

SM 12070/000306/70/28

1 maart 1970

СЭНА 149-12/26/70 en ex.3
СЭНА 163-12/26/70

ZEER GEHEIM

NEDERLANDS ANTILLIAANSE BETREKKINGEN

DEEL I

S.M. 12070/000306/'70/zg

1 maart 1970

NEDERLANDS - ANTILLIAANSE

BETREKKINGEN

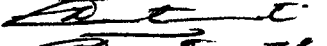
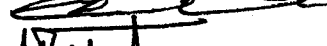

DEEL I

AANTEKENINGEN INZAKE BIJWERKING VAN DEZE PUBLIKATIE

AANVULLINGSBLADEN		
Van het bijwerken van aanvullingsbladen moet in onderstaande tabel aantekening worden gehouden. Vervallen bladzijden moeten worden vernietigd met inachtneming van de voorschriften daaromtrent, neergelegd in Beveiligingsvoorschriften II 1961.		
Nummer van het aanvullingsblad	BIJGEWERKT	
	op (datum)	door (kwaliteit en naam)
1. sm 85976/0306/70/CF Avb. 2 Avb 3	28-5-'70 2-12-'70 29-4-'71	SGTSDID H. VERSTRAATE SGTSDID H. VERSTRAATE SGTSDID E.A.T. KETZ

AANTEKENINGEN BETREFFENDE CONTROLE VAN DE BLADZIJDEN

1. Bij de ontvangst van deze publicatie voor de eerste maal na verschijning en voorts telkens wanneer nieuwe bladzijden zijn toegevoegd of oude bladzijden zijn vervallen of vervangen, moet een hiertoe bevoegd persoon deze publicatie controleren aan de hand van de inventaris van de bladzijden en ten bewijze van die controle onderstaande tabel invullen.
2. Vervallen bladzijden mogen niet vernietigd worden voordat de evenbedoelde controle is gehouden.

Datum van controle	gecontroleerd door:		
	rang	naam	handtekening
19-3-'70	SGTSDID	VERSTRAATE	
20-5-'70	SGTSDID	VERSTRAATE	
2-12-'70	SGTSDID	VERSTRAATE	
29-4-'71	Sgtsdid	KETZ	

INVENTARIS VAN DE BLADZIJDEN

Onderwerp	Uitgave	Nummers van de bladzijden
Titelblad	Origineel	I
Aantekeningen inzake bijwerking van deze publikatie	Origineel	II
Aantekeningen betreffende contrôle van de bladzijden	Origineel	III
Inventaris van de bladzijden	AVB 3	IV
Distributielijst	AVB 3	V
Inhoudsopgave	Origineel	VI en VII
Tekst	Origineel	1 t/m 5
	AVB 2	6
	Origineel	7, 8
	AVB 2	9
	Origineel	10 t/m 12
	AVB 2	13
	Origineel	14, 15
	AVB 3	16, 17 en 17A
	Origineel	18 t/m 32
	AVB 2	33
	Origineel	34
	AVB 2	35
	Origineel	36 t/m 42
	AVB 2	43
	Origineel	44 t/m 51
	AVB 2	52
	Origineel	53 t/m 57
AVB 2	58, 59	
Origineel	60, 61	
AVB 2	62, 63	
Origineel	64 t/m 66	
AVB 2	67	
Origineel	68, 69	
AVB 2	70, 71	
Origineel	72 t/m 75	
Verwijzingen	AVB 2	76
	Origineel	77
	AVB 2	78
	Origineel	79
	AVB 3	80
Literatuur opgave	Origineel	81 en 82

DISTRIBUTIELIJST

<u>Autoriteit</u>	<u>expl.nr.</u>
STASDEFMAR	1
~~OMS~~	~~2~~
CZMNA (t.a.v. SOI)	3 en 4
CKM (t.a.v. Hfd. sectie G2)	5
BUZA/DWH	6
H BU INL MARSTAF	2, 7 en 11
BU INL MARSTAF (reserve)	8 t/m 10

INHOUDSOPGAVE

- 100. INLEIDING
- 1000. EXPONENTEN VAN DE BEDREIGING
  - 1100. Het territoriale vraagstuk.
    - 1110. Algemeen
    - 1120. De koloniale kwestie in de OAS en de pers.
    - 1130. Het Venezolaans - Guyanees grensgeschil.
    - 1140. De territoriale zee en het continentaal plateau.
  - 1200. De buitenlandse militaire bedreiging.
    - 1210. De bedreiging van 1634 - 1945.
    - 1220. De bedreiging na 1945.
    - 1230. Het belang van de olie.
    - 1240. Het verdrag van Rio en de defensie.
    - 1250. Sterkte van de Nederlandse defensie.
    - 1260. Nederlandse garanties aan Venezuela.
    - 1270. "De interpretatieve bedreiging".
    - 1280. Het combined plan no. 301-66.
    - 1290. Evaluatie.
- 2000. VENEZOLAANS-ANTILLIAANSE BETREKKINGEN
  - 2100. De rol van de Venezolaanse strijdkrachten in de politiek.
    - 2110. De democratische revolutie van 1945.
    - 2120. De democratische revolutie van 1958.
    - 2130. De strijdkrachten in de zich veranderende wereld.
  - 2200. Het Venezolaanse beeld van de Antillen.
    - 2210. Het historische beeld.
    - 2220. Het oude revolutionaire patroon.
    - 2230. De Veiligheidsdienst Nederlandse Antillen (VNA).
    - 2240. Venezolaanse optreden tegen verdachte schepen.
    - 2250. Het vluchtelingen vraagstuk.
    - 2260. Sluikhandel.
    - 2270. Venezolaanse reacties.
  - 2300. De bedreiging voor Venezuela.
    - 2310. Algemeen.
    - 2320. De dreiging van extreem rechts.
    - 2330. De dreiging van extreem links.

- 2400. De "Anschluss-gedachte".
  - 2410. Venezolaanse aspiraties.
  - 2420. De Amerika's contra Europese invloeden op het Westelijke Halfrond.
  - 2430. De Antilliaanse houding.
  - 2440. Venezolaans-Antilliaanse oliebelangen.
- 2500. Venezolaans-Antilliaanse economische betrekkingen.
  - 2510. De Venezolaanse economische basis.
  - 2520. Venezolaanse economische politiek.
  - 2530. Lonen en prijzen.
  - 2540. Venezolaanse initiatieven.
  - 2550. Springplank naar de EEG.
  - 2560. Venezuela en de status-quo.
- 2600. Resumé.
  - 2610. Sluikhandel.
  - 2620. Politieke vluchtelingen.
  - 2630. De territoriale eis.
  - 2640. De Antillen als uitvalsbasis.
  - 2650. Hulpverlening aan opstandige bewegingen.
- 3000. CONCLUSIES.
  - 3110. Algemeen.
  - 3120. Slotopmerkingen.

100. I N L E I D I N G

111. Mensen en volkeren zijn in de loop der geschiedenis geworden zoals ze heden zijn. Zo leeft en werkt het verleden in de aard en in het gedrag van de mens en in wat Voltaire noemt "l'esprit des nations". "Het verleden negeren of ontkennen is derhalve dwaas en bedriegelijk" zo zegt José Ortega Y Gasset, "want het verleden is de natuur van de mens, die steeds weer bovenkomt". De geschiedenis zoals wij die kennen en interpreteren beïnvloedt echter niet alleen ons gedrag, doch scheidt ons ook een beeld van de omringende wereld. Waar het gaat om het beeld dat wij ons van de ander vormen is het van veel belang te weten hoe dit tot stand komt, omdat dit beeld een zeer voornamelijk plaats inneemt bij het ontstaan, maar ook bij het voorkómen van conflicten.
112. In de samenleving van staten is naast kennis van de geschiedenis een goede communicatie noodzakelijk, om over en weer tot een juiste beeldvorming te kunnen komen. Helaas is de communicatie tussen staten echter dikwijls zeer gebrekkig. Sommige informatiebronnen zijn op bepaalde zeer wezenlijke punten ontoegankelijk, terwijl de interpretatie door hiaten in onze kennis (die de inlichtingendienst dan maar moet opvullen) en velerlei andere factoren, dikwijls een sterk eenzijdig en zelfs irrationeel karakter dragen kan. Hierdoor kan een wederzijds gevoel van wantrouwen ontstaan, dat aanleiding geeft tot een zich bedreigd gevoelen. Hoe sterker men elkaar als een bedreiging ziet, des te minder stelt men prijs op communicatie. En naarmate de groepen zich scherper tegenover elkaar stellen, zullen zij daarom ook des te vreemder voor elkaar worden. Des te dieper wordt dan het wederzijds wantrouwen, des te groter de kans, dat zij elkaars gedragingen als vijandig gaan interpreteren en dikwijls is het erg moeilijk deze gesloten gedachtengang te doorbreken, voordat de toegespitste verhouding in het beslissingsstadium is gekomen.
113. De driehoeksverhouding Nederland-Venezuela-Nederlandse Antillen, biedt door haar relatie tussen drie vreemde werelden ruime mogelijkheden om tot een sterk vertekend beeld van elkaar te komen. Daarom is het zaak eerst kennis te nemen van zowel de geschiedenis, als van het recente politiek gebeuren, om pas daarna het beeld dat de één van de ander heeft te construeren. Wellicht kan dan tevens een antwoord worden gevonden op de vraag of de Venezolaanse politiek ten aanzien van de Nederlandse Antillen doelstellingen kent, die bij een falen van de diplomatie, aanleiding zouden kunnen geven tot het gebruik van militaire middelen.
114. Venezuela voelt zich thans duidelijk bedreigd door Cuba en wil zijn grenzen natuurlijk zo goed mogelijk tegen infiltraties beschermen.

Nu is Curaçao de plaats waar traditioneel samenzweringen tegen Caracas werden gesmeed en vanwaar langs eeuwenoude smokkelwegen door generaties van smokkelaars, wapens en munitie naar Venezuela werden gebracht. Als Venezuela zich door, of vanuit het buitenland bedreigt gevoeld dan kijkt het daarom ook argwanend naar de Nederlandse Antillen. De mislukte invasies vanuit de Verenigde Staten in Cuba en Haïti, de overval van "generaal" Urbina via Curaçao op Venezuela in 1929 en de inval van de rebellengeneraal Castro Leon vanuit Colombia in Venezuela in 1960, waar ook een Venezolaanse banneling op Curaçao de hand in had, bewijzen overigens, dat de vrees voor dergelijke acties in het Caribisch gebied goede gronden kan hebben.

De rol die de Latijns-Amerikaanse inlichtingen- en veiligheidsdiensten hierbij spelen is dikwijls beslissend. Veelal zijn hun inlichtingen sterk gekleurd en vooral de zich bedreigt gevoelende (Venezolaanse) regering kan hierdoor tot een volkomen onjuiste beeldvorming en beslissing komen en in zijn angst en onzekerheid overal spionnen, samenzweerdere en vijanden gaan zien, waartegen dan op rigoreuze wijze wordt opgetreden. Precies zoals wij dat in mei 1940 in Nederland ook deden toen wij o.a. overste Mussert van de Koninklijke landmacht en kapitein ter zee Rost van Tonningen neerschoten, alleen maar omdat zij de naam van een gehate vijand droegen; waaruit overigens blijkt, dat de reacties van Europese Nederlanders en Latijns-Amerikanen op overeenkomstige gebeurtenissen, soms minder afwijken dan wel eens wordt gedacht.

1000. EXPONENTEN VAN DE BEDREIGING

1100. Het territoriale vraagstuk

1110. Algemeen

1111. In 1821 veroverden de Venezolaanse generaals de macht op de Spaanse koloniale heerschappij. Sindsdien is het land onafgebroken geregeerd door - of bij de gratie van - zijn militaire elite. Venezuela heeft voor de oplossing van zijn internationale geschillen, echter nog nimmer zijn krijgsmacht ingezet, doch uitsluitend zijn juristen. Het land heeft derhalve nog nimmer militaire agressie gepleegd, of een internationale oorlog gevoerd (1). Ook na de oorlogsverklaring in het voorjaar van 1945 aan de Asmogendheden, heeft het land niet aan gevechtshandelingen deelgenomen (2).
1112. Toen in 1845 het vredesverdrag met Spanje tot stand kwam, waarbij het gehele grondgebied van het Kapitein-Generaalschap-Venezuela werd overgedragen, waren de grenzen daarvan met de omliggende ex-koloniale bezittingen slechts vaag vastgesteld. De vele hieruit voortvloeiende grenskwesties met Colombia, Brazilië en Brits Guyana werden alle op vreedzame wijze geregeld, hetzij door rechtstreekse onderhandelingen, dan wel bij arbitrale uitspraken. Hoe ingewikkeld deze kwesties dikwijls waren, blijkt wel uit het feit, dat met Brazilië pas in 1905 en met Colombia in 1952 alles regelende definitieve overeenkomsten tot stand kwamen. De grenskwestie met Brits Guyana werd in 1899 bij een internationale scheidsrechtelijke uitspraak geregeld. 12 November 1903 verkreeg Venezuela via de Verenigde Naties toestemming om de onderhandelingen over een betwist gebied van 60.000 vierkante mijl van Brits Guyana te heropenen, waarmee Engeland instemde. Deze onderhandelingen worden thans via Genève gevoerd. En ook tegen het nu autonome - militair te verwaarlozen - Guyana, wordt o.a. om een rijk ertsgebied uitsluitend strijd gevoerd aan de conferentietafel (3).
1113. Venezuela en Nederland onderwierpen in 1857 hun geschil over de soevereiniteit over het onbeheerde en onbewoonde eiland Aves (15° 40' N - 63° 35' W) aan de arbitrale beslissing der Spaanse koningin, die in 1865 ten gunste van Venezuela besliste. Nederland maakte plotseling aanspraak op dit eiland, toen het bekend werd dat daar guano was aangetroffen (4).

1120. De koloniale kwestie in de OAS en de pers.

1121. Op de 9e Pan Amerikaanse conferentie in 1948 te Bogota, werd op voorstel van Guatemala de kwestie van de "afhankelijke gebieden" op de agenda geplaatst en liquidatie van de koloniale verhoudingen op het westelijk halfrond bepleit. Guatemala sprak hierbij in één adem het verlangen uit Belize (Brits Honduras) aan zijn grondgebied toe te voegen, terwijl Argentinië prompt aanspraak maakte op de Falklandeilanden en Zuidpool gebieden. De gezaghebbende mexicaanse staatsman en historicus José Vasconcelos verklaarde: "dat de Guyana's aan Venezuela moeten behoren en enkele daarvan wellicht aan Brazilië en dat Belize Guatemalteeks moet zijn". Deze en vele daarop aansluitende uitspraken van allerlei Latijns-Amerikaanse staatslieden en gedelegeerden werden in de Latijns-Amerikaanse pers uitvoerig en met instemming besproken. Zo werd bijvoorbeeld in het Venezolaanse blad "El Universal" van 29 maart 1948 o.a. gesteld: "Curacao, Aruba en Bonaire zijn Venezolaans grondgebied, waardevolle gedeelten van de streek der Caquetio's (een indianenstam) in ons vaderland, en om deze redenen moeten men er doctrinair voor strijden, dat ze zich zullen bevrijden van de hatelijke voogdij, waaraan zij onderworpen zijn".

1122. De Venezolaanse gedelegeerde, de ex-provisieel-president Dr. Romulo Betancourt verklaarde op de 4e plenaire zitting van de Pan-Amerikaanse conferentie op 6 april 1948 "Wij geloven dat voor de onder voogdij staande Amerikaanse volken de mogelijkheid moet worden geopend tot zelfbestuur en eigen wilsuitdrukking, die hen zal toestaan te beslissen of zij onder een autonoom regiem willen leven, danwel zich willen scharen onder een vlag van het continent". Op 21 april 1948 verklaarde Betancourt ter conferentie voorts: "Wij geloven dat het koloniale systeem in Amerika moet worden veroordeeld, als zijnde in tegenspraak met de natuurlijke en diepste aspiraties der volkeren. Wij staan voor, dat onafhankelijk van de bilaterale discussies tussen Amerikaanse staten en vreemde mogendheden het beginsel der zelfbeschikking der volkeren moet worden gehandhaafd. Wij stellen voor dat de bestudering dezer kwesties aan een speciaal orgaan van de Pan-Amerikaanse Unie zal worden toevertrouwd. En tenslotte zijn wij van mening, dat deze discussies gevoerd moeten worden in een sfeer van hartelijkheid, omdat er thans niets mag worden gedaan dat onenigheid kan brengen tussen bevriende en mogelijk verbonden naties". (5).

1123. In maart 1949 vond te Havana een conferentie plaats van de door de Pan-Amerikaanse Unie op voorstel van Betancourt ingestelde commissie voor afhankelijke gebieden. De gevoerde discussies vormden o.a. aanleiding tot een artikel in het Venezolaanse blad "El Nacional" van 15 maart 1949, waarin werd gesteld: "Aruba en Curacao moeten onafhankelijk zijn of ingelijfd worden bij Venezuela, aldus verklaart de Argentijnse afgevaardigde op de conferentie van Havana over de afhankelijke gebieden".

Hr.Ms. Gezant te Havanna rapporteerde naar aanleiding hiervan, aan de Minister van Buitenlandse Zaken, "dat bedoeld artikel door weglatingen en door een klaarblijkelijk sterk subjectieve instelling van de schrijver weinig betrouwbaar genoemd moet worden en dat het niet zonder gevaar is dat verzwegen is, dat alle sprekers grote nadruk hebben gelegd op de wenselijkheid, dat een eventuele oplossing van het koloniale probleem op vriendschappelijke en vredelievende wijze verkregen zal moeten worden in overleg met de betrokken Europese mogendheden". (6). Ondanks het feit, dat door alle gedelegeerden het accent op een vreedzame oplossing van het vraagstuk van de afhankelijke gebieden werd gelegd, werd door de betrokken Europese mogendheden meer aandacht besteed aan emotionele uitlatingen in de pers, van dikwijls zonder politieke invloed zijnde scribenten. Zo reageerden de Engelsen met vlagvertoon en de Commandant der Marine in de Nederlandse Antillen (CMRA) met een voorstel daartoe aan de BDZ.

1130. Het Venezolaans-Guyanees grensgeschil

1131. Venezuela voert sinds 1962 met steun van de pers een krachtige actie voor "teruggave" van het door Guyana "bezette" Essequibo-gebied, dat ca. 3/5 van de totale oppervlakte van dit land beslaat (zie bijlage 1). Met alle middelen tracht de regering de publieke opinie van de gerechtvaardigheid harer aanspraken te overtuigen. Zo wordt bijvoorbeeld op Venezolaanse landkaarten en postzegels het betwiste gebied als Venezolaans territorium aangegeven. Voorzover territoriale verlangens ten aanzien van de ABC-eilanden in Venezuela zouden bestaan, moet hier worden opgemerkt, dat de Venezolaanse regering hiervan - behoudens haar aanspraken op het continentaal plateau - nimmer blijk heeft gegeven en dat, sinds bij het Koninkrijks Statuut van december 1954 de koloniale verhoudingen met Nederland werden verbroken, ook in de Venezolaanse pers geen stemming meer werd gemaakt voor aansluiting van de Nederlands-Antilliaanse benedenwindse eilanden bij Venezuela.

1132. Medio 1968 meldde de Nederlandse Ambassadeur te Rio de Janeiro dat de Braziliaanse regering nadrukkelijk had verklaard, dat zij geen verandering kan accepteren in de absolute geldigheid van verdragen en overeenkomsten, waarbij de grenzen van de Latijns-Amerikaanse republieken zijn vastgelegd, welke verklaring "met grote opgewektheid in Georgetown werd ontvangen en met beduidend minder enthousiasme in Caracas" (7). In september 1968 noemde dezelfde Ambassadeur de benoeming van de commandant van het belangrijke 1e Braziliaanse district, de generaal Horacio Cunha Garcia, tot de eerste Braziliaanse Ambassadeur in Guyana een belangrijke "backing-up" in het grensgeschil met Venezuela (8). Brazilië volgt het grensgeschil niet alleen met alle aandacht (9), omdat dit land zijn eigen grensgeschillen heeft met o.a. Argentinië en derhalve een precedent in de wijziging van de bestaande overeenkomsten wil voorkomen, doch ook omdat het ter ontsluiting van het noorden van het land in samenwerking met de Guyanese regering door Braziliaanse genie-eenheden een autoweg door het omstreden Essequibo-gebied laat aanleggen naar Georgetown aan de Atlantische Oceaan (10).

1133. In februari 1970 loopt het mandaat van de Venezolaans-Guyanese grenscommissie af en het ziet er niet naar uit, dat voor die tijd overeenstemming zal bereikt worden. Het geschil moet dan worden voorgelegd aan internationale arbitrage (11). De huidige democratische president van Venezuela, Caldera, tracht thans met Guyana tot overeenstemming te komen over een gemeenschappelijke ontwikkeling van het betwiste gebied, met deelneming van de Verenigde Staten (12).

1134. Dat Venezuela bij alle nadruk die het thans legt op een vredelievende oplossing van haar territoriale verlangens

ook de gedachte aan een militaire oplossing niet altijd heeft verwaarloosd, blijkt uit een verklaring van het congreslid Erwin Bruguera, leider van de Cruzada Civica Nacionalista, de partij van de oud-dictator Perez Jimenez (1948-1958), die in "El Universal" van 22 augustus 1969 als volgt werd weergegeven:

"Perez Jimenez had effectieve plannen om "Guyana Essequibo" terug te krijgen.

"Voor 1958, tijdens het bewind van Generaal Marcos Perez Jimenez, bestonden perfect gecoördineerde plannen van militair-economische aard, die wanneer men over de nodige tijd zou hebben beschikt, een snelle herovering van het "Guyana-Essequibo"-gebied zouden hebben geleid. Deze onthulling deed het congreslid Erwin Bruguera, die met betrekking tot de onlangs door de Minister van Buitenlandse Zaken gedane verklaringen inzake de kwestie Guyana verklaarde "dat wij met het probleem Guyana nog steeds de gevolgen ervaren van de slechte wijze waarop de regering het grensgeschil met haar buurland heeft aangepakt." Voor 1958 - aldus Bruguera - bestonden perfect gecoördineerde plannen voor de herovering van het "Guyana-Essequibo-gebied.

"Waaruit bestonden deze plannen ?

"Uit plannen van militaire en economische aard, die zouden worden uitgevoerd op het tijdstip dat het geschil aan Engeland zou worden voorgelegd en wij op de sympathie en morele steun van de volkeren van Amerika en van de gehele wereld konden rekenen. Het dralen om deze zaak voor te leggen heeft de (toen) bestaande gunstige omstandigheden gewijzigd en vervolgens heeft de verkeerde buitenlandse politiek het probleem op een niveau doen geraken, waarop deze zaken tot in de eeuwigheid blijven slepen, zonder dat een oplossing wordt gevonden. In het geval Guyana - aldus Bruguera - hebben wij geen behoefte aan kleine geschiedkundigen, maar aan regeringsdieners die bereid zijn op het juiste moment definitieve acties te nemen".

In dit verband zij nog opgemerkt, dat de luitenant-kolonel Moncada Vidal, die o.a. wegens zijn aandeel in een poging om het regime van Perez Jimenez te herstellen werd gearresteerd, bij zijn berechting verklaarde, het tot zijn taak te rekenen (Brits) Guyana, Curacao en Aruba te annexeren (12a).(byl.7,sub 152)

1135. Naast deze uitlatingen van de rechts-extreme Bruguera inzake een gewelddadige oplossing van het grensgeschil, zoals Perez Jimenez zou hebben voorgestaan, werd in rapporten van onze diplomatieke dienst en van de Veiligheidsdienst Nederlandse Antillen (VNA), alsmede in diverse artikelen in de pers rekening gehouden met de mogelijkheid, dat Venezuela het betwiste gebied zou hebben bezet, indien bij de verkiezingen van december 1968 in Guyana, de sterk met Cuba en Moskou sympathiserende Cheddi Jagan met zijn partij zou hebben gewonnen, aangezien Guyana dan een uitvalsbasis had kunnen vormen, voor tegen Venezuela gerichte Castristische guerilla-activiteiten.

Jonge Venezolaanse officieren zouden er van zijn overtuigd, dat een bezetting in een bliksem-actie, zoals in het geval van de oorlog tussen Israël en de Arabische Staten, alleen wat politieke achterhoede-gevechten in internationale organisaties zou opleveren, zonder verdere gevolgen (12b).

1136. In juli 1969 kwam een gemengd Braziliaans-Venezolaanse commissie in de loop van haar 39e (!) zitting tot overeenstemming met betrekking tot de overdracht van een aantal percelen grond met een totale oppervlakte van ca. 1000 km² aan Venezuela. "De volgende keer", zo opperde een Braziliaans commissielid - de generaal Ernesto Bandeiro Coelho - "zijn wij misschien de gelukkigen" (13). Venezuela heeft dus niet alleen een grenskwestie met Guyana, doch ook met Brazilië - en met Colombia over de soevereiniteit over de Los Monjes Archipel -, zoals Brazilië ook dergelijke kwesties heeft met o.a. Argentinië. Eenzijdige verbreking van grensovereenkomsten is in Latijns-Amerika derhalve niet wel denkbaar, zonder dat dit een zaak van de Organisatie van Amerikaanse Staten zou worden, waardoor de kans op militaire avonturen en internationale oorlogen in Latijns-Amerika sterk is gereduceerd (14).

1140. De territoriale zee en het continentaal plateau

1141. Op het grondgebied van de Nederlandse Antillen, dat duidelijk niet hoorde tot het in 1845 door Spanje overgedragen territoir, zijn door de Venezolaanse regering nimmer aanspraken gemaakt. Mocht ooit de Venezolaanse claim op een continentaal plateau, waar Aruba geheel binnenvalt, aanleiding geven tot enig geschil, dan zijn er geen aanwijzingen, dat Venezuela dan anders zou handelen, dan in het grensgeschil met Guyana.
1142. Bij de wet van 17 aug. 1956 werd de breedte van de Venezolaanse territoriale wateren gesteld op 12 mijl, met daarnaast voor beveiligingsdoeleinden een zône contigue van 3 mijl, waarover Venezuela de volledige souvereiniteit uitoefent (zie bijlage 2). Aangezien de territoriale zee van Venezuela in theorie gedeeltelijk de drie-mijlszône van Aruba overlapt en de geclaimde zône contigue zelfs reikt tot op de kust van dit eiland, kan zulks leiden tot het uitlokken van schending van deze wateren tijdens de Nederlandse Antillen en als zodanig tot het optreden van de Venezolaanse zeestrijdkrachten of kustwacht tegen onder Nederlandse vlag varende schepen. Na het totstandkomen van genoemde wet gaven de ervaringen aanleiding tot het samenstellen van "Richtlijnen voor het optreden van Hr.Ms. schepen en vliegtuigen in en boven de wateren nabij de Venezolaanse kust", door een commissie van officieren en ambtenaren van de ministeries van Buitenlandse Zaken, Marine en Zaken Overzee. Deze richtlijnen zijn voorzien van een toelichting opgenomen in de geheime vredesinstructies zeemacht Nederlandse Antillen (VINA), als bijlage TANGO. Zie hiervoor bijlage 3.
1143. De Nederlandse Ambassadeur te Caracas wees in augustus 1956 in een commentaar op de nieuwe Venezolaanse wet inzake "de territoriale zee, continentaal plat, bescherming der visserij en van het luchtruim" op "de delicate Nederlands-Venezolaanse verhoudingen in verband met de op de Nederlandse Antillen gerichte territoriale ambities van Venezuela" en dat binnen de (thans) door Venezuela opgeëiste territoriale zône zich reeds vóór het tot stand komen van deze wet "enige malen incidenten met Antilliaanse vissersvaartuigen hebben voorgedaan, o.a. het zeer ernstige incident met de "Marsbango" op 14 april 1954, alsmede de meest recente aanhoudingen van hetzelfde vaartuig op 8 september en 7 november 1955 (14a). Aangetekend zij hierbij dat de in 1952 uit Nederland overgevoeren "Marsbango" tenslotte in 1962 wegens faillissement moest worden verkocht, aangezien de vele aanhoudingen door de Venezolaanse kustwacht, die regelmatig resulteerden in het opbrengen van het schip en inbeslagneming van de vangst en het vistuig, een lonende exploitatie onmogelijk maakten. De "Echo of Aruba", het blad van de Arubaanse vereniging voor handel en industrie, merkte naar aanleiding hiervan op, dat eerst een marine- en luchtmachtbasis

(5 schepen en 25 vliegtuigen), bij voorkeur bemand door Antillianen, die meer gevoel zouden hebben voor de problemen tussen Aruba en Venezuela, op Aruba gevestigd zou moeten worden om in de visserij-bescherming te voorzien, alvorens de plannen tot oprichting van een visserijschool te realiseren (14b).

1200. De buitenlandse militaire bedreiging

1210. De bedreiging van 1634 - 1945

1211. De defensie van Nederlands-West-Indië was van oudsher gericht tegen aanvallen van Europese mogendheden, waar het moederland mee in oorlog kwam en tegen het optreden van kapers. Na de Engelse bezettingstijd van onze West-Indische eilanden van 1807-1816, bleven dergelijke conflicten verder uit en "aan het eind van de 19e eeuw kon men in Nederland het standpunt overwonnen achten, dat de West tegen een buitenlandse vijand zou kunnen moeten worden verdedigd". De garnizoenen werden steeds verder ingekrompen en het onderhoud van de forten werd verwaarloosd. Sinds 1913 was er zelfs geen stationsschip meer. De schutterij die vanaf 1902 "rustend" was, werd in 1924 opgeheven.
1212. In 1929 bestond de sterkte van de strijdkrachten in Nederlands-West-Indië uit totaal slechts 90 man van het Korps Militaire Politie, respectievelijk 60 man op Curaçao en 30 op Aruba. De organieke sterkte van 150 man kon niet worden bereikt. In hetzelfde jaar vond een overval plaats op het Waterfort te Curaçao, waarbij de wapen- en munitiemagazijnen door Venezolaanse rebellen werden geplunderd, in het kader van een poging tot omverwerping van de eigen Venezolaanse regering. Hierop werd weer een stationsschip naar de West gezonden en het Vrijwilligers Korps Curaçao (VKC) opgericht, dat 10 jaar later bij het afkondigen van de mobilisatie een sterkte van 182 man had.
1213. Bij het uitbreken van de tweede Wereldoorlog waren de sterkte en uitrusting van de Nederlandse strijdkrachten totaal onvoldoende en werden respectievelijk door de Fransen, de Engelsen en de Amerikanen versterkingen gezonden. Het bezoek van een Venezolaanse militaire missie aan Curaçao om gemeenschappelijke defensieproblemen te bespreken, bleef zonder betekenis, aangezien de verdediging een gemeenschappelijk Nederlands-Amerikaanse aangelegenheid bleef. Venezuela koos de zijde van de geallieerden en kwam daarmee ook aan de kant van Nederland te staan.
1214. Sinds het terugtrekken van de Engelse bezetting in 1816 tot en met de tweede Wereldoorlog is er dus geen sprake geweest van een bedreiging van Nederlands-West-Indië door een buitenlandse vijand, behoudens van 1940-1945 van de zijde van het nazi-Duitsland. Het dieptepunt in de defensie, dat in 1929 werd bereikt, toen totaal slechts 90 man politietroepen voor de verdediging van de Beneden- en Bovenwindse eilanden beschikbaar was, lokte dan ook alleen een, nadrukkelijk niet tegen Nederland doch tegen Venezuela gerichte plundering van s'lands wapenmagazijnen uit en géén agressie (zie bijlage 4).
1215. De verhouding met Venezuela die tot het begin van onze eeuw nog al eens moeilijkheden opleverde, in verband met in-

vordering van schulden en doordat politieke vluchtelingen Curaçao regelmatig in de vele Venezolaanse revoluties wisten te betrekken, werd steeds beter, toen Venezuela in de periode van 1908-1945 al zijn buitenlandse schulden wist te voldoen en revoluties kon voorkomen.

- Bronnen:
1. Gedenkboek uitgegeven ter gelegenheid van het vijftienjarig bestaan van het Vrijwilligers Korps Curaçao.
  2. De Nederlandse Zeemacht in de Kraalzee (stencil-uitgaven samengesteld door de zorg van het bureau maritieme historie van de marinestaf in 1964), pagina 116 en 117.
  3. Dr. Joh. HARTOG, "CURACAO", deel II, pagina 675, 941-951, 953 e.v., 996 en 1139.
  4. Mr. K.H. CORPORAAL "De internationaalrechtelijke betrekkingen tussen Nederland en Venezuela, 1816-1920, Leiden, Eduard Ydo, 1920, pagina 523.

1220. De bedreiging na 1945

1221. In een analyse samengesteld door "de commissie ter bestu-
dering van de verdediging van de Nederlandse Antillen",
dd. 6 augustus 1951, wordt ondermeer het volgende gesteld:
"Ondanks het geringe oppervlakte (948 km²), weinig tal-
rijke bevolking en excentrische ligging buiten potentiële
conflictsgebieden, behoren de Nederlandse Antillen tot de
belangrijke strategische punten in de wereld tengevolge
van de omstandigheden, dat zich op de eilanden Curaçao en
Aruba, twee der allergrootste olieraffinaderijen ter wereld
bevinden. Het nog steeds toenemende belang van de petro-
leumprodukten in allerlei vorm voor de oorlogvoering leidt
ertoe, dat de beveiliging van de waardevolle raffinaderijen
bij voortdurende aandacht heeft van de grote mogendheden,
waarvan de olievoorziening door deze raffinaderijen wordt
verzorgd.
1222. Na de invasie van Nederland op 10 mei 1940 was dan ook een
van de eerste zorgen van de Engelse Regering om de raffi-
naderijen veilig te stellen. In overleg met de naar Londen
overgekomen Nederlandse Ministers Van Kleffens en Welter
werd besloten tot de stationering van een Schots detachement,
dat de onvoldoende sterke en onvoldoende uitgeruste
Nederlandse troepen kwam versterken. Na de intrede van de
V.S. in de oorlog werden deze troepen in gemeenschappelijk
overleg vervangen door Amerikaanse. President Roosevelt
was van oordeel, dat inzake de verdediging van de Antillen
overleg moest worden gepleegd met Venezuela. Van deze opvat-
ting kon hij eerst worden teruggebracht, toen van Neder-
landse zijde werd toegestemd in een bezoek van een soort
Venezolaanse militaire missie, voor overleg betreffende
gemeenschappelijke verdedigingsproblemen. Het bezoek van
enige Venezolaanse vertegenwoordigers heeft echter geen ver-
dere betekenis gehad, omdat de verdediging een gezamenlijke
aangelegenheid bleef van de Amerikaanse en de enigmate
versterkte Nederlandse strijdkrachten. Desalniettemin was
deze eerste Amerikaanse poging om Venezuela bij de verdedi-
ging van de Antillen te betrekken, een aanwijzing wat Ne-
derland te wachten stond, wanneer het niet zelf een werk-
zaam aandeel in de verdediging van zijn gebied bleef nemen.
1223. Na de deelneming van de Verenigde Staten aan de oorlog in
december 1941 werd door de asmogendheden een energieke
poging ondernomen om de aan- en afvoer van petroleumpro-
dukten te belemmeren. Een aanzienlijk aantal schepen werd
op weg van en naar Curaçao getorpedeerd, het gelukte eerst
na verloop van tijd om de aan- en afvoer voldoende veilig te
stellen en de onderzeebootaanvallen in aantal en intensi-
teit te verminderen.
1224. Niettegenstaande de omstandigheid, dat de raffinaderijen
voor de Nato-mogendheden van essentiële betekenis zijn,
valt Curaçao buiten de geografische begrenzing van het
Noord-Atlantisch Verdrag, zodat de verdediging van de

Nederlandse Antillen, zover deze door het Koninkrijk wordt verzorgd, een verplichting vormt, welke komt boven en behalve de Nato-verplichtingen. Het is niet juist te veronderstellen, dat de gevaren welke van de Sovjet-Unie kunnen dreigen, voor de Antillen geringer zijn dan van de zijde der Asmogendheden. Weliswaar beschikt de Sovjet-Unie over iets minder oppervlakte-strijdkrachten dan de Asmogendheden van weleer, doch de onderzeebootvloot van dat land bedraagt een veelvoud van die waarmee Duitsland de Tweede Wereldoorlog inging.

1225. Zoals reeds uit de beschikbaarstelling van strijdkrachten gedurende de tweede wereldoorlog is gebleken, is de verdediging van de Antillen een gemeenschappelijk belang van het Koninkrijk der Nederlanden en de verbonden mogendheden, waarbij in de eerste plaats de Verenigde Staten vallen te noemen, die een overwegend aandeel nemen in de verdediging van het voor hen zo belangrijke Caribisch gebied (Panama-kanaal) en op grond van hun investeringen in de raffinaderij op Aruba ook een rechtstreeks materieel belang bij de Antillen hebben, tot zover het in punt 1221 aangehaalde verslag van de "commissie ter bestudering van de verdediging van de Nederlandse Antillen" (15).
1226. Duidelijk wordt door deze interdepartementale commissie in het voorgaande gesteld, dat de militaire dreiging door de Sovjet-Unie wordt gevormd en dat ingeval van een wereldconflict de eigen defensiemiddelen te gering zijn om onze bondgenootschappelijke belangen in het Caribisch gebied veilig te kunnen stellen, doch dat Venezolaanse militaire versterkingen moeilijk aanvaardbaar moeten worden geacht. Even duidelijk worden de gemeenschappelijke belangen van het Koninkrijk, de verbonden mogendheden en de Verenigde Staten naar voren gebracht. Hierbij moge echter worden aangekend, dat ook Venezuela nadrukkelijk tot deze kring van belanghebbenden behoort en deswege in W.O. II tot het kamp van de geallieerden toetrad, waarmee het ook onze bondgenoot werd. Immers, stagnatie in de produktie van de raffinaderijen op Curaçao en/of Aruba zou ook de afzet van ruwe olie kunnen stagneren en daarmee resulteren in ernstige verliezen voor de Venezolaanse schatkist. Een sterkte van de militaire beveiliging van de olieinstallaties op Curaçao en Aruba, beneden het peil dat Venezuela op eigen territorium nodig acht, kan voor dit land derhalve moeilijk aanvaardbaar worden geacht. Bij het uitbreken van de crisis in het Midden Oosten in juni 1967 werden door Venezuela reeds de volgende dag troepen voor de beveiliging van de olievelden en installaties ingezet, teneinde een ongestoorde produktie en afzet te kunnen verzekeren. Indien op de Nederlandse Antillen niet over het militaire potentieel zou kunnen worden beschikt, om zonodig overeenkomstige maatregelen te kunnen nemen, zou zulks Venezuela mogelijk aanleiding kunnen geven tot militaire interventie, zoals door de Venezolaanse regering tijdens de onlusten van 30 mei 1969 reeds werd over-

wogen, toen zij vreesde dat onze mariniers niet meer in staat waren de raffinaderij van Shell-Curaçao voor een ramp te besparen (zie bijlage 5).

1230. Het belang van de olie.

1231. De raffinaderijen te Aruba en Curaçao hebben een capaciteit voor ruwe olie van 1,6% van het wereldtotaal en 3,96% van het totaal van het Westelijk Halfrond. Deze raffinaderijen hebben een capaciteit voor "katalytisch kraken" van 0,93% van het totaal van de vrije wereld en 1,10% van het totaal van het Westelijk Halfrond. Het gemiddelde aantal tankers dat per dag Aruba aandoet is 1,7, met een gemiddelde tonnage van 39.245 ton DWT. De raffinaderijen op Aruba worden vrijwel uitsluitend gevoed met olie uit Venezuela. De cijfers van Curaçao zijn de volgende. Per dag doen gemiddeld 4,7 tankers met een gemiddelde tonnage van 36.000 ton DWT Curaçao aan. Hiervan zijn per dag 1,1 tankers afkomstig uit Venezuela. (66) Gezien de aan de vijand blootgestelde positie van de raffinaderijen in Europa en Afrika, zouden de raffinaderijen op Aruba en Curaçao in een wereldoorlog van bijzonder groot belang worden. Het huidige belang in vredes-tijd wordt reeds aangetoond door het feit dat 1/5 van de aanvoer van "jet aviation fuel" voor de Amerikaanse marine en luchtmacht en 1/3 van de aanvoer van olie voor de Amerikaanse marine geheel alleen geleverd wordt door de Lago raffinaderij te Aruba. Definitieve cijfers hieromtrent zijn echter niet bekend. Ook Shell-Curaçao levert aan de Amerikaanse strijdkrachten, doch deze wordt langzamerhand overvleugeld door CARDON (Ven.). Het mogelijke verlies in oorlogstijd van andere raffinaderijen en de enorme toename in de vraag naar olie door de Nato strijdkrachten, maken het strategisch belang van deze raffinaderijen in oorlogstijd nog groter.

1232. De verhouding tussen Venezuela en de Nederlandse Antillen wordt in belangrijke mate bepaald door de aanwezigheid van de olie-raffinaderijen op Aruba en Curaçao. In dit verband is mede van betekenis dat de raffinaderijen op de Nederlandse Antillen zijn of worden uitgerust met ontzwavelings-installaties. Shell-Curaçao heeft een ontzwavelingscapaciteit van 25.000 barrels per dag en Lago-Aruba neemt medio 1971 een ontzwavelings-installatie van 100.000 barrels per dag in gebruik. Ook Venezuela heeft twee ontzwavelingsinstallaties, t.w. één bij de Creole Amway raffinaderij (capaciteit 100.000 barrels per dag) en één bij Shell Cardon raffinaderij (capaciteit 50.000 barrels per dag), die beide binnen afzienbare tijd in gebruik zullen worden genomen.

De ontzwavelings-installatie op Aruba zal worden gevoed door een aardgaspijpleiding vanuit Venezuela. Gezien het feit dat het voor Venezuela een dwingende eis is dat haar olie vóór export naar de Verenigde Staten wordt ontzwaveld, is hiermee eens te meer aangetoond dat Venezuela een zeer grote waarde hecht aan het blijven functioneren van de olieraffinaderijen met ontzwavelingsinstallaties op Aruba en Curaçao. Ook zonder deze bijkomende factor zou de bovenstaande stelling blijven gelden, daar aangenomen moet worden dat wanneer de raffinaderijen op Aruba en Curaçao om welke reden dan ook zouden uitvallen, dit de Venezolaanse economie grote schade zou berokkenen. (66)

1233. De betekenis van de olie-industrie voor de Venezolaanse volkshuishouding blijkt uit het feit, dat deze sector inclusief de olie-raffinage en de aardgaswinning - ca. 30% van het bruto-nationaal produkt uitmaakt. Zij verschaft 65% van de staats-inkomsten en neemt ruim 90% van de export voor haar rekening. Venezuela is de vierde olieproducent na de Verenigde Staten, de USSR en Iran en de eerste olie-exporteur ter wereld. De gewonnen hoeveelheid aardolie bedroeg in 1959 3,5 miljoen barrellen per dag, dit wil zeggen ruim 8% van de wereld-produktie.

Bij Shell-Curaçao worden hiervan dagelijks 335.000 barrellen verwerkt en bij de LAGO op Aruba 460.000 barrellen, dit wil zeggen, in totaal 795.000 barrellen per dag, hetgeen gelijk is aan $\pm 22\frac{1}{2}\%$ van de totale Venezolaanse produktie.

Continuïteit in de produktie van de Antilliaanse raffinaderijen is derhalve voor Venezuela een zaak van levensbelang. Het strategisch belang van de Venezolaanse oliewinning en raffinage in geval van een wereldconflict, als niet meer kan worden gerekend op de produkten van andere producenten behoeft geen nader betoog. (66)

x) een barrellen = een vat = ± 160 liter.

1234. Wereld olie-productie en raffinage capaciteit per 1-1-'70

	Ruwe olie productie (geschat)		Raffinage capaciteit		kat.kraken cap.
	10,3 barrels p.d.	10,6 tons p.j.	10,3 barrels p.d.	10,6 tons p.j.	barrels p.d.
USA/CANADA	12.328,2	606,4	14.989,6	749,5	6.525.897
W. EUROPA	386,7	22,8	14.880,4	744,1	868.273
LAT. AMERIKA	4.975,0	246,6	5.080,4	254,7	716.700
AZIE/PACIFIC	1.059,8	52,8	4.795,3	239,9	373.200
NABIJE OOSTEN	12.060,9	599,8	2.297,8	115,0	127.645
AFRIKA/	4.984,9	145,6	792,1	39,8	29.000
TOTAAL WESTELIJK HALFROND (USA/CANADA/LATAM)	17.303,2	853,0	20.070,0	1.004,2	7.242.597
TOTAAL VRIJE WERELD	35.795,5	1.674,0	42.835,6	2.143,0	8.640.715
USSR/CHINA/O. EUROPA	6.913,0	345,6	6.952,0	332,6	?
WERELD TOTAAL	42.708,5	2.019,6	49.787,6	2.475,6	?

Shell	335	17,8	35.000
Lago	460	22	45.000
	795	39,8	80.000

1,6% van wereld tot.	0,93% van vrije wereld
1,85% van vrije wereld	1,10% W. Halfrond
3,96% van W'lijk Halfr.	8,91% v. Eur.+Afrika

1240. Het verdrag van Rio en de defensie

1241. Sinds in 1948 door de leden van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS) een verdrag van wederzijdse bijstand (Verdrag van Rio) werd getekend, dat een parallel vindt in de NATO, heeft zich een nieuwe ontwikkeling voorgedaan, welke volgens de "commissie ter bestudering van de verdediging van de Nederlandse Antillen", de mogelijkheid schept dat op de duur niet de Verenigde Staten maar een Zuid-Amerikaanse staat, met name Venezuela, bij de defensie der Antillen een hoofdrol gaat spelen. Een zeer duidelijke concrete aanwijzing van deze tendens vormt een te Washington in april 1951 op de Inter-Amerikaanse conferentie aangenomen resolutie betreffende "Inter-American Cooperation", waarin de nadruk wordt gelegd op de wenselijkheid, dat de Amerikaanse republieken hun strijdkrachten behalve voor eigen verdediging ook geschikt maken voor de verdediging van het gehele continent. Daartoe wordt de "Inter American Defense Board" opgedragen: "preparing as vigorously as possible..... the military planning for the common defense" (bijl.6).

Volgens de hierop ontvangen toelichting van de Ambassadeur in Washington, is het streven van de Verenigde Staten erop gericht, de verdediging van het Zuid-Amerikaanse Continent en het omliggende gebied (inclusief de Caribische Area) zoveel mogelijk over te laten aan de Latijns-Amerikaanse staten, teneinde de eigen defensiemiddelen voor andere doeleinden vrij te hebben. Het ligt voor de hand te veronderstellen, dat, indien voormelde conceptie van de Verenigde Staten door de Inter American Defense Board (orgaan van de Amerikaanse Staten) zou worden uitgewerkt, aan Venezuela de taak zal worden toebedeeld een vacuum, dat met betrekking tot de verdediging der Antillen mocht bestaan, op te vullen.

1242. Was dus aanvankelijk van Nederlandse zijde ervan uitgegaan, dat de eventuele samenwerking met de Amerikanen in de verdediging der Nederlandse Antillen dusdanig moest worden geconstrueerd, dat deze niet strijdig zou zijn met de Nederlandse souvereiniteit, uit het voorgaande - dat vrij concrete aanwijzingen bevat - moet de gevolgtrekking worden gemaakt, dat thans een ernstiger bedreiging van de Nederlandse hoogheidsrechten aanwezig moet worden geacht. Immers, van de Amerikaanse hulp zou nog gezegd kunnen worden, dat zij onbaatzuchtig zal zijn, doch het tegendeel zal zeker het geval zijn, indien Venezuela aan de verdediging van de Nederlandse Antillen zou deelnemen.

1243. Volgens mededelingen van Hr.Ms. Gezant te Caracas is de beveiliging van de olietoevoer van Venezuela naar Curaçao en Aruba een aangelegenheid, die de Amerikaanse Ambassade aldaar zeer ter harte gaat. De Amerikanen beschouwen echter in hun strategische opvattingen de gehele Caribische zône als een zône van passieve verdediging. Hoewel zij erkennen, dat effectieve bescherming van de raffinaderijen

voor hen van groot belang is, zijn zij niet geneigd, zoals zij nog in de laatste wereldoorlog deden, een relatief groot gedeelte van hun strijdkrachten in het Caribisch gebied te binden. In deze gedachtengang zal het logisch zijn, dat zij terugvallen op de luchtmacht (eventueel ook de zee-macht) van Venezuela en wellicht ook van Colombia. Het zou zelfs niet ondenkbaar zijn, dat zij ter versterking van de territoriale verdediging der Nederlandse Antillen troepen van de landmacht of mariniers van Venezuela naar de Nederlandse eilanden dirigeren.

1244. Er bestaat derhalve een dringende politieke noodzakelijkheid om op korte termijn een beslissing te nemen omtrent de versterking van de verdediging van de Nederlandse Antillen, opdat daarmee enerzijds aan de Verenigde Staten metterdaad worde aangetoond, dat Nederland bereid is naar vermogen bij te dragen tot de verdediging van de Nederlandse Antillen en opdat anderzijds aan de Amerikaanse Staten (en hun orgaan, de Inter American Defense Board) elke aanleiding worde ont-nomen om de verdediging van deze gebiedsdelen in haar plan-nen voor de defensie van het continent te betrekken, hetgeen tot een uiteindelijk verlies of althans volkomen uitholling van de Nederlandse souvereiniteit over de Antillen zou kun-nen leiden. Aangenomen kan worden, dat de Verenigde Staten slechts dan bereid zullen zijn enerzijds zelf steun te ver-lenen bij de opbouw van de defensie der Antillen en ander-zijds rekening te houden met de Nederlandse souvereiniteit aldaar, indien Nederland metterdaad toont ernst te maken met de defensie". Tot zover het verslag van "de commissie ter bestudering van de verdediging van de Nederlandse Antil-len", van 6 augustus 1951, als aangehaald in de punten 1221 t/m 1225 en 1241 t/m 1244 (15).

1250. Sterkte van de Nederlandse Defensie

1251. Aansluitend op deze overwegingen werd in het memorandum van de VCS inzake de defensie van de Nederlandse Antillen (dd. 7 april 1952 no. 256039/155901) gesteld:
"Bij de beoordeling van de grootte van de Nederlandse bijdrage in de defensie van de Nederlandse Antillen in tijd van oorlog moet er rekening mee worden gehouden, dat onze bijdrage minstens even groot zal moeten zijn als die welke Venezuela eventueel zou kunnen leveren voor deze gebieden, daar immers de USA de randstaten zoveel mogelijk wenst betrokken te zien in de verdediging van het Caribisch zeegebied en met name Venezuela zonodig een rol zou willen zien toebedeeld in de defensie van het Curaçao/Aruba gebied, hetgeen door ons uit politieke overwegingen bepaaldelijk niet wordt gewenst".
Ondanks het feit dat deze stelling sinds 1952 in geen enkel opzicht aan betekenis heeft ingeboet, wordt deze echter niet meer bij de huidige defensiegrondslagen vermeld.

1260. Nederlandse garanties aan Venezuela

1261. In dit verband dient ook de brief van de Gouverneur van de Nederlandse Antillen aan de Vice-Minister President, d.d. 28 november 1960, no. 22589/ZG te worden vermeld, waar ter motivering van de toen noodzakelijk geachte versterking van de zeestrijdkrachten met twee kleinere schepen de aandacht wordt gevestigd op:

- "1. Het afglijden van Cuba naar het communisme,
2. De door Cuba gesteunde recente revolutiepogingen in Guatemala en Nicaragua, die de regeringen van deze landen aanleiding gaven de VS maritieme steun te vragen, teneinde binnen hun territoriale wateren de aanvoer van oorlogstuig en versterkingen te kunnen verhinderen,
3. De door de OAS tegen Santo Domingo genomen maatregelen (2320) en de door verschillende republieken, w.o. Venezuela gevoerde agitatie voor het tot stand brengen van een "Cordon sanitair", hetgeen leiden kan tot een revolutie in Santo Domingo, waarbij weer moet worden gevreesd voor een verder verkrijgen van vaste voet door communistische onruststokers, waardoor ook het weinig stabiele regeringsbestel in Haïti in gevaar zou kunnen worden gebracht,
4. De ongunstige ontwikkelingen in Venezuela, waar de nieuwe democratische regering Betancourt nog voortdurend met barensweeën heeft te kampen (2120),
5. Het pamfletten-incident (bijl.7) waaruit blijkt hoe gemakkelijk een agitatie tegen de Nederlandse Antillen kan ontstaan en hoezeer hier moet worden gewaakt tegen ieder gebruik van Antilliaans gebied door onruststokers uit welk land dan ook en tegen welk ander land hun aktiviteit ook moge zijn gericht,
6. De pertinente toezegging aan Venezuela, dat de Antilliaanse regering er op zal toezien dat de Nederlandse Antillen geen uitvalsbasis kunnen vormen voor tegen eerstgenoemd land gerichte activiteiten, waarvoor, zoals uit rapporten van Hr.Ms. Ambassadeur te Caracas bij herhaling is gebleken de vrees nog steeds bestaat, terwijl in de pers telkens weer de gevoelens tegenover de Nederlandse Antillen worden opgezweept. Wil echter de Antilliaanse Regering volledig aan haar toezegging gestand kunnen doen, dan moeten ook de beveiligingsmaatregelen alhier bij voortduring worden verbeterd, waarbij zich reeds de noodzaak heeft doen gevoelen van één of meer patrouillevaartuigen, welke echter gezien de moeilijke financiële situatie van zowel land- als Bilandgebied niet kunnen worden aangeschaft en bemand".
(vergl. ook CZMNA dd. 071160, nr.51/ZG/PERS en CZMNA 3909/G, dd. 251160 aan BDZ, alsmede NAC, dd. 140261 no. 853-53 GS aan BZ inzake versterking defensiemiddelen Nederlandse Antillen en BDZ, SO16.547/69/C, dd. 190661

aen CZMNA, in welke laatste brief tenslotte wordt gesteld, dat de afwezigheid van een tweede stationschip onder de huidige omstandigheden noodzakelijkerwijs kan worden aanvaard). Uit de geciteerde brief, punten 1 t/m 6, van de GNA blijkt derhalve, dat hij reeds in 1960, dat wil zeggen kort na het aan de macht komen van Fidel Castro, het gevaar dat de Nederlandse Antillen betrokken zouden kunnen worden in de Cubaanse export van de revolutie primair stelde.

1270. "De interpretatieve bedreiging"

1271. Door de voorzitter van de "interdepartementale commissie ter bestudering van de defensie van de Nederlandse Antillen en Suriname" werd op de vergadering van 24 oktober 1951 blijkens de notulen "de vraag aan de orde gesteld: "Wat is de concrete bedreiging door Venezuela?". Aan de hand van de feitelijke gegevens verduidelijkt hij daarop, dat voorlopig alleen nog sprake is van een "interpretatieve" bedreiging, gebaseerd op een resolutie van het Pan-Amerikaanse congres (vide bijlage 6). Het probleem der Inter-Amerikaanse defensie wordt gecompliceerd door de aanwezigheid in Zuid-Amerika van niet zelfstandige staten. Men moet er op bedacht zijn, dat het gevaar van Venezolaanse inmenging latent aanwezig blijft; de voorzitter hoopt, dat de zaak in het juiste licht is gesteld"; aldus de aangehaalde notulen (16).

1272. In het memorandum van de VCS van 1952 inzake de defensie van de Nederlandse Antillen wordt gesteld: "dat deze goede betrekkingen hebben met de omliggende landen, hoewel niet kan worden ontkend, dat Venezuela begerige blikken naar Curaçao en Aruba werpt". (17) De CMRA interpreteerde deze stelling, "als zou Venezuela onder zekere omstandigheden tot gewelddadige acties overgaan" (18), waarop de Minister van Defensie reageerde met: "Uw veronderstelling dat Venezuela dient te worden beschouwd als een potentiële vijand is niet juist. Een gewelddadig conflict met Venezuela is onder de huidige omstandigheden niet wel denkbaar, zonder dat zulks een aangelegenheid zou worden van de Verenigde Naties" (19).

1273. De bedreiging in vredestijd werd in het aangehaalde memorandum geformuleerd als te bestaan uit:

- "a. inwendige ordeverstoringen;
- b. een "coup de main" door een extreme groep uit Venezuela, eventueel gesteund door extreme elementen op de eilanden zelf".

De onzekerheid omtrent de houding van die Antilliaanse politici, die naast de Nederlandse- ook de Venezolaanse nationaliteit bezitten, en die in woord en daad bij hun streven naar zelfstandigheid de steun van Venezuela zochten, heeft de interpretatie van de sub b. genoemde dreiging in verschillende gevallen beïnvloed (20).

1274. In 1957 bleek tenslotte dat ook voor de "interpretatieve bedreiging" niet langer grond bestond. Bij het in dat jaar getekende "Combined defense plan no. 301-66" werd de lokale defensie van de Nederlandse Antillen namelijk weer tot een zuiver gemeenschappelijk Nederlands/Noord-Amerikaanse aangelegenheid beperkt en de gevreesde rol van Venezuela daarbij uitgesloten.

1280. Het "Combined-plan no. 301-66"

1281. De geschetste ontwikkeling gaf aanleiding tot de veronderstelling dat het aandeel van de Verenigde Staten in de gemeenschappelijke verdediging van de Nederlandse Antillen plaats zou moeten maken voor Venezolaanse participatie, hetgeen in Nederland de nodige ongerustheid wekte en aanleiding vorude, stappen te ondernemen om een dergelijke ontwikkeling te voorkomen. In 1956 werd tussen de regeringen van de Verenigde Staten en het Koninkrijk der Nederlanden een "Memorandum of Guidance for Military Discussions between the United States Commander in Chief Caribbean (CINCARIB) - nieuwe naam COMANTDEFCON (Commander Antilles Defense Command) - and the Netherlands Military Authorities" aanvaard, dat als leidraad voor verdere militaire besprekingen tussen de militaire bevelhebbers der beide betrokken landen in het Caribisch gebied diende. Eén der redenen waarom deze afspraak in de vorm van een "memorandum" en niet als een "overeenkomst" c.q. "verdrag" werd vastgelegd, vloeide voort uit het feit dat de Verenigde Staten zulks niet buiten de O.A.S. en het Pact van Rio konden doen. Het gevolg hiervan is dat het memorandum niet ingaat op de rol die de Latijns-Amerikaanse landen in de verdediging van het Caribisch gebied spelen en niet concreet vermeldt, welke gemeenschappelijke vijand wordt beoogd. Het is echter duidelijk dat de Sovjet-Unie als zodanig figureert.

1282. De geringe bereidheid van de Amerikanen om met uitsluiting van Venezuela, dat een belangrijke rol in de defensie van het zuidelijk deel van de Caribische Zee is toebedacht, samen met Nederland tot een bevredigende overeenkomst inzake de - locale - defensie van de Benedenwindse eilanden te komen, blijkt wel uit het jarenlang slepende houden van de, reeds sinds 1948 gevoerde informele besprekingen. Dank zij de diplomatie van de CZMNA kwam hier tenslotte in juni 1957 schot in en werd het maximaal bereikbare akkoord verkregen. De CZMNA rapporteerde hierover bij zijn brief dd. 26 juli 1957 no. 670/314/G/CZMNA aan de BDZ (persoonlijk) o.a. het volgende:

"Na mijn besprekingen in Washington met CINCLANT ben ik begin juni naar San Juan gegaan om de verdere uitwerking der plannen in gang te zetten. De huidige COMCARIBSEAFRON, schout bij nacht D.V. Gallery meende in het eerste persoonlijke onderhoud dat ik met hem had, dat de plannen vrij simpel waren en weer hoofdzakelijk neerkwamen op de interne beveiliging. Ik kreeg ook hier weer het gevoel dat er bepaalde krachten bezig waren om tot geen ander definitief resultaat te komen dan ons de verplichting op te leggen dat de interne security hoofdzaak was en wellicht alle andere taken door Amerikanen (en misschien zelfs wel door Venezolanen) zouden worden uitgevoerd. Van het maken van een analyse was dus wederom geen sprake. Ik heb toen vrij hoog spel gespeeld en benaderde het probleem als volgt.

Ik deelde hem mede dat ik er nog steeds niet van overtuigd was, dat het noodzakelijk zou worden de Antillen werkelijk te verdedigen. Immers de strategische waarde ervan zou alleen gevonden kunnen worden in de aanwezigheid der olieraffinaderijen en door de produkten die zij zouden afleveren. Het was mij, zo ging ik voort, en waarschijnlijk ook de Nederlandse regering nog steeds niet bekend of het wel noodzakelijk was om deze olie-installaties ook in tijd van oorlog te laten voortgaan met hun produktie. De meest eenvoudige oplossing immers van het defensieprobleem zou zijn de installaties buiten gebruik te stellen en hieraan ruime bekendheid te geven in tijd van oorlog, zodat ook de vijand daarvan op de hoogte was. Hiermede was het defensieprobleem dan grotendeels opgelost, omdat de installaties alsdan geen of weinig strategische waarde meer zouden hebben, terwijl ook het dichte tankerverkeer dan buiten de Antillen om zou gaan.

De schout bij nacht schrok kennelijk zeer van deze gedachtegang. De opening, die hierdoor ontstond, gebruikte ik door hem voor te stellen eerst na te doen gaan of het onder alle omstandigheden imperatief zou worden om de olieraffinaderijen in tijd van oorlog te laten functioneren en in het bevestigende geval verder te analyseren op welke wijze de defensie in al zijn aspecten moet worden voorbereid.

Tot mijn groot genoegen kan ik U mededelen, dat ik sindsdien de grootst mogelijke medewerking van hemzelf, alsook van zijn staf heb mogen ondervinden.

.....Op aandringen van de Amerikanen was de politieke belangrijkheid van Venezuela zeer sterk geaccentueerd. Ik heb me hiertegen verzet en gebruikte als reden dat het een analyse van lagere bevelhebbers was en ik mij niet kon binden aan belangrijke politieke uitspraken, waarvoor mijn regering mij geen instructies had verleend. Hetgeen thans in het concept is neergelegd is waarschijnlijk het meeste dat wij kunnen bereiken.....

De strijdkrachten van Venezuela werden door de Amerikanen in een te gunstig daglicht gesteld. Ik heb verzocht de Latijns-Amerikaanse landen zo weinig mogelijk in deze analyse te betrekken, omdat wij helemaal niet het vertrouwen konden opbrengen, dat zij direct actief aan onze zijde in een wereldkonflikt zouden staan en of zij niet alleen neutraal, doch pro-westers zouden blijven. Ook hier heb ik dus weer het minst slechte kunnen bereiken", aldus de CZMNA.

1283. In juli 1962 rapporteerde de CZMNA bij een verslag over met de Amerikanen gevoerde besprekingen inzake het "Combined Plan" o.a.:

"De vrees die in 1958 bestond of de Amerikanen in geval van een konflikt in het Caribisch gebied aan de neiging zouden toegeven de Nederlandse strijdkrachten min of meer te dwingen zich onder Venezolaanse operationele leiding te plaatsen, schijnt niet meer te behoeven bestaan. Men heeft naar men mij royaal mededeelde, zeer weinig vertrouwen in de capaciteiten van de Venezolaanse marine.

Deze mening is voor een groot gedeelte gebaseerd op de politieke onrust in de Venezolaanse marine. Men schijnt voor wat samenwerking betreft inderdaad alleen te rekenen op die van Nederlandse zijde en deed zelfs voorkomen blij te zijn met de Nederlandse bijdrage, hoe gering die ook is" (21).

Hieraan moge worden toegevoegd:

- a. dat de onzekerheid omtrent de houding van de militairen ten aanzien van het na de revolutie van 1958 gevormde democratische bewind, de strijdkrachten tot een onbetrouwbaar machtsapparaat van de Venezolaanse Regering maakte en dat deze als zodanig eer een dreiging voor de eigen regering vormden, dan voor de Nederlandse Antillen (vlg. 2125);
- b. dat de vrees voor een communistische aanval op het Westelijk Halfrond, die de basis vormde van de resolutie van de Pan-Amerikaanse Conferentie van 1951 (vgl. 1241), inzake de gemeenschappelijke defensie en de Amerikaanse militaire hulpverlening, thans zover op de achtergrond is gekomen, dat de Verenigde Staten op de Latijns-Amerikaanse republieken krachtige aandrang uitoefenen, om hun wapenaankopen te beperken en in stede daarvan door financieel/economische maatregelen de eigen binnenlandse-communistische vijand de wind uit de zeilen te nemen.

1284. Dat het zo moeizaam met de Amerikanen verkregen militaire akkoord de Venezolanen onverschillig zou laten mag niet worden verondersteld. Het is vele Venezolanen nog altijd een doorn in het oog dat vlak onder hun kust de Nederlandse Antillen als Europees grondgebied liggen en als zodanig buiten de politieke- en militaire organisaties (OAS en Pact van Rio) van het Westelijk Halfrond vallen. De Amerikanen kunnen deze gevoeligheden niet negeren, aangezien hun belangen in Venezuela en binnen de OAS en het Pact van Rio onvoorstelbaar groter zijn, dan op de Nederlandse Antillen. Daarom blijven zij in het kader van de inter-Amerikaanse organisaties door politieke, economische en militaire banden krachtig verbonden met Venezuela, dat een belangrijke rol is toebedacht in de bondgenootschappelijke verdediging van het zuidelijk deel van de Caribische Zee, waarbinnen de Nederlandse Antillen liggen, die in deze sub-regionale verdediging echter geen rol spelen. De nationale trots van de Venezolanen laat het niet toe ongevoelig te blijven voor een te ver gaande militaire cooperatie van de Verenigde Staten met een Europese mogendheid op het Westelijk Halfrond, buiten het verband van de bondgenootschappelijke inter-Amerikaanse continentale defensie.

1285. Duidelijk kwam dit aan het licht, toen in 1967 in het kader van een voorgenomen gecombineerde amphibische oefening van Nederlandse en Amerikaanse eenheden op Curaçao, door de Amerikaanse staf het State Department werd verzocht de diplomatieke toestemming voor een vlootbezoek aan Curaçao

te regelen. Het State Department vroeg hierop de Amerikaanse Ambassadeur en het hoofd van de militaire missie te Caracas om advies. Hierop volgde als antwoord, dat van Venezolaanse zijde werd verzocht om een aantal waarnemers te mogen aanwijzen, doch dat de Venezolanen blijk gaven dusdanige bezwaren tegen een dergelijke oefening te hebben, dat de Ambassadeur en het hoofd van de militaire missie het beter achtten deze geen doorgang te laten vinden, waarop de oefening tenslotte werd afgelast (22). Tegen het houden van een dergelijke oefening op St. Eustatius bleken de Venezolanen geen overwegende bezwaren te hebben.

Bij een bezoek van Hr.Ms. "Overijssel" aan La Guaira in september 1968 liet de Venezolaanse bevelhebber der zee-strijdkrachten, de commandant van deze bodem blijken over deze - de volgende maand te houden - oefening door de Amerikanen te zijn ingelicht en gaf daarbij de indruk, dat hij dergelijke oefeningen dichterbij huis minder zou appreciëren (23).

1290. Evaluatie

1291. Van een daadwerkelijke militaire bedreiging van de Nederlandse Antillen blijkt in de loop der geschiedenis dus alleen sprake te zijn geweest van de zijde van Europese mogendheden, waarmee het Koninkrijk in Europa in oorlog kwam. Tot 1953 kon Venezuela onder Perez Jimenez (1948-1958) blijkens een positieve uitspraak van de minister van marine, óók niet als een potentiële vijand worden beschouwd (vide punt 1272). Uit de ter beschikking staande archieven zijn ook geen feiten of omstandigheden bekend geworden, waaruit zou kunnen worden afgeleid, dat in de laatste jaren van de dictatuur van Perez Jimenez verandering in deze situatie zou zijn gekomen. De in 1954 autonoom geworden Nederlandse Antillen onderhielden in deze periode goede betrekkingen met Venezuela.
1292. Onder president Betancourt (1958-1963) wiens regiem werd gekenmerkt door het afwijzen van elke niet democratische regering en de weigering daar diplomatieke- of handelsbetrekkingen mee te onderhouden en het ijveren voor het recht van alle volkeren, om zelf in vrijheid hun eigen regering te kiezen, is evenmin als onder zijn opvolger en partijgenoot, president Leoni (1963-1968), iets gebleken van intensies, om eventuele latente territoriale aspiraties op andere dan democratische wijze te realiseren. Hoog geëvalueerde berichten geven tenslotte aan, dat de huidige president, de Christen-Democraat Caldera, evenmin als zijn voorgangers verandering in de status quo van de Nederlandse Antillen zou wensen.
1293. De potentiële militaire bedreiging wordt dus gevormd door de Sovjet-Unie, waartegen de Nederlandse Antillen en Venezuela zich respectievelijk in het "Combined-Plan 301-66" en het "Pact van Rio" met de Verenigde Staten hebben verbonden, terwijl Cuba als "exporteur van de revolutie" tot de nodige paraatheid dwingt, om pogingen te voorkomen de ABC-eilanden als een steunpunt voor tegen Venezolaanse belangen gerichte activiteiten te gebruiken (vide 1261). Daarnaast bestaan concrete aanwijzingen, dat een militaire dreiging zijdens Venezuela kan ontstaan, indien dit land zijn belangen op de Nederlandse Antillen onvoldoende beschermd acht (vide 1226 en bijlage 5). Tenslotte blijft militaire paraatheid geboden om te voorkomen, dat Venezuela zijn aanspraken inzake de territoriale zee en het continentaal plateau kracht gaat bijzetten door het uitoefenen van militaire druk (vide 1140), door bijvoorbeeld met marine-vaartuigen opmetingen te gaan verrichten binnen het opgeëiste platform, danwel contrôle gaat uitoefenen op de visvangst binnen dit plateau, hetgeen in de vijftiger jaren reeds meerdere malen resulteerde in het aanhouden en opbrengen van onder Nederlandse vlag varende schepen.

2000. VENEZOLAANS-ANTILLIAANSE BETREKKINGEN

2100. De rol van de Venezolaanse strijdkrachten in de politiek

2110. De democratische revolutie van 1945

2111. Bij de eerste democratische revolutie van 1945 waren het de jonge officieren, die de "Accion Democratica" (AD) van Betancourt aan de macht brachten. De oude generaals die Venezuela nooit anders hadden gekend, dan als een door militairen geregeerd land, bleven met hun kolonelskliek vrijwel tot hun dood aan en stagneerden de promotie van de jongeren. De nauwe samenwerking met de Amerikaanse strijdkrachten gedurende de tweede wereldoorlog, had de jongere officieren tot het bewustzijn gebracht, dat de bewapening en uitrusting van de strijdkrachten totaal verouderd waren en het feit dat de oude generaals doorgingen zichzelf te verrijken en de zaak verder lieten zoals hij was, had tot gefrustreerdheid en ernstige ontevredenheid geleid.

2112. Een belangrijk neveneffect van het contact met de Amerikanen bij opleidingen, gezamenlijke oefeningen en de verdere militaire samenwerking was, dat het chauvinisme van de jongere officieren werd getemperd en hun denken in democratische zin werd bevorderd. Daarnaast werden zij zich hun grote afhankelijkheid van de Amerikaanse strijdkrachten bewust, hetgeen hen bij voorkeur alles deed-doet-vermijden, wat Amerikaanse militaire hulpverlening in gevaar zou kunnen brengen. Gezien de belangrijke factor die de strijdkrachten nog steeds in de Venezolaanse politiek vormen, verschaft deze houding de Amerikanen een sterke invloed. Immers, de Venezolaanse regering kan zich geen voor de strijdkrachten onaanvaardbare politiek permitteren en de strijdkrachten kunnen niet toestaan, dat door de regering een de Amerikanen onwelgevallige politiek wordt gevoerd. Toen de AD tenslotte naar de mening van de strijdkrachten een te onafhankelijke linkse koers gingen varen en zich daarbij aan de strijdkrachten te weinig gelegen liet, grepen de militairen eind 1948 in en nam een militaire junta de macht weer in handen. Perez Jimenez speelde in deze junta een belangrijke rol en wist tenslotte de macht volledig tot zich te trekken.

2120. De democratische revolutie van 1958

2121. Toen 10 jaar later het verzet tegen de dictatuur van generaal Perez Jimenez uitmondde in militair oproer, stakingen en ernstige onlusten werd hij gedwongen het land te verlaten (23-1-58). Met hem vluchtten vele van zijn aanhangers naar het buitenland. Een junta van 5 leden werd gevormd, onder voorzitterschap van admiraal Wolfgang Larazabel, waarin vertegenwoordigers van de drie krijgsmacht-onderdelen en twee burgers zitting hadden. De strijdkrachten beloofden de uitslag van de in december te houden verkiezingen, die Betancourt aan de macht brachten, te zullen respecteren. De regering Betancourt (1958-1963) stelde zich ten doel de inkomsten uit de olie aan te wenden voor spreading van de welvaart ("uitzaaien van de olie"), door het bevorderen van industrialisatie en het uitvoeren van agrarische hervormingen, teneinde een meer evenwichtige economie te verkrijgen, die niet uitsluitend van de oliewinning afhankelijk is. De financieel-economische crisis, als erfenis van 10 jaar wanbeheer van Perez Jimenez, en het tengevolge van zuiveringen totaal ontwrichte bestuurs- en gezagsapparaat, stelden Betancourt voor uitzonderlijk grote problemen. Daarbij kwam dat circa 1½ eeuw van door staatsgrepen en gewapende opstanden aan de macht gekomen militaire dictators het land weinig democratische ervaring had geschonken. Van een loyale oppositie was onder Betancourt dan ook geen sprake. Zijn regering werd gekenmerkt door samenzweringen, militaire oproeren, munitierijen en een verbeterden terreur en guerillastrijd van Castro-gezinde elementen.

2122. De rechtervleugel van de oppositie weigerde te geloven, dat Betancourt geen communist was en hield vast aan de overtuiging dat de militairen zijn regering spoedig omver zouden werpen. De communisten lieten er op hun beurt geen twijfel aan bestaan, dat zij Betancourt als een ernstig struikelblok op hun weg zagen en bestreden zijn regering met terreuracties in de stad en een verbeterden guerillastrijd in de bergen. Hierdoor werd het steeds moeilijker voor Betancourt om met handhaving van alle constitutionele rechten het gezag te handhaven en zijn regeringsprogramma uit te voeren. Zelfs de democratische oppositie drong tenslotte aan, bepaalde grondwettelijke rechten tijdelijk op te schorten en de president meer bevoegdheden te geven om een doelmatiger bestrijding van het extremisme mogelijk te maken. Een volgende moeilijkheid was de noodzaak om grote bedragen aan de strijdkrachten te spenderen, niet alleen om van hun steun verzekerd te blijven, doch ook omdat het gewapend verzet van het door Castro gesteunde Bevrijdingsfront (Fuerzas Armadas de Liberacion Nacional) (FALN), daartoe noopte.

2123. Ondanks de vlucht en de zuivering van een groot aantal aanhangers van de verdreven dictator, waren er bij de strijdkrachten toch nog veel officieren gebleven, die geprofiteerd hadden van diens bewind en naar herstel van zijn regime streefden.

Daarnaast bestond een meerderheid van officieren, die onvoorwaardelijk geloofde in het recht en de plicht van de strijdkrachten het land te regeren en die het presidentschap als de hoogste militaire rang beschouwden. In juli en september 1958 werden van deze zijde serieuze pogingen gedaan, om het oude regime te herstellen, door de garnizoenen in en om Caracas in opstand te brengen. Voor het eerst in de geschiedenis van het land verzetten de burgers zich toen tegen een militaire staatsgreep. Een door de Confederacion de Trabajadores de Venezuela (CTV) uitgeroepen algemene staking legde het economisch en openbare leven lam en beide opstanden mislukten. De strijdkrachten leerden hier voor het eerst de macht van het volk kennen en leerden daaruit tevens, dat een nieuwe militaire dictatuur tot een volksofstand en mogelijk zelfs tot een burgeroorlog leiden kon. Later kwam daar de vrees bij, dat een dergelijk verzet een Castro aan de macht zou kunnen brengen. De vrees daarvoor bracht vele officieren er toe, de democratie tenminste passief te steunen.

2124. Een aantal officieren dat aan de opstand had deelgenomen werd gevangen genomen en gestraft of ontslagen. Anderen werden overgeplaatst, verbannen of op nieuw gecreëerde posten in het buitenland als militaire attachés weggepromoveerd. Weer anderen vluchtten naar het buitenland en als vanouds belandden er van deze groep, op doerreis naar de een of andere Latijns-Amerikaanse republiek, weer enigen op Curaçao of Aruba, zoals ook in latere jaren nog meerdere malen het geval was. Het ligt voor de hand dat Betancourt beducht was voor de mogelijkheid, dat vluchtelingen en ballingen zich in het buitenland zouden organiseren, om vandaar uit nieuwe pogingen te ondernemen, om hun oude positie te herstellen. Vele volgende kleinere militaire oproeren, die het begin moesten vormen van een algemene militaire opstand, gaven de vrees voor steun vanuit het buitenland voedsel en maakten het verblijf van politieke vluchtelingen en ballingen op Curaçao en Aruba tot een nachtmerrie voor de nieuwe machthebbers.

2125. In april 1960 deed de Venezolaanse gepensioneerde generaal Castro Leon een door de Dominicaanse dictator Trujillo gesteunde inval vanuit Colombia in Venezuela, waar ook een op Curaçao verblijvende balling de hand in had. In juni 1961 kwam het garnizoen van Barcelona in opstand. In mei 1962 revolteerden de mariniers en het vlootpersoneel in de basis Carupano in Oost-Venezuela en een maand later in de grootste basis van het land te Puerto Cabello. Pas na een hevige strijd, waarbij meer dan 100 doden en enige honderden gewonden vielen, kon deze laatste opstand worden onderdrukt. Deze twee gevallen van muiten bij de zeestrijdkrachten waken naar hun aard volkomen af van het traditionele patroon. Waren alle voorgaande militaire revoltes gericht op het herstel van het rechts-extremisme, ditmaal strekten het vlootpersoneel en de mariniers tezamen met de communisten en andere links-extremisten voor een nieuwe orde.

De in het congres vertegenwoordigde communistische partij en de Movimiento de Izquierda Revolucionaria (MIR) steunden deze opstand openlijk en een tweetal congresleden daarvan nam persoonlijk aan de gevechtshandeling deel. De gevangengenomen officieren werden tot zeer langdurige gevangenisstraffen veroordeeld. De deelnemende senatoren werden wegens hun onschendbaarheid niet vervolgd aangezien Betancourt weigerde de pas verworven democratische rechten geheel op te schorten. Wel werden de communistische partij en de MIR verboden. Het ongemoeid laten van de congresleden wekte bij de strijdkrachten ernstige wrevel op, temeer daar terroristen vele moordaanslagen op officieren pleegden, waartegen zij zich moeilijk verweren konden. Toch bleef de grote meerderheid van de strijdkrachten loyaal, althans op de plaats rust en deed geen pogingen de macht zelf in handen te nemen.

2126. Naast het verzet van de strijdkrachten had Betancourt te kampen met de aanhangers van de communistische partij en de MIR, die naar Cubaans voorbeeld, met steun van Fidel Castro een verbeterd terreur en guerilla voerden om de regering omver te werpen. In oktober en november 1960 deden de links-extremisten daartoe de eerste serieuze pogingen door het organiseren en leiden van grootscheepse terreuracties in de steden. De campagne van de terroristen en guerilla's bereikten in 1962/1963 een hoogtepunt, bij hun verwoede pogingen de verkiezingen te verstoren. Pas in september 1963 werden de congresleden van de communistische partij en de MIR gearresteerd, toen door hen geleide terroristen een trein opbliezen. Doch ook de felle straatterror en het optreden van de guerilla's konden de strijdkrachten niet - zoals de communisten hoopten - verleiden om een militair dictatuur van het traditionele type te vestigen, die ongetwijfeld tot een algemeen volksopstand zou hebben geleid, onder Castro-gezinde leiding.

2127. De onzekerheid over de houding van de strijdkrachten bleef de regering Betancourt nog lang voor grote problemen stellen. Naast het verlenen van ontslagen, het opleggen van - zeer - langdurige gevangenisstraffen en het uitvoeren van vele mutaties, trachtte Betancourt de strijdkrachten voor zijn politiek te winnen, door alle grotere kazernes te bezoeken en in openhartige discussies zijn politiek toe te lichten. Daarnaast besteedde hij grote zorg aan de verbetering van de huisvesting van gezinnen, legering en voeding en andere secundaire arbeidsvoorwaarden. Tegen het eind van zijn regeringsperiode konden de officieren naar loyaliteit in drie groepen worden verdeeld. Een aantal stond zondermeer achter de democratie. Een tweede groep steunde het regime, ondanks het feit dat zij er geen voorstanders van waren, omdat het op legale wijze aan de macht was gekomen, of omdat een aanvaardbaar alternatief ontbrak. Een kleine derde groep bleef zich nog lang passief, of actief verzetten. De overgrote meerderheid was het echter duidelijk, dat Betancourt de steun van het volk had en dat een nieuwe militaire dictatuur een te sterk verzet zou wekken en waarschijnlijk ook de gematigd progressieven in het kamp van de links-extremisten zou grijpen.

2128. Ook de Cubaanse revolutie beïnvloedde het denken van de officieren en bracht hen er toe Betancourt - en daarmee ook de democratie - te steunen. Het maakte diepe indruk op hen, dat Castro na de machtsovername de strijdkrachten naar huis stuurde en vele officieren liet berechten, om daarna het grootste deel van zijn rebellenleger te ontslaan en te vervangen door een door de partij gecontroleerde militie. Het succes van Castro leerde hen verder, dat een militaire dictatuur van het type Batista ook in Venezuela tot een krachtige guerillabeweging kan leiden en dat de leiding daarvan vrijwel zeker in Castro-gezinde handen zou komen. Een dergelijke guerillabeweging zou uiteraard op de steun van Castro kunnen rekenen, waartegen de Venezolaanse strijdkrachten gezien de lange kustlijn, geen afdoende maatregelen zouden kunnen nemen. Een andere belangrijke factor die de houding van de strijdkrachten bepaalde was, dat vele officieren de demagogie van admiraal Wolfgang Larazabel, die bij de revolutie van 1958 een belangrijke rol had gespeeld, en diens flirtations met de communisten gingen doorzien. Zij kozen daarop van twee kwaden Betancourt als de "minst slechte". Daarnaast groeide het vertrouwen in Betancourt, waarbij nog kwam dat de officieren leerden inzien, dat elke poging tot een geforceerde regeringswisseling tot vergaande mutaties in hun promotielijst leidde en dat zij derhalve uitwelbegrepen eigenbelang het meest gebaat waren bij het steunen van het wettig gezag.

2129. Vanaf 1958 tot heden heeft de grote meerderheid van de strijdkrachten - zij het op verschillende gronden - het wettige gezag gesteund en na de verkiezingen van december 1963 en 1968 loyaal meegewerkt aan een democratische regeringswisseling. De rechtse oppositie werd in 1968 gelegaliseerd in de partij van de ex-dictator Perez Jimenez, de Cruzada Civica Nacionalista (CCN). Ook de communistische partij die zich - althans tijdelijk - heeft gedistancieerd van de gewelddadige revolutie werd in 1968 gelegaliseerd. Bij de verkiezingen van december 1968 behaalden deze partijen respectievelijk 21 en 5 zetels van de 214 zetels van de kamer van afgevaardigden. De CCN is inmiddels reeds in twee groepen uiteengevallen. De door president Leoni (1963-1968) begonnen verlening van amnestie aan politieke gevangenen wordt thans door zijn opvolger Caldera voortgezet. Daarnaast tracht Caldera de nog steeds voortdurende guerilla te pacificeren, door o.a. een generaal pardon af te kondigen voor de guerilla's die de wapens neerleggen. Deze politiek heeft tot nu toe tot bevredigende resultaten geleid. De strijdkrachten leveren hieraan hun medewerking, ondanks het feit dat het vrijlaten van "guerilleros", die de strijdkrachten vele doden en gewonden hebben bezorgd, toch wel de nodige wrevel zal hebben opgewekt. Aan de andere kant schijnt Fidel Castro zijn politiek van export van de gewapende revolutie te matigen, sinds hij op 14 juli 1969 heeft verklaard dat geweld niet het enige middel is om tot structurele hervormingen te kunnen komen.

2130. De strijdkrachten in de zich veranderende wereld

2131. De Latijns-Amerikaanse strijdkrachten weten zich onvoldoende getraind voor de moderne oorlogvoering en zij zijn zich bewust van hun verouderde bewapening en uitrusting. Zij zien ook geen kans om deze technische en kwantitatieve achterstand in te halen, daar de landen de middelen daartoe ontbreken. De Venezolaanse strijdkrachten maken op deze algemene regel geen uitzondering. Daarbij komt nog dat het Amerikaanse Congres weigert de Latijns-Amerikaanse generaals met modern materieel uit te rusten, tenzij dit van nut is voor de bestrijding van guerilla's of het handhaven van de binnenlandse orde en rust, zijnde de enige acties die de Latijns-Amerikaanse strijdkrachten in de voorzienbare toekomst opgedragen kunnen krijgen. Tegelijkertijd oefenen de VS sterke aandring uit, om in stede van wapenaankopen door financieel/economische maatregelen de eigen binnenlandse communistische vijand de wind uit de zeilen te nemen, hetgeen er toe heeft geleid, dat o.a. Peru, Brazilië, Chili en Argentinië er reeds zijn toe overgegaan orders voor modern materieel in Europa te plaatsen.

Het inter-amerikaanse verdrag van wederzijdse militaire bijstand van 1947 (Pact van Rio) dat reeds werd ingeroepen in de gevallen van Costa Rica met Nicaragua en van de Dominicaanse Republiek met Haïti, alsmede de snelle actie van Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS), die in juli 1969 bij de "voetbaloorlog" tussen San Salvador en Honduras de strijdende partijen vier dagen na het openen van de vijandelijkheden tot een wapenstilstand en herstel van de status-quo wist te brengen, hebben de kansen op internationale oorlogen en militaire avonturen in Zuid-Amerika sterk gereduceerd. Dit heeft tot gevolg dat de strijdkrachten steeds meer moeite hebben, hun bestaansrecht als orgaan van de nationale verdediging te bepleiten. Zij hebben zich thans als gevolg van de zeer gereduceerde taakomschrijving, een eigen binnenlandse taak aangemeten in overeenstemming met wat zij achten te zijn de hen toekomende plaats in de samenleving.

2132. Evenals in andere Latijns-Amerikaanse republieken verrichten de Venezolaanse strijdkrachten thans een taak bij de bestrijding van het analfabetisme, geven zij elementair landbouw en technisch onderwijs en werken zij samen met de regering bij de uitvoering van ontwikkelingsplannen. Een genie bataljon werkt aan de aanleg van wegen en bruggen bij het openleggen van het land, het slaan van waterputten, enz., terwijl de militair geneeskundige dienst in afgelegen gebieden polikliniek houdt. Deze nieuwe rol van de strijdkrachten heeft de verhouding t.o.v. de (plattelands) bevolking in gunstige zin beïnvloed en de bevolking ziet de leden van de strijdkrachten dan ook niet in de eerste plaats meer als onderdrukkers, doch (ook) als helpers. Zulks blijkt ook uit het toegenomen aantal bevolkingsmeldingen over guerilla-activiteiten, door welke samenwerking een meer effectieve bestrijding mogelijk wordt gemaakt.

2133. De Latijns-Amerikaanse strijdkrachten hebben altijd een beslissende rol in de politiek gespeeld. Zij beschikken over het landelijk best georganiseerde machtsapparaat en het beheersen van de landelijke veiligheidsdiensten heeft hen altijd een vaste greep gegeven op de politieke pols van het land, waardoor een staatsgreep dikwijls sterk werd vereenvoudigd. Het is dan ook geen wonder dat zij nog altijd het laatste woord in de politiek hebben. Voorts heeft voor Latijns-Amerika altijd gegolden, dat een militair bewind van nature een rechtse dictatuur moest zijn, gericht op het handhaven van de status-quo. De officerskaste was ten nauwste verwant aan de grootgrondbezitters en groot-industriëlen, die op hun beurt verbonden waren met het Noord-Amerikaanse groot-kapitaal. Ook de clerus kwam uit de "establishment" voort, die zich de drager van 's-lands cultuur acht en een uitgesproken afkeer demonstreert van de opkomende nieuwe klasse, die zich een deel van de van oudsher bij haar berustende macht heeft weten eigen te maken.

In de loop der jaren is namelijk in Latijns-Amerika een middengroep ontstaan, die ook een nieuw type officier levert, zoals er thans ook priesters met een moderner instelling naar voren komen, die streven naar een doorbreking van de traditionele verhoudingen.

De eind 1968 na een staatsgreep in Peru gevormde junta, blijkt inmiddels de eerste Latijns-Amerikaanse militaire regering te zijn van een nieuw soort progressieve kolonels en generaals. Door de nationalisatie van grote Noord-Amerikaanse oliebelangen en socialisatie van het grootgrondbezit, gevolgd door de nationalisatie van alle buitenlandse telefoon- en telegraafmaatschappijen en suikerplantages, hebben zij van Fidel Castro het predicaat "revolutionair" gekregen, onder toevoeging dat zij het bewijs hebben geleverd dat ook zonder guerrillastrijd de vorming van een revolutionaire regering mogelijk is.

Bolivia schijnt deze stelling van Castro kracht te willen bijzetten. Op 26 september 1969 zette de opperbevelhebber, generaal Alfredo Ovando Candia, de president af en nam de macht over. De generaal is leider van een door hem opgerichte politieke partij, de Accion Revolucionaria Nacionalista, die ijvert voor een revolutionaire nationalistische politiek à la Peru en derhalve anti-amerikaanse leuzen voert. Als een van zijn eerste maatregelen annuleerde hij de bestaande oliewet, om daarna de Bolivian Gulf Oil Company, een dochteronderneming van de Amerikaanse Gulf Oil Corporation, te nationaliseren en diplomatieke betrekkingen met Roemenië aan te knopen.

2134. Dat zich onder de invloed van de hiervorengenoemde factoren ook in Venezuela, evenals in de meeste andere Latijns-Amerikaanse republieken, een nieuw type officier heeft gevormd, moge blijken uit de geschetste ontwikkeling. Dat zij echter het Peruaanse voorbeeld van een sociale revolutie zou kunnen volgen is voorshands zeer onwaarschijnlijk. De vooruitstrevende politiek van de democratische regering geeft daar ook minder aanleiding toe.

Bovendien zijn de officieren - evenals de vakbeweging - zich terdege bewust van het grote gevaar, dat een militaire dictatuur de wég voor een Castro kan openen. Voorts herinneren zij zich maar al te goed, dat Castro de traditionele strijdkrachten na de machtsovername liquideerde en dat kort daarop de Cubaanse zusterorganisatie van de "Confederacion de Trabajadores de Venezuela" (het Venezolaanse FVV) hetzelfde lot onderging. En "last but not least" geldt als krachtig argument om goede vrienden met Amerika te blijven, dat nog altijd 40% van de Venezolaanse olie door de VS. wordt afgenomen, een hoeveelheid die het land ergens anders niet kwijt kan wegens o.a. de ongunstige concurrentiepositie. Geen enkele Venezolaanse regering kan zich aan de consequenties van deze realiteit onttrekken. Cuba kon zijn suiker nog aan de U.S.S.R. slijten, toen de V.S. de oogst niet meer opkochten, doch voor de export van de Venezolaanse olie bestaat geen alternatief. Het is derhalve niet te verwachten, dat de Venezolaanse strijdkrachten zich onder de gegeven omstandigheden zullen wagen aan nationale- of internationale-militaire avonturen, doch de voorkeur zullen blijven geven aan het steunen van de democratie en een de Amerikanen welgevallige politiek. Indien zij echter essentiële nationale belangen in ernstig gevaar achten, zoals tijdens de mei-onlusten op Curaçao, blijken zij paraat te zijn om deze zoodig ook buiten de eigen grenzen in bescherming te nemen. (vgl. bijl. 5)

2135. Tenslotte zij nog vermeld dat de vakbeweging de opeenvolgende AD-regeringen van Betancourt (1958-1963) en Leoni (1963-1968) onafgebroken heeft gesteund en de arbeidsvrede vrijwel ongestoord gehandhaafd bleef. Vooral de aan de AD gelieerde CTV met zijn ruim 1.5 miljoen leden heeft hierbij een belangrijke rol gespeeld, evenals bij de algemene staking van 1958 om een militaire staatsgreep, die de dictatuur moest herstellen, te verhinderen. De CTV vormt als zodanig een factor in de politiek, die ook de strijdkrachten niet kunnen negeren. Nu de regering Caldera (COPEI, Christen-Democraten) met de haken over de sloot de verkiezingen van december 1968 heeft gewonnen en de AD in de oppositie is gekomen, mag Caldera niet zonder meer rekenen op de steun van de CTV, waarbij nog komt, dat (zijn) Christen Democratische vakbeweging slechts 30.000 leden telt. De eerste stakingen onder Caldera hebben inmiddels in het Staats-staalbedrijf "Sidor" plaats gevonden, waarbij de regering aan exhorbitante looneisen moest toegeven. Een precedent dat vooral voor de staatsbedrijven verstrekkende gevolgen hebben kan. Daarnaast worden thans ook door de petroleum-arbeiders buiten proporties hoge looneisen gesteld, waaraan alleen ten koste van de staatsinkomsten zou kunnen worden voldaan. Tegen de achtergrond van het weinig stabiele politieke beleid dat de COPEI met zijn krappe stembusoverwinning voert, blijkt het volk weer ontvankelijk te worden voor geruchten over een militaire staatsgreep. De recente arrestatie "wegens discipline vergrijpen" van een viertal opper-officieren heeft aan deze geruchten extra voedsel gegeven.

Hoewel er geen aanwijzingen zijn dat de arrestaties iets met een samenzwering zouden hebben te maken, blijft het uiteraard gevaarlijk voor Caldera, juist nu hij politiek zwak staat, goodwill te verliezen bij de strijdkrachten, die nog altijd als grote macht 's-lands politieke ontwikkelingen nauwlettend gadeslaan (24).

2200. Het Venezolaanse beeld van de Nederlandse Antillen

2210. Het historische beeld

2211. Venezuela heeft al sinds de onafhankelijkheidsproclamatie van 1811 de Benedenwinden met hun smokkelhandel gezien als een economische bedreiging, en in Curaçao en Aruba een politieke bedreiging, als operatiebasis van tegen Venezuela gerichte activiteiten van uitgeweken opstandelingen, samenzweerders, wapensmokkelaars en Curaçaose wapenhandelaars en financiers, die in de vele Venezolaanse burgeroorlogen beide partijen credieten verleenden en van wapens en munitie voorzagen (25). Uiteraard voelde Venezuela zich door deze handel en wandel bedreigd en werden de goede verhoudingen, in het bijzonder tot het begin van deze eeuw, hierdoor regelmatig ernstig verstoord. Minister Cremers merkte in dit verband in 1872 in de Tweede Kamer o.a. op: "Dat vele geschillen, die sedert een reeks van jaren met Venezuela waren gerezen, hunne aanleiding voor een groot gedeelte gevonden hadden in, om het zacht uit te drukken, zeer dubieuze handelingen van Nederlandse onderdanen, die op velerlei wijze alleen hun voordeel in het oog hielden, zonder er acht op te geven, dat zij door hunnen handel hun vaderland in moeilijkheden zouden brengen". (Hand. II 1872/1873 blz. 386) (26).

2212. Het Nederlandse kamerlid Des Amorie van der Hoeven stelde in 1876 "als oplossing van de eindeloze moeilijkheden voor, de Gorre rots Curaçao die geen voordeel kon opleveren als er geen smokkelhandel gedreven kon worden, edelmoedig aan Venezuela af te staan" (27), en in 1877 en 1879 haakte de Venezolaanse president in op deze gedachte en richtte zich tot het congres met het voorstel Curaçao te kopen, "aangezien Curaçao niets anders produceert dan revoluties en burgeroorlogen en alleen leeft van smokkel in wapens en munitie en het gouvernement min of meer bedekt medeplichtig blijft aan de speculanten, die volgens traditie hun fortuin maken met Venezolaanse burgeroorlogen" (28) (vgl. byl 5, sub 149)

2220. Het oude revolutionaire patroon

2221. De Venezolaanse revoluties van '45, '48 en '58 verlieden met betrekking tot Curaçao geheel volgens het traditionele patroon. Aanhangers van de onderliggende partij, die zich niet bij hun nederlaag konden neerleggen, zochten als gebruikelijk een wijkplaats op het Nederlands grondgebied van Curaçao. De Venezolaanse revolutionaire juntas verweetten het Curaçaoese gouvernement daarop als vanouds, niet krachtig genoeg tegen hun vijanden op te treden. Zolang de revolutie nog niet was geconsolideerd, achtte het door ervaring wijs geworden gouvernement het echter onverstandig, zich de gramschap van de op Curaçao verblijvende rebellen op de hals te halen, zolang deze nog de machthebbers van morgen konden zijn. Als altijd konden de normale verhoudingen dan ook pas worden hersteld, nadat de aanhangers van het verjaagde regime er het bijltje bij hadden neergelegd.
2222. In het bijzonder Betancourt, die in 1929 na de plundering van de wapenmagazijnen op Curaçao vandaar met ca. 150 gewapende Venezolaanse rebellen naar Maracaibo was vertrokken voor een revolutiepoging, richtte heftige verwijten aan het adres van Curaçao, toen hij via de geslaagde "democratische" revolutie van 1945 aan de macht was gekomen. Hij immers wist maar al te goed, hoe gevaarlijk van Curaçao gevoerde acties voor zijn wankel en fel bestreden positie konden zijn. Zelfs dreigde hij met het stopzetten van voedseluitvoer naar Curaçao en het niet langer inklaaren van schepen komende van Curaçao en Aruba, inclusief de Shell-tankers, indien geen krachtiger maatregelen tegen zijn op deze eilanden verblijvende werkelijke en vermeende vijanden zouden worden genomen (29). Toen Betancourt met zijn partij bij de revolutie van 1948 door Perez Jimenez weer in ballingschap werd gedreven en de oude dictatuur werd hersteld, kon het Curaçaoese gouvernement zich gelukkig prijzen, op goede voet te zijn gebleven met diens politieke tegenstanders. Perez Jimenez vreesde echter op zijn beurt een herhaling in de een of andere vorm van de aanval van 1929, onder de beproefde leiding van de aanhangers van Betancourt. In zijn angst hiervoor ging hij zelfs zover, dat hij tot tweemaal toe trachtte een van zijn opposenten door de Seguridad Nacional (geheime politie) van Curaçao naar Venezuela te laten ontvoeren, terwijl de Venezolaanse kustwacht onder Betancourt op het alleen door een vuurtorenwachter bewoonde eiland Klein-Curaçao landde, om vermeende wapenvoorraden te zoeken (30).
2223. Bij de tweede democratische revolutie van de Accion Democratica van 1958 kwam Betancourt echter wederom aan de macht en volgde een herhaling van de oude moeilijkheden, die pas ophielden te bestaan, toen aan de gewapende pogingen om het oude regime te herstellen een einde kwam. Het niet uitleveren van twee op Aruba gelande anti-Castro gezinde Cubaanse sportvliegers, die in november 1959 abusievelijk boven Curaçao en Aruba, inplaats van boven Caracas,

- tegen de regering van Betancourt gerichte pamfletten hadden uitgeworpen, leidde tot een diplomatiek incident, dat in maart 1960 werd gesloten. De Nederlandse- en Antilliaanse regering gaven Venezuela bij deze gelegenheid de garantie, dat de Nederlandse Antillen nimmer als een uitvalsbasis voor tegen dit land gerichte activiteiten zullen worden gebruikt. (byl.7, sub 130 en punt 1261)
2224. De goede betrekkingen die toen weer werden hersteld werden versterkt en verbreed. Een hoogtepunt werd hierin bereikt, toen de minister-president van de Nederlandse Antillen, C.D. Kroon, medio 1968 in de tweede aaneensluitende regeringsperiode van de Accion Democratica onder president Leoni, bijna als een staatshoofd in Caracas werd ontvangen en hem de hoogste onderscheiding van het land, de "Gran Cordón en la Orden del Libertador" werd verleend. Verwacht mag worden, dat de betrekkingen met de in maart 1969 aan de macht gekomen Christen-democratische regering van Dr. Caldera, zich even gunstig zullen blijven ontwikkelen.
2225. De verwickelingen die plaats vonden in de emotioneel geladen sfeer van de revolutie na 1945, blijven dus alleen tot een - spoedig gesloten - diplomatiek incident te hebben geleid. "Hoe licht de Venezolaanse machthebbers onder Betancourt ook bij voortdurend in een aan het psychopatische grenzende staat van opwinding kwamen, uit angst voor hun tegenstanders is eenvoudig onvoorstelbaar. Betancourt en verschillende van zijn ministers hadden destijds als ballingen intensief vanuit de Antillen gecomplooteerd en konden zich niet anders voorstellen dan dat hun tegenstanders precies hetzelfde deden en het moet worden toegegeven, dat de geschiedenis hen in staat stelde, zich op een indrukwekkende reeks van voorbeelden te beroepen", aldus de Nederlandse Ambassadeur in Caracas (31) (.vgl. byl.8)
2226. Dat in Venezuela de vrees voor aanslagen op de binnenlandse veiligheid vanuit Curaçao en Aruba in bepaalde kringen nog altijd leeft, bleek overigens nog in februari 1967, toen twee notoire communisten uit de gevangenis in Caracas ontvluchtten en tegelijkertijd in Maracaibo een door twee Arubanen gestolen jacht werd aangehouden. Onmiddellijk volgde toen in de pers de insinuatie, dat hier sprake was van een gecoördineerde actie en dat de vluchtelingen volgens plan door de Arubanen met het jacht naar Cuba gebracht hadden moeten worden. De Venezolaanse politie-autoriteiten bevestigden in eerste lezing deze veronderstelling; en regelmatig duiken nog dergelijke berichten in de pers op. (byl.7, sub 190)
2227. Nu de Nederlandse Antillen sinds 1963 over een goed functionerende veiligheidsdienst (VNA) beschikken, die een krachtige bijdrage levert om te voorkomen dat de Benedenwinden een uitvalsbasis van tegen Venezuela gerichte subversieve activiteiten zouden kunnen vormen, vinden dit soort berichten echter steeds minder weerklank bij de Venezolaanse autoriteiten, waarmee veel conflictstof is weggenomen.

2230. De Veiligheidsdienst Nederlandse Antillen (VNA)

2231. Bij het ontbreken van een zelfs aan slechts minimale eisen voldoende inlichtingen- of veiligheidsdienst, konden sinds de Venezolaanse onafhankelijkheidsverklaring van 1811, met de daarop volgende vele revoluties en burgeroorlogen, op Curaçao verblijvende ballingen vrijwel ongestoord hun subversieve acties uitvoeren en kwam het meerdere malen voor, dat de Venezolaanse Consul-Generaal beter op de hoogte was van hun handel en wandel, dan het gouvernement. Hierbij kwam dan nog dat deze inlichtingen veelal sterk gekleurd werden doorgegeven en dat ook de wildste geruchten in Caracas een gretig gehoor vonden. Aangezien Venezuela vrijwel geen revolutionaire regeringen heeft gekend, die niet op Curaçao hadden geconspireerd, was de angst voor dergelijke samenzweringen in het presidentiële paleis bijna altijd even groot. (byl.8)

2232. Pas toen de oude moeilijkheden zich volgens het traditionele patroon in Betancourt's tweede regeringsperiode van 1958-1963 herhaalden, werd eind 1963 de Veiligheidsdienst Nederlandse Antillen (VNA) opgericht. Vanaf de oprichting had de VNA het voordeel, dat de Venezolaanse regering toen niet meer serieus van rechts werd bedreigd en zich op Curaçao dus ook geen ballingen bevonden, die actief naar herstel van hun verloren positie streefden. De VNA kon dus alle aandacht richten op het links-extremisme, dat overigens op de Nederlandse Antillen weinig weerklank vindt. In hetzelfde jaar bereikten de door Fidel Castro gestimuleerde en gesteunde terrotistische acties in Venezuela een hoogtepunt, in een poging de verkiezingen te verstoren en een revolutionaire situatie te scheppen.

2233. Het was Venezuela daarom uiterst welkom, dat ook op de Nederlandse Antillen een veiligheidsdienst in het leven werd geroepen. Dank zij een doeltreffende werkwijze en goede relaties wist de VNA te bereiken, dat Caracas de vrees liet varen dat de Benedenwinden een steunpunt zouden kunnen gaan vormen voor door Cuba tegen Venezuela gerichte subversieve acties. Thans ziet Venezuela de Nederlandse Antillen in deze strijd als een gewaardeerde flankdekking, geformeerd door de Koninklijke Marine en de VNA. Verwijten over het nalaten van maatregelen tegen via Curaçao in Venezuela opererende revolutionairen bleven dus voor het eerst in de geschiedenis achterwege en zo werd een belangrijk struikelblok weggenomen, dat zo diawijls betere verhoudingen in de weg stond. De waardering van de Venezolanen voor de VNA ging zelfs zover, dat de Consul-Generaal op Curaçao deze dienst benaderde met het voorstel samen te gaan werken met de Digipol (de Venezolaanse veiligheidsdienst) en een drietal Digipol-ambtenaren bij de VNA te detacheren, waar de VFA echter niet op kon ingaan (32).

2240. Venezolaans optreden tegen verdachte schepen

2241. Sinds de VFA veel oud wantrouwen heeft weten weg te nemen, heeft de soms overdreven aandoende angst die in Venezuela bestaat voor nieuwe landingen van in Cuba opgeleide "guemilleros" dan ook niet, zoals in het verleden onder overeenkomstige omstandigheden gebruikelijk was, geleid tot het aanhouden en opbrengen van onder Nederlandse vlag varende schepen, doch ditmaal moesten de Russen en de Cubanen het ontgelden. In juni 1968 werd een Russische sleepboot op weg naar Fanana, onder verdenking van hulpverlening aan de "guerrilleros" door de Venezolaanse Marine aangehouden en naar Puerto Cabello opgebracht. Na een diepgaand onderzoek en een verhoor van de bemanning door de militaire inlichtingendienst, waarbij niets bezwa- rends aan het licht kwam, moest president Leoni het schip enige dagen later weer vrijgeven. De pers vermeldde niet, of president Leoni het nodig zou hebben gevonden excuses aan te bieden.

2242. Op 20 november 1968 bracht de vrees voor Cubaanse infil- traties de Venezolanen er toe de "Alecrin" een Cubaans vis- sersvaartuig, aan te houden. Pas nadat de "Alecrin" door ar- tillerievuur van een Venezolaanse jager zwaar was bescha- digd, konden schip en bemanning worden opgebracht. De aan- houding vond plaats ter hoogte van de eilandengroep Los Testigos, boven de oostkust van Venezuela. De Venezolanen verklaarden dat het schip binnen hun territoriale wateren was aangehouden. De Cubanen ontkenden dit. Na reparatie in Puerto Cabello werd het schip op 22 december weer vrijge- geven. Het onderzoek naar wapens en munitie en hulpverle- ning aan de in Venezuela opererende "guerrilleros" leverde geen positief resultaat op. Van de bemanning van 38 koppen werd niemand bij de beschieting gevonden. Twee bemannings- leden bleven op eigen verzoek in Venezuela achter, doch kennelijk hebben ook zij geen voor de "Alecrin" belastende verklaringen kunnen afleggen (33).

2250. Het vluchtelingenvraagstuk

2251. Mochten de ontwikkelingen in Venezuela nog eens aanleiding geven tot de binnenkomst van politieke vluchtelingen in de Nederlandse Antillen, dan dient de afhandeling daarvan uit de aard der zaak altijd een taak van de civiele autoriteiten te blijven. In het verleden werd als regel een verblijfsvergunning van zeer beperkte duur verstrekt, nodig om een visum te verkrijgen voor een ander land. De weigering om een vergunning voor een meer langdurig verblijf te verlenen, kan echter wrevel opwekken van als vluchteling binnenkomende "VIP's" en later bij een mogelijk machtsherstel aanleiding geven tot repercussies. Bij het verlenen van een verblijfsvergunning van langere duur, moet er echter op worden gerekend, dat Caracas dan om uitwijzing naar Venezuela kan vragen, waardoor de Antilliaanse regering in een nóg moeilijker parket zou kunnen geraken. Het ligt derhalve in de lijn van de verwachting, dat de Antilliaanse regering zich in voorkomend geval lieft zoveel mogelijk van dergelijke delicate kwesties zal distanciëren en deze waar mogelijk zal overlaten aan bepaalde koninkrijksorganen.

2252. Indien ooit "guerilleros" of andere Venezolaanse extremisten als vluchteling op de Antillen zouden arriveren, zouden deze mogelijk op grond van in Venezuela gepleegde misdrijven teruggestuurd kunnen worden. In voorkomend geval zal dan rekening moeten worden gehouden met represailles van links-extremisten tegen Nederlandse eigendommen in Venezuela en/of op de Nederlandse Antillen, zoals reeds in 1960 het geval was, toen in een dergelijk geval aanslagen werden gepleegd op kantoren van Nederlandse bedrijven in Venezuela (vide bijlage 7, sub 161). Ongeacht welke Venezolaanse politieke vluchtelingen op de Nederlandse Antillen binnenkomen, zal het dus voor de strijdkrachten als Koninkrijksorgaan zaak blijven, om in de daaruit eventueel voortvloeiende politieke verwickelingen zo min mogelijk te worden betrokken.

2260. Sluikhandel

2261. Nog steeds worden koopmansgoederen uit de Antilliaanse vrijhavens Venezuela binnengesmokkeld en nog altijd maakt de Venezolaanse pers daar Curaçao en Aruba (ernstige) verwijten van. Een hoogtepunt hierin vormde een enige maanden durende agressieve perscampagne van de Venezolaanse vereniging "Pro Venezuela", in 1961. "Pro Venezuela" is een organisatie uit het bedrijfsleven, die vergeleken kan worden met de "Vereniging voor Nederlands Fabrikaat", die eens de slagzin voerde: "Koop Nederlandse waar, dan helpen wij elkaar".
2262. In tientallen artikelen in vele bladen beschuldigde de voorzitter van "Pro Venezuela", Alejandro Hernandez, Curaçao en Aruba ervan: "met medeplichtigheid van de overheid, politieke en economische agressie tegen Venezuela te plegen en een operatie basis te vormen voor de handlangers van de verdreven dictator Perez Jimenez en de Dominicaanse tiran Trujillo, die op deze eilanden samenzweren tegen het democratische bewind van Venezuela en langs de bekende wegen wapens, munitie, ondermijnende lectuur en gewapende opstandelingen naar Venezuela smokkelen, om het wettige gezag van binnen uit omver te werpen. Daarnaast plegen deze eilanden economische agressie door hun ongebreidelde smokkel van goederen uit de loodsen van de vrijhandels-zône, die het smokkeldepôt van de Regering vormen, welke sluikhandel werkt als een kanonschot op het industrialisatieproces en de agrarische hervormingen van Venezuela. Morton, aan het bestaan van Curaçao - het Tanger van het Caribisch gebied - met zijn blanke slavinnen, zijn handel in verdovende middelen, hazardspelen en zijn smokkel, die reeds 50.000 Venezolanen werkloos heeft gemaakt, moet een einde komen. Vroeger bestreden wij de smokkel met vuurwapens, doch zulks is tegenwoordig niet meer het aangewezen middel, want in onze tijd is het onmogelijk, dat het ene land het andere aanvalt, zoals de Nederlandse Antillen ons aanvallen". Aldus de voorzitter van "Pro Venezuela", die er in zijn emotioneel betoog de nadruk op vestigt, "dat het dozijn gewetenloze handelaren, dat verantwoordelijk is voor deze situatie, niet geïdentificeerd mag worden met de bloedverwante eilandbewoners, die Venezuela een warm hart toedraagt". Hij besluit, met de Venezolaanse regering uit te nodigen, de diplomatieke- en handelsbetrekkingen te verbreken, de olieleveranties aan de Shell en Lago op Curaçao en Aruba te staken en de OAS te verzoeken maatregelen tegen de vrijhaven van Curaçao te nemen. Tot zover dit resumé.
2263. In het kader van deze felle actie tegen de smokkel, werd door "Pro Venezuela" voorts een film vervaardigd, onder de titel "Una Isla que exporta miseria". Daar de autoriteiten deze documentaire beledigend achtten voor het Koninkrijk werd verboden deze voor de televisie te vertonen. "Pro Venezuela" heeft toen in besloten kring de film ver-

toond in een gebouw van de door communisten gedomineerde Venezolaanse Journalisten Vereniging (AVP), en de film daar onder auspiciën van de Senaatscommissie ter bestrijding van de smokkelhandel en de AVP vertoond. De belangstelling was te verwaarlozen, namelijk 16 personen, waarvan er 10 toevallig aanwezig waren. De film begon met opnamen van de slag bij Carabobo in 1821, om duidelijk te maken dat toen reeds vanuit de kolonie Curaçao contrabande werd gesmokkeld. Het effect van het gebrekkige filmpje, waarin in het bijzonder de Curaçaose handelshuizen Bernardo en Tauber aan de kaak werden gesteld, was te verwaarlozen. De Venezolaanse Regering trachtte de betekenis van de gehele actie te minimaliseren, zoals Hr.Ms. Ambassadeur te Caracas rapporteerde (34).

2264. Uit het voorgaande is te concluderen dat ook de meest felle aanvallen op de smokkelhandel niet resulteren in een militaire dreiging en dat zelfs extreme agitators het gebruik van militaire middelen daarbij afwijzen en niet verder wensen te gaan, dan het eisen van politieke- en economische sancties, waarop de Regering overigens niet blijkt te reageren. Sinds 1961 is de toestand nog belangrijk ten gunste gewijzigd. De rancuneuze Alejandro Hernandez is vervangen als voorzitter van "Pro Venezuela" en zowel door de "Kamer van Koophandel" te Curaçao als door de "Vereniging Bedrijfsleven Curaçao" (VBC) worden de verhoudingen met "Pro Venezuela" thans uitstekend genoemd. "De VBC is medeverantwoordelijk voor de instelling van de Antilliaans-Venezolaanse Kamer van Koophandel en dankzij de vele contacten - in nauwe samenwerking met de Kamer van Koophandel - en de vele uitwisselingen met Venezuela op het terrein van het bedrijfsleven, is een einde gemaakt aan de campagne tegen Curaçao, die door de Venezolaanse pers en radio werd gevoerd", aldus de secretaris van de VBC, die de verhoudingen met "Pro Venezuela" en de Venezolaanse Kamer van Koophandel, alsmede met de Venezolaanse autoriteiten uitstekend noemt.

2270. Venezolaanse reacties

2271. Klachten over al of niet vermeende smokkel van koopmansgoederen of wapenen, en/of steun aan opstandige bewegingen werden als regel niet door de Venezolaanse regering geuit, maar door de pers. Voornamelijk door die bladen welke als spreekbuis van de Regering worden aangezien. Mr. Corporaal toont in zijn proefschrift "De Internationaal-rechtelijke betrekkingen tussen Nederland en Venezuela, van 1816 tot 1920" aan, dat zulke reeds vanaf 1830 het geval is geweest (p 130/131, 161 en 228). "De wrevel der Venezolaanse Regering over dergelijke gevallen", aldus Corporaal, "uitte zich de hele geschiedenis door op de gewone manier, namelijk in de aanhouding van Nederlandse schepen en of het sluiten van Venezolaanse havens voor Curaçao" (p 426-428).

2272. Nog in de vijftiger jaren werd op dit oude patroon voortgeborduurd, toen regelmatig onder Nederlandse vlag varendes schepen werden aangehouden onder verdenking van (wapen)-smokkel. Als centrum van de wapenhandel voor opstandige bewegingen had Curaçao echter reeds sinds het begin van deze eeuw zijn betekenis verloren. Doch de oude reputatie, gevoed door de roof van de honderden vuurwapens welke in 1929 nog ongehinderd van Curaçao naar Venezuela konden worden overgebracht, boezemt de Venezolanen kennelijk nog steeds vrees in, een vrees die mede gebaseerd is op het nog bestaan van de goed onderhouden eeuwenoude smokkelwegen. Aan de andere kant waart de geest van de rebellen-generaal Urbina, die deze wapendiefstal leidde ook op Curaçao nog steeds rond, zonder dat nochtans wordt ingezien, dat diens optreden nadrukkelijk geen tegen de Nederlandse Antillen gerichte aanval van Venezuela was, doch een onderdeel van een actie van Venezolaanse rebellen tegen het wettige gezag van Caracas. Tenslotte hebben de vele incidenten, die sinds 1821 plaats vonden, nimmer geleid tot het stellen van territoriale eisen, doch alleen tot schuchtere pogingen tot aankoop van "La Isla que exporta miseria", in de jaren 1877 en 1879.

2300. De bedreiging voor Venezuela2310. Algemeen

2311. Het regiem van Betancourt (1945 - 1948 en 1958 - 1963) werd in de buitenlandse politiek gekenmerkt door het afwijzen van dictaturen en vriendschap voor democratieën. Annex hiermee streefde hij naar een verandering van het asylrecht, waarbij een land geen asyl meer zou kunnen verlenen aan (gevluchte) dictators en samenzweerdere tegen democratische regeringen. Terwijl hij herhaaldelijk aandrong op internationale erkenning van deze beginselen en op collectieve maatregelen tegen dictaturen, verbrak hij zelf de diplomatieke betrekkingen met regeringen, die door een staatsgreep aan de macht waren gekomen en een dictatoriaal regiem voeren. (35) Pas in maart 1969 werd bij de installatie van president Caldera met deze doctrinaire politiek gebroken.

2320. De dreiging van extreem rechts

2321. De doctrinaire buitenlandse politiek van Betancourt, die in grote lijnen door zijn opvolger president Leoni werd voortgezet, bracht hem in conflict met de dictatuur van generaal Rafael Leonidas Trujillo over de Dominicaanse republiek. Trujillo steunde rechtstreeks de militaire oppositie tegen Betancourt en de invasie van de (gepensioneerde) Venezolaanse generaal Jesús Maria Castro León, die in april 1960 Venezuela vanuit Colombia binnenviel (zie ook 2125 en bijlage 7 sub 141). In juni 1960 volgde een moordaanslag op Betancourt door agenten van Trujillo, waarbij zijn militaire adjudant, kolonel Ramón Armas Pérez, werd gedood. De minister van defensie generaal Josué Lopez Hen riquez en diens echtgenote, alsmede de president zelf, liepen brandwonden van verschillende graad op. (36)

2322. De Venezolaanse gedelegeerde bij de OAS bracht reeds in 1959 en 1960 beschuldigingen tegen Trujillo uit, wegens flagrante schending van de rechten van de mens. De bewezen geachte medeplichtigheid van Trujillo aan de moordaanslag op Betancourt, leidde in augustus 1960 op de conferentie van de OAS te San José (Costa Rica), tot een door Venezuela geforceerde economische boycot van het Trujillo bewind en het verbreken van de diplomatieke betrekkingen door alle landen van de OAS. In januari 1962, negen maanden na de moord op Trujillo herstelde Venezuela de diplomatieke betrekkingen met de Dominicaanse republiek, om deze prompt weer te verbreken, toen in 1963 het regiem van Juan Bosch door een militaire staatsgreep werd omvergeworpen. Thans onderhoudt Venezuela weer hartelijke betrekkingen met het land. (37)

2323. Zoals uit het voorgaande blijkt, werden de Nederlandse Antillen, door hun ligging meerdere malen in het conflict tussen Venezuela en Sto. Domingo betrokken. Daarnaast werd Hr.Ms. Ambassadeur te Caracas in januari 1960 door de Venezolaanse minister van Buitenlandse Zaken, opgebeld, die hem er van in kennis stelde, dat de interceptiedienst van de Venezolaanse luchtmacht had gehoord, dat 40 (militaire) Haitiaanse vliegtuigen een landingsvergunning op Curacao hadden aangevraagd. De minister vroeg of dit inderdaad het geval was, aangezien hij vermoedde, dat het niet Haitiaanse maar Dominicaanse vliegtuigen betrof. Toen hij 24 uur later nog geen officieel antwoord had belde de minister Hr.Ms. Ambassadeur wederom op en verklaarde dat hij inmiddels zeker wist, dat tussen de aangevraagde landing van de militaire vliegtuigen en de in Venezuela gepleegde bomaanslagen een duidelijk verband bestond. De volgende dag kon Hr.Ms. Ambassadeur de schriftelijke verzekering geven, dat geen enkel militair vliegtuig, van welke nationaliteit ook, een landingsvergunning op Curacao had aangevraagd. (38)

Op 12 april 1960 werd Hr.Ms. Ambassadeur door de Directeur van Politieke Zaken van het (Venezolaanse) ministerie van Buitenlandse Zaken ontboden, die hem mededeelde dat hij van de militaire inlichtingendienst bericht had ontvangen, dat op 2 april op Aruba een bijeenkomst had plaatsgevonden van de heer Rafael Abreu, hoofd van de militaire inlichtingendienst van Santo Domingo, met een aantal de Regering van Venezuela vijandige personen, alsmede met de honorair consul van de Dominicaanse republiek op Aruba. (39)

2324. Uit de vermelde voorvallen blijkt, hoe licht binnen een zwakke, constant bedreigde Venezolaanse Regering angstgevoelens kunnen ontstaan en hoe licht de Benedenwinden in deze emotionele sfeer in de conflicten van de Republiek kunnen worden betrokken; alsmede welke een belangrijke rol de inlichtingendiensten hierbij vervullen. Nu inmiddels in Venezuela het staatsgezag is geconsolideerd en de (buitenlandse)-dreiging van rechts is komen te vervallen, terwijl bovendien sinds eind 1963 de Veiligheidsdienst Nederlandse Antillen (VVA) tegen Venezuela gerichte activiteiten op de Nederlandse Antillen heeft weten te voorkomen, behoort veel conflictstof tot het verleden; d.w.z. voor zolang de machtsverhoudingen niet weer worden verstoord.

2330/ De dreiging van extreem links
2340.

2331. Aanvankelijk steunde Betancourt Fidel Castro in diens strijd tegen de dictatuur van Batista. Toen Castro zich echter zelf als een dictator ontgotte en steeds krachtiger pogingen deed de revolutie te exporteren, kwam hij spoedig in conflict met Betancourt.

Deze ontwikkeling werd nog versneld toen op de OAS-vergadering in augustus 1960 in Costa Rica, op voorstel van Venezuela, Santo Domingo unaniem werd veroordeeld wegens buitenlandse inmenging (vide punt 2322). Een week later werd in deze vergadering nl. een resolutie aangenomen, waarin de buitenlandse inmenging op het Westelijk Halfrond van China en de Sovjet Unie even sterk werden veroordeeld. Over de veroordeling van Cuba die hieruit indirect volgde, ontstond strijd in de boezem van de Venezolaanse Regering, doch Betancourt steunde de resolutie zonder reserve. Reeds in het begin van de discussie over het Cubaanse vraagstuk greep president Betancourt in, door een persoonlijke brief aan de Secretaris-Generaal van de OAS, waarin hij als zijn opvatting te kennen gaf, dat de OAS alleen toegankelijk behoorde te zijn voor regeringen van die landen, welke op democratische wijze waren verkozen. (40)

Tenslotte verbrak Betancourt op 11 november 1961 de diplomatieke en consulaire betrekkingen met Cuba, "wegens herhaaldelijke beledigingen aan het adres van Venezuela". Het verbreken van de betrekkingen leidde in Venezuela tot ongeregeldeheden, waarbij 5 studenten het leven lieten. (41) Op voorstel van Peru werd Cuba op de OAS-conferentie te Punta del Este op 31 januari 1962 wegens voortdurende agressie van het actieve lidmaatschap van de OAS uitgesloten.

2332. De terreur en de guerillastrijd, alsmede vele sabotagedaden van Castro gezinde groeperingen in Venezuela dreven de verhouding tot Cuba steeds verder op de spits.

In november 1963 werden door de Venezolaanse strijdkrachten 3 ton handvuurwapens en munitie ongespoord, die door Cuba waren geleverd aan de Venezolaanse guerilla's. Betancourt legde deze zaak aan de OAS voor, met het verzoek collectieve maatregelen tegen Cuba te nemen. Op 26 juli 1964 kwam de OAS tot een uitspraak, waarbij alle leden werd aanbevolen de diplomatieke en economische betrekkingen met Cuba te verbreken, waaraan alleen Mexico geen gevolg gaf.

2333. De door Castro gesteunde guerilla's zetten hun terreur intussen onverminderd voort, met het merkwaardige effect, dat de positie van Betancourt en later van diens opvolger president Leoni, hierdoor werd versterkt, aangezien de oppositie zich achter de regering schaarde in de strijd tegen de gemeenschappelijke vijand. Na de tricinentale conferentie (Amerika, Azië, Afrika) die in januari 1966 in Havana werd gehouden namen Castro's activiteiten tegen de vrede nog aanmerkelijk toe. De ter conferentie opgerichte Organisatie van Latijns-Amerikaanse Solidariteit (OLAS), die zich ten doel stelt terrorisme en burgeroorlog door geheel Latijns-Amerika te bevorderen, vervult hierbij een belangrijke rol. Op 24 januari 1966 veroordeelde de OAS in zeer scherpe beantwoordingen de resoluties van deze "solidariteitsconferentie". De conferentie werd een ontoelaatbare inmenging genoemd in de binnenlandse aangelegenheden van Latijns-Amerikaanse landen.

2334. In maart 1967 werd een nieuw hoogtepunt in de terreur bereikt, met de moord op dr. Ignacio Iribarren Borges - een ambteloze en partijloze broer van de Venezolaanse minister van Buitenlandse Zaken-, die na met een brandende sigaar gemarteld te zijn met een schot in de nek werd gevonden. Vijf dagen later verklaarde de leider van de FALM (het Venezolaanse "bevrijdingsleger") in de Cubaanse pers, dat Iribarren Borges was gedood als vijand van het volk. Deze lafhartige moord was wederom aanleiding voor de Venezolaanse regering om aan de OAS voor te leggen, als het zoveelste bewijs van Cubaanse interventie.
2335. Nog voordat de OAS tot een uitspraak kon komen, zorgde Castro voor een nieuwe sensatie. Op 8 mei 1967 onderschepten de Venezolaanse strijdkrachten namelijk een groep infiltranten, die met een schoener tot dicht onder de kust waren gebracht en vervolgens met rubberboten aan de wal waren gekomen nabij Machuruchoto. Een groep van 11 op Cuba opgeleide Venezolaanse guerilla's wist te ontkomen. Twee Cubaanse officieren werden gevangen genomen. Een derde werd gedood, terwijl de vierde verdronk. Volgens de opvatting van het State Department was het niet de bedoeling geweest, dat ook de Cubaanse militairen aan land gingen, doch dat hun opdracht geweest zou zijn de Venezolaanse infiltranten tot aan de kust te vergezellen. (42)
2336. "Het plan van Venezuela om door een gezamenlijke actie van de OAS-staten bij de Veiligheidsraad Cuba te beschuldigen van agressie en passende sancties te verzoeken, leidde tot heftige reacties van de Cubaanse communistische partij. Het centraal comité publiceerde in haar orgaan "Granma" een verklaring, die in haat en verguizing ten aanzien van het Pentagon en de regering van president Leoni alles overtreft wat tot dusverre in Cuba in woord en geschrift is geuit. De Cubaanse regering verklaarde zich volledig solidair met elke gewapende actie van Cubaanse revolutionairen elders in Latijns-Amerika. In de verklaring van het centraal comité werd er de nadruk opgelegd, dat het optreden van de drie Cubaanse revolutionairen geen onderdeel was van een georganiseerde actie en dat de drie door Venezuela met name genoemde Cubanen niet tot de geregelde militaire troepen behoorden, doch dat de regering en de partij in Cuba voor de volle 100% de verantwoordelijkheid aanvaardden voor het "altruïsme, de heldenmoed en het revolutionair gevoel van de drie bedoelde Cubanen", aldus Hr.Ms. Ambassadeur te Havanna, dd. 19 mei 1967 no. 724/214.
2337. "Intussen heeft ook ditmaal de Cubaanse infiltratiepoging een averechts effect gehad en de positie van Leoni en zijn regering slechts versterkt. Vele - ook normaliter zeer kritisch tegenover de regering Leoni staande groeperingen, instellingen en verenigingen - hebben hun adhesie aan de regering betuigd en bij voorbaat steun toegezegd aan alle maatregelen, welke de regering tegen deze bedreiging van buitenaf denkt te ondernemen." (43)...

"Als gevolg van de hernieuwde Cubaanse actie heeft het centrale Venezolaanse Vakverbond besloten wederom een boycot te beginnen van schepen uit landen, die handel met Cuba drijven. De voorzitter van de "Centro de Trabajadores Venezolanos" (CTV) heeft tegenover de pers verklaard, dat de diplomatieke vertegenwoordigingen van Frankrijk, Engeland, Canada, Mexico en Japan hieromtrent werden of zullen worden ingelicht. Hoewel Nederland niet met name genoemd werd en ook bij de vorige actie van het vakverbond geen Nederlandse schepen betrokken werden, is het niet uitgesloten dat ditmaal ook de Nederlandse scheepvaart door de boycot getroffen zou kunnen worden", aldus Hr.Ms. Ambassadeur te Caracas. (44)

2338. Hier moge worden herinnerd aan de uitspraak van Hr.Ms. Ambassadeur te Caracas, waar hij in 1960 n.a.v. de OAS-boycot-actie van de Dominicaanse republiek zegt: "Het is intussen duidelijk, dat het economische boycotten weinig effectief kan zijn, zolang het land zich vrijelijk in Europa van het nodige kan voorzien. Nadat alle landen van het Amerikaanse continent de betrekkingen hebben verbroken, blijven alleen de Franse, Engelse en Nederlandse overzeese gebieden over als politieke en economische operatiebasis voor de door de OAS veroordeelde dictator, zodat het in de lijn van de verwachtingen ligt te veronderstellen, dat Venezuela via een perscampagne en politieke druk alle licht zal laten vallen op wat men algemeen hier beschouwt als vreemde elementen in het Latijns-Amerikaanse lichaam, die vroeger of later moeten worden uitgesneden". (45)
2339. Ook andere in het verleden gedane uitspraken winnen in dit verband aan actualiteit. Zo waren in oktober 1965, door bemiddeling van de Venezolaanse Consul-Generaal op Curacao, vertegenwoordigers van de Antilliaanse havenarbeiders uitgenodigd, tot het bijwonen van een conventie van de bij de Organizacion Regional Interamericana de Trabajadores (ORIT) aangesloten bond van havenarbeiders van Venezuela. De Curacaose vertegenwoordiging bestond uit Wilson (Papa) Godett en Dimas Hoek, respectievelijk voorzitter en penningmeester van de Algemene Haven Unie (AHU).
2340. Reeds bij hun vertrek werd verwacht, dat de uitnodiging verband hield met de boycot van schepen, die Cubaanse havens aandoen. Deze boycot was reeds eerder bekrachtigd op een ORIT-vergadering in Mexico en vermoed werd, dat de Venezolanen er op uit waren, een grotere mate van deelneming te bewerkstelligen. Op de te Caracas gehouden conventie werd inderdaad aan alle "waarnemers" een resolutie voorgelegd, waarbij zij zich verbonden, tot het volgen van de richtlijnen van de ORIT. Toen Godett, die voor Curacao als spreker optrad, weigerde enige verbintenis aan te gaan, vielen er harde woorden. De beide AHU-leiders besloten zich toen over de resolutie te beraden en keerden vóór het einde van de conventie met stille trom naar Curacao terug.

2341. GODETT argumenteerde zijn standpunt voor de vergadering met te stellen dat hij als vakbondsleider geen afspraken kon maken op een gebied dat de buitenlandse politiek van de Nederlandse Antillen, c.q. van het Koninkrijk, betref. De sympathie die zowel hij als HOEK overigens voor de "rebel" Fidel CASTRO koesteren, hield GODETT - wijselijk - voor zich. Als men had gevreesd dat de houding van de Antilliaanse delegatie in Venezuela een hetze tegen de Antillen zou hebben ontketend, dan waren de resultaten vooralsnog geruststellend. De Venezolanen bleken niet bereid het gebrek aan unanimiteit naar buiten te doen blijken. Men is zelfs zover gegaan om in het communiqué dat de pers ontving, de Curaçaose delegatie rustig te laten paraisseren op de lijst van ondertekenaars van de boycotresolutie.
2342. Op 30 november 1966 stelde het Antilliaanse dagblad "La Prensa", dat de leiders van de AHU in het verleden geen enkel respect voor de wet hadden getoond. GODETT reageerde hierop, met tegenover een verslaggever van de "Amigoe di Curaçao", dd. 1 en 2 december 1966, te verklaren, dat hij integendeel altijd nauw met de Antilliaanse Regering had samengewerkt en daar zelfs een geheime opdracht voor had uitgevoerd. Zijn weigering om de resolutie inzake de boycot van "Cuba-vaarders" te ondertekenen motiveerde hij nu als een beleidsbeslissing van de Antilliaanse minister van Sociale Zaken, Z.E. C.D. Kroon, waaraan door hem stipt gevolg was gegeven. GODETT's repliek aan "La Prensa" hield tevens een telegram aan de minister-president in, waarin de AHU-voorzitter stelde, dat hij onverpoosd met de regering had meegewerkt bij het handhaven van de rust in de haven, dat hij loyaal een geheime opdracht van de Antilliaanse regering in Caracas had uitgevoerd, door tegen de boycot van "Cuba-vaarders" te stemmen, en dat hij daarom meende een beroep op de regering te mogen doen, om "La Prensa" te bevelen zijn "lage campagne" tegen de leiders van de AHU te staken.
2343. Terwijl de "Amigoe di Curacao" nog wist te melden, dat de verklaring van GODETT in Venezolaanse vakbondskringen grote opschudding had verwekt, is hiervan toch weinig gebleken. Merkwaardig genoeg werd in de Venezolaanse pers aan zijn verklaring vrijwel geen aandacht besteed (46). Dat één en ander aan de aandacht van de Venezolaanse Consul-Generaal op Curaçao en daarmee ook aan die van de Venezolaanse autoriteiten zou zijn ontgaan, mag echter niet worden verwacht. Het ligt integendeel voor de hand, dat Caracas in dit voorval een bewijs zal zien voor haar stelling, dat de Antilliaanse regering de Venezolaanse buitenlandse politiek doorkruist, waardoor de verdediging van Latijns-Amerika tegen (communistiche) agressie, uiterst gecompliceerd wordt. (Vide punt 1271).

2344. De acties van het Castro-gezinde Venezolaanse Bevrijdingsfront (Fuerzas Armadas de Liberacion Nacional) duren intussen voort, zij het in wat mindere mate dan voorheen. Regelmatig vinden nog overvallen plaats en nog steeds vallen er weer slachtoffers. Bezeten van die Castristische dreiging zien de inlichtingendiensten, de strijdkrachten en politie-eenheden de vijand overal en treden zij soms ook drastisch op tegen imaginaire "guerrilleros". Opvallend is hierbij, dat regelmatig ook Curacao en Aruba in de verdachtmakingen worden betrokken (vgl. bijl. 7, sub 192 e.v.). Voortdurend zijn de Venezolaanse strijdkrachten in de weer, om werkelijke en vermeende "guerrilleros" uit te schakelen. Een intensieve patrouillegang van de zeestrijdkrachten vervult hierbij een belangrijke rol, om nieuwe landingen van Cubaanse versterkingen tegen te gaan. Regelmatig worden dan ook schepen verdacht van hulpverlening aan de "guerrilleros" aangehouden, waarvan de (ongegronde) aanhouding van een Russische sleepboot en een Cubaans vissersvaartuig, in juni en november 1968, de meest spectaculaire voorbeelden vormen (vide 2240).
- Nu het oude wantrouwen van Venezuela tegen Curacao weer nieuw leven schijnt te zijn ingeblazen, door het optreden in Castro-uniform van het Curacaoese Bevrijdingsfront de "Frente Obrero y Liberacion 30 di mei" (vgl. bijl. 5, sub 149), zal moeten worden afgewacht, of onder Nederlandse vlag varende schepen, tenslotte niet weer aan controle van de Venezolaanse kustwacht zullen worden onderworpen, zoals in het verleden reeds zovele malen is gebeurd, als het wantrouwen of de wrevel van Caracas door Curacao werden opgewekt (vgl. 2271 en bijl. 3 sub 300).
2345. Mede dank zij de continu bezette marineverbindingen kan ook met het thans ter beschikking staande militaire potentieel de verdere ontwikkeling van de militaire situatie en de gevolgen van eventueel tegen onder Nederlandse vlag varende schepen te nemen maatregelen rustig tegemoet worden gezien. Immers zelfs de moordaanslag door Dominicaanse agenten op Betancourt, of de militaire interventie van Cuba vormen voor Venezuela nog geen casus belli. Het land doet namelijk alleen een beroep op het handvest van de OAS, dat geen militaire sancties kent.
- Het is derhalve voor de Nederlandse Antillen niet te verwachten, dat zich ontwikkelingen zullen voordoen, zoals wij die eens hebben gekend in Nederlands-Oost-Indië en later in Nederlands Nieuw Guinea, tenzij zich op de Nederlandse Antillen ontwikkelingen zouden voordoen, die de Venezolaanse Regering de overtuiging zouden kunnen geven, dat niet langer voldoende waarborgen bestaan, dat de veiligheid van haar aldaar verblijvende staatsburgers en gevestigde economische belangen in een voldoende mate zijn verzekerd (vgl. bijlage 5 sub 110), dan wel dat de Benedenwindse eilanden een uitvalsbasis zouden kunnen vormen, voor tegen Venezuela gerichte subversieve activiteiten van onder Castro-embleem opererende "vrijheidsstrijders" (vgl. 1261 sub 6 en bijlage 5, sub 132).

Vast staat in ieder geval, dat de Nederlandse Antillen het stadium nog lang niet hebben bereikt, waarbij een gezamenlijke bestrijding van het Castrisme mogelijk is, zoals b.v. het in 1962 autonoom geworden Trinidad & Tobago militair met Venezuela samenwerkt bij de bestrijding van buitenlandse subversieve elementen (47). Klaarblijkelijk denken Venezuela en Trinidad & Tobago niet meer in de trant van 1948, toen in de Venezolaanse pers nog een fel artikel verscheen onder de kop: "Curacao, Trinidad en La Guyana moeten worden teruggegeven aan Venezuela, anders zal er oorlog komen". (48)

2400. De "Anschluss"-gedachte

2410. Venezolaanse aspiraties

2411. In 1953 werd door de minister van Buitenlandse Zaken, naar aanleiding van ontvangen berichten als zou de Venezolaanse consul-generaal op Curaçao doende zijn "de Venezolaanse kolonie nieuw leven in te blazen, op een wijze die doet denken: aan de "Auslanddeutsche" organisaties van voor de oorlog", de Gouverneur van de Nederlandse Antillen verzocht hem hierover nader in te lichten. (49)

De Gouverneur antwoordde hierop, dat het resultaat van een in zijn opdracht ingesteld onderzoek naar de juistheid van deze berichten "pover en zeker niet verontrustend was". (50)

2412. In december 1959 rapporteerde de Nederlandse Ambassadeur te Caracas, "dat de aanwezigheid van de niet-Venezolaanse Antillen op korte afstand van Venezuela, de Venezolanen altijd een doorn in het oog zijn geweest. Practisch iedere Venezolaan is van oordeel, dat de Antillen in wezen bij Venezuela behoren, evenals b.v. (ex-Brits)-Guyana.

De uitdrukking van dit gevoel wordt in normale tijden getemperd door de mede-overtuiging, dat men bij het streven naar een opblanking van de Venezolaanse bevolking: geen aanzienlijke dosis grotendeels zuivere negers en negroïden wenst te aanvaarden" (51), aldus de Ambassadeur. Thans zijn er echter aanwijzingen, dat deze overwegingen minder zwaar zouden wegen dan in het verleden wel het geval is geweest.

2413. Vijf jaren later, toen de emoties van de revolutie van 1958 waren weggeëbd, verklaarde de Ambassadeur: "De Venezolanen die zich thans wel afvragen of de ABC-eilanden er op den duur niet verstandig aan zouden doen zich bij Venezuela aan te sluiten, uiten daarmee meer een theoretische toekomstvraag, dan een reeds nu bij vele Venezolanen innig gekoesterde en in brede kring gepropageerde wens, waarover de regering in Willemstad zich onmiddellijk zorgen zou moeten maken". (52)

De gedachte, dat Venezuela aspiraties zou kunnen hebben, deze eilanden met geweld aan zijn territorium toe te voegen, werd in 1967 door dezelfde Ambassadeur nadrukkelijk verworpen en ook de huidige Ambassadeur is deze mening toegedaan.

2414. Oudere Europese Nederlanders, gehuwd met een Venezolaanse, die reeds tientallen jaren op Curaçao wonen en nauwe contacten met hun aangetrouwde familie onderhouden, waarschuwden de samensteller van dit overzicht bij meerdere gelegenheden deze Venezolaanse tendenzen niet te bagatelliseren.

Dat Venezuela om welke reden dan ook ooit een militaire actie tegen de Nederlandse Antillen zou kunnen voeren, achten dezelfde informanten echter een absurde gedachte. Hierbij voeren zij aan, dat Curaçao altijd een veilige wijkplaats is geweest voor leden van de Venezolaanse strijdkrachten en dat deze een dergelijke vluchthaven nog altijd graag willen openhouden voor onvoorziene omstandigheden.

2420. De Amerika's contra Europese invloeden op het Westelijk Halfrond

2421. Van officiële Venezolaanse zijde werden nimmer territoriale verlangens t.a.v. de ABC-eilanden tot uitdrukking gebracht, doch in de pers werden dergelijke gedachten bij bepaalde gelegenheden onomwonden geuit. Als middelen om de vermeende Venezolaanse aanspraken op de Benedenwindse eilanden kracht bij te zetten, werd dan politieke- en economische druk aanbevolen, waarbij de schrijvers de voorkeur bleken te geven, aan het stoppen of beperken van de olie-toevoer naar Curaçao en Aruba. Het gebruik van militaire middelen werd door de schrijvers zonder uitzondering afgewezen.

2422. Bij gelegenheid van de 9e Pan-Amerikaanse conferentie in 1948 te Bogota en de Havanna-conferentie in maart 1949, waarop het vraagstuk van de koloniale gebieden op het Westelijk Halfrond aan de orde werd gesteld, werd in de Midden- en Zuid-Amerikaanse pers in soms felle bewoordingen liquidatie van de koloniale verhoudingen bepleit. De schrijvers van verschillende landen meenden op deze te dekoloniseren gebieden aanspraken te kunnen maken, zoals Guatemala op Brits Honduras, Argentinië op de Falkland eilanden en Venezuela op een deel van Brits Guyana en de ABC-eilanden.

2423. Door de Venezolaanse gedelegeerde Dr. Romulo Betancourt (provisioneel president 1945-1948 en president van 1958-1963) werd ter conferentie gesteld, dat een "eventuele oplossing van het koloniale probleem op vriendschappelijke en vredelievende wijze verkregen zal moeten worden in overleg met de betrokken Europese mogendheden en dat niets mag worden gedaan dat oneigheid kan brengen tussen bevriende en mogelijk verbonden naties", waarbij zij aangetekend dat ook Nederland behoorde tot de landen, waarmee Venezuela vriendschappelijke betrekkingen onderhield.

2424. Bij het tot standkomen van het Statuut (1954) en de daarop in de Verenigde Naties verleende decharge aan Nederland (1955) om jaarlijks verslag uit te brengen over de situatie op de Antillen, werd wederom in de Venezolaanse pers het verbreken van de banden met Nederland en aansluiting bij Venezuela bepleit.

Het Koninklijk bezoek aan de Antillen in 1955 werd in de Venezolaanse pers voorgesteld als "een belangrijke bijdrage om de Nederlandse overheersing in deze landen te bevestigen".

2425. In de tientallen artikelen die toen over dit onderwerp verschenen, werden door de schrijvers velerlei motieven genoemd, die aansluiting zouden rechtvaardigen, zoals:
- a. het behoren van de Benedenwindse eilanden tot het Venezolaanse continentale platform;
  - b. het behoren tot dezelfde stam, van de oorspronkelijke Indiaanse bevolking in beide landen;
  - c. de bestaande nauwe historische banden, Brion, Bolivar en Piar;
  - d. het recht hebben bevrijd te worden van het koloniale juk, het daardoor mogelijk maken van toepassing van het Amerikaanse (lees Venezolaanse) recht;
  - e. de economische afhankelijkheid van de Antillen van Venezuela door het verwerken van Venezolaanse olie;
  - f. het vormen van een basis voor smokkelhandel; o.a. voor wapens t.b.v. tegenstanders van het Venezolaanse regiem;
  - g. het vormen van een wijkplaats voor avonturiers en politieke vluchtelingen, samenzweerders tegen de Venezolaanse Staat;
  - h. de noodzakelijkheid te beschikken over de strategisch gelegen Antillen voor de verdediging van Venezuela;
  - i. de verdedigingstaak van Venezuela in de Caribische sector in een eventueel wereldconflict;
  - j. het bestaan van nauwe relaties door familiebanden en door de Vrijmetselarij;
  - k. het gevaar van beïnvloeding der Antilliaanse vakbonden, door Venezuela vijandig gezinde elementen (aanhangers Accion Democratica) met gevaar van stakingsacties en onderbreking van de continuïteit in de afzet en verwerking van de Venezolaanse olieproductie;
  - l. het gevaar om in de conflicten van Europese mogelijkheden te worden betrokken. Later werd in dit verband naar voren gebracht, dat bedoelde conflicten uit zouden kunnen groeien tot een atoom-oorlog.

2426. Hoewel moeilijk is vast te stellen, in hoeverre de schrijvers van dergelijke artikelen als spreekbuis van bepaalde groeperingen in Venezuela mochten worden beschouwd, mag niet uit het oog worden verloren, dat tijdens de militaire dictatuur van generaal Marcos Perez Jimenez in Venezuela (1948-1958) geen persvrijheid bestond en niets gepubliceerd kon worden, dat tegen de regeringsopinie indruiste.

Een aanwijzing betreffende de appreciatie van de toenmalige Venezolaanse overheid ten aanzien van de bedoelde scribenten zou kunnen worden gevormd door het feit, dat Perez Jimenez in 1956 Jose Gonzales Gonzales, als belangrijkste exponent van deze dagbladschrijvers, voor zijn journalistieke verdiensten benoemde tot Ridder in de Orde van de Bevrijder en hem persoonlijk de versierselen van deze hoge onderscheiding uitreikte (vgl. 1134 en bijl. 7, sub 152).

2430. De Antilliaanse houding

2431. De regering van de Venezolaanse dictator Perez Jimenez stond aanvankelijk sceptisch tegenover de DP-regering van de Nederlandse Antillen. Een der belangrijkste oorzaken hiervan was, dat de Democratische Partij van premier Jonckheer sinds jaar en dag nauwe betrekkingen had onderhouden met de Accion Democratica (AD) van de voor Perez Jimenez bij een staatsgreep verdreven oud-provisioneel-president Dr. Romulo Betancourt (1945-1948). Perez Jimenez verbood de AD en vervolgde de aanhangers daarvan op gruwelijke wijze. In 1952 waren reeds ruim 4000 aanhangers in het beruchte concentratiekamp Guasima ondergebracht, een eiland in de Orinoco-jungle. Honderden stierven daar als gevolg van martelingen, het verrichten van slavenarbeid, ondervoeding en ziektes. Vele andere AD-ers vluchtten naar het buitenland, waaronder de partijleider Betancourt, die zijn verzet tegen de tirannie van Perez Jimenez onverminderd voortzette.

2432. De bezwaren van de Venezolaanse regering richtten zich in de eerste plaats tegen de Antilliaanse minister van justitie, S.W. van der Meer, en de invloedrijke gedeputeerde - tevens waarnemend gezaghebbende - van het eilandgebied Curaçao, Giro Kroon (de latere minister-president), die beiden grote invloed hadden op de vakbeweging en waarvan blijkbaar een ongewenste invloed werd verwacht op de Venezolaanse olie-arbeiders op de Antillen, die overwegend tot de AD-aanhang behoorden.

2433. De behandeling van de rapportagekwestie in de VN vormde voor de reeds eerder genoemde Gonzales Gonzales aanleiding in enige van zijn vele anti-Nederlands-koloniale artikelen de broederlijke Venezolaanse gevoelens voor het Antilliaanse volk tot uitdrukking te brengen en begrip te tonen, "dat Curaçao en Aruba snakken naar on-eindig veel meer dan een vermomd kolonialisme (onder het Statuut) geven kan" en vervolgde: "Wij beschouwen de Antillianen niet als vreemdelingen, doch als Venezolanen, voor wie eens als een gelijke de deuren van het (Venezolaanse) vaderland zullen opengaan. Nooit heeft een Venezolaan voet op vreemde bodem gezet om te onderwerpen, doch integendeel om te bevrijden, en die traditie behoort te worden voortgezet en het beste terrein daarvoor is dat der niet bevrijde volkeren in het Caribisch gebied".
2434. Kennelijk mikte Gonzales Gonzales met zijn geschrijf op die Antilliaanse groeperingen, die zich nauwer met Venezuela verwant voelden, dan met de oud-koloniale heersers uit het verre Nederland en voorts op die Antilliaanse politici, die in woord en daad steun bij Venezuela zochten, om hun verlangens ten aanzien van een verdergaande autonomie te kunnen realiseren.
- In februari 1959 schreef de Nederlandse Ambassadeur te Caracas in dit verband: "Met het optreden van president Betancourt wordt een nieuw tijdperk ingeluid in de betrekkingen tussen Venezuela en het autonome rijkdeel, de Nederlandse Antillen. Verschillende vooraanstaande Antilliaanse DP-politici onderhouden nauwe persoonlijke banden met leidende figuren in de AD van Betancourt. Wij staan dus aan de vooravond van een periode, waarin van de zijde van de Nederlandse Antillen te pas en te onpas tegenover Venezuela zal worden gepropageerd, dat de Antillen niet volledig zelfstandig zijn en dat zij tegenover Nederland de steun van Venezuela ten zeerste behoeven. Evenals in een nog niet geheel vergeten verleden, is de bedoeling daarvan met Venezolaanse dreigingen, Nederland voor de begeerde herziening van het Statuut onder druk te zetten in de hoop dat dan concessies zouden kunnen worden verkregen. Het is door mijn voorgangers reeds veelvuldig en uitvoerig betoogd dat Curaçao door zijn flirtation met Venezuela een hoogst gevaarlijk spel speelt, doch de partijleiders aldaar zijn verblind door de mogelijkheid van politieke winst op korte termijn en zien niet het gevaar op den langen duur" (NAC dd. 12-2-1959, nr. BA).
2435. Sinds de campagne van 1955/1956 werd de "Anschluss-gedachte" tot op heden overigens niet meer in de Venezolaanse pers aan de orde gesteld. De Antilliaanse politici namen tenslotte een meer gereserveerde houding aan, doch bleven uiteraard - en met succes - streven naar goede verhoudingen met Venezuela, zulks echter met behoud van de eigen identiteit en handhaving van de band met Nederland.

Openbare manifestaties van verbondenheid met Venezuela, als bv. kransleggingen op Curaçao bij de standbeelden van Venezolaanse vrijheidshelden van Antilliaanse bloede, werden de laatste jaren zo veel mogelijk vermeden, terwijl dergelijke plechtigheden op Venezolaanse nationale feestdagen zo sober mogelijk werden gehouden. (vgl. byl.9)

2440. Venezolaans - Antilliaanse olie-belangen

2441. "De Venezolaanse dictator Generaal Juan Vincente Gomez, de "Tiran van de Andes" (1908-1935), liet zich na de eerste olie-vondsten door zijn eerste minister Arcaya overtuigen, dat de raffinage een enorm aantal arbeiders zou concentreren en bijgevolg een broeinest van communisme zou kunnen worden en Gomez stond niet toe, dat de raffinaderij in Venezuela zou worden gevestigd", (Sebastian Hernandez, in "El Universal", dd. 2 dec. 1959). De grote oliemaatschappijen moesten Venezuela rijk maken en Gomez garandeerde dat zulks in alle rust zou kunnen geschieden, dwz. zonder stakingen en zonder meepraten van de vakbonden. Generaal Perez Jimenez zette deze politiek voort en verbood met de AD ook de door Betancourt gestimuleerde vakbeweging.

2442. Toen in 1954/1955 bij de Lago en de Shell respectievelijk Independant Oil Workers Union Aruba (IOWUA) en de Petroleum Workers Federation Curaçao (PWFC) met steun van de internationale vakbeweging werden opgericht, verwekte dit grote onrust in Venezolaanse regeringskringen, die o.a. bang waren, dat het personeel van de Lago een stakingsparool van de olie-arbeiders van de "Standard Oil of New Jersey", waarvan de Lago de belangrijkste raffinaderij is, zou moeten opvolgen. De leiding van de Lago deelde in een persoonlijk schrijven aan alle employeés mee, te weten hoe men in Venezuela heeft gereageerd op de staking bij de Lago in 1951 en op vakverenigingen met internationale bindingen en verklaarde "er ten stelligste van te zijn overtuigd, dat men in Venezuela stappen zal ondernemen, die er toe zullen leiden dat de raffinaderij in de loop van enkele jaren gesloten moet worden, indien de IOWUA erkend zou moeten worden als de vertegenwoordiger van het personeel. Ik zend deze brief in het papiaments aan iedere individuele werknemer", aldus de directeur", opdat niemand naderhand zal kunnen zeggen niet te hebben geweten wat in gevaar werd gebracht" (53). Enkele dagen daarvoor had de Lago-directie reeds nadrukkelijk gesteld, dat zij onder geen beding kan toestaan, dat de goede betrekkingen tussen de maatschappij en het land, vanwaar zij de ruwe olie betreft, nl. Venezuela, door de actie van de / geschaad worden. Minister van der Meer (justitie) verklaarde op zijn beurt, dat de leiding van de Lago tevens moeilijkheden met de Venezolaanse regering vreesde, als gebruik zou worden gemaakt van de diensten van uitgewezen Venezolaanse vakbondleiders en dat de Antilliaanse regering niet zal gedogen, dat de goede betrekkingen met Venezuela worden verstoord.

/ IOWUA

2443. De Antilliaanse regering en de oliemaatschappijen stelden zich derhalve op het standpunt, "dat vakverenigingen op de Antillen nadelig zouden kunnen zijn voor de verhouding t.o.v. Venezuela. Zouden deze internationale verenigingen een staking afkondigen, waaraan Aruba of Curaçao moesten deelnemen, dan zou dit in de eerste plaats een rechtstreekse schadepost betekenen voor Venezuela (700.000 barrellen per stakingsdag, naar de cijfers van 1955, varneer zowel bij Shell Curaçao als de Lago samen het werk werd neergelegd), maar het zou ook de regering te Caracas er wel eenstoe kunnen bewegen, ter garantie van de arbeidscontinuïteit in de olievelden, meer nog dan nu óók het raffinageproces binnen de sfeer van de eigen regelingsmacht te brengen", aldus Dr. Hartog in "Curaçao", dl. II pag. 915).

Hieraan moge worden toegevoegd, dat in 1969 de Lago en Shell-Curaçao respectievelijk 440.000 en 335.000, dus totaal 775.000 barrellen per dag verwerkten. Door Shell-Curaçao werd in dit jaar \$ 1.66 per barrel aan diverse heffingen aan Venezuela betaald. Indien dit bedrag voor de Lago hieraan gelijk zou zijn, dan zou stagnatie in de raffinaderijen op Curaçao en Aruba op een verlies komen te staan van \$ 1.286.500 per dag.

Hier komt bij dat voor Venezuela slechts gedeeltelijk een alternatief bestaat voor de raffinage elders, aangezien voor de noodzakelijke ontzwevelingsinstallatie van Shell-Curaçao, met een capaciteit van 4000 ton per dag, moeilijk een vervanging te vinden zal zijn. Evenmin overigens, voor de overeenkomstige installatie van de Lago, die nog in aanbouw is.

2444. De oprichting van de vakbonden werd inmiddels voortgezet. Tot secretaris van de IOWUA werd de Venezolaan J.A. Hernandez gekozen. Toen in september 1956 door officiële Amerikaanse bronnen - het later vals gebleken bericht - werd gemeld, dat Hernandez met steun van een te Caracas wonende broer van minister Itrausquin een staking bij de Lago wilde forceren, om Venezuela aanleiding te geven tot een gewapenderhand bezetten van Aruba, (vgl. bijl. 7, sub 121), attendeerde de Gouverneur minister Itrausquin (ex-voorzitter van de Staten) er op, dat het toch wel merwaardig was, dat een Venezolaan een zo belangrijke positie in de Antilliaanse vakbeweging bekleedde en vroeg zich af of van betrokkene wel onder alle omstandigheden een juist behartigen van de Antilliaanse vakbondsbelangen mocht worden verwacht. Hierop antwoordde minister Itrausquin, "dat dit geen probleem was, want betrokkene was Venezolaan, dus een goed Antilliaan". Daarvoor had de oppositie in het B.C. van Aruba in de raadsvergadering van 26 september 1956, reeds geageerd tegen het feit, dat Nicolaas PINA, die uitsluitend de Venezolaanse nationaliteit bezat, als hoofd van de eilandelijke voorlichtingsdienst fungeerde.

Pina die samen met Hernandez een werkzaam aandeel had in de oprichting van de IOWUA, was een actief lid van de Partido Patriotico Arubana, en voorzitter van de Sociedad Bolivariano.

In februari 1967 werd Piná door een van zijn ondergeschikten van de Arubaanse voorlichtingsdienst om niet geheel duidelijk geworden motieven vermoord. Gezien zijn bemoeiingen met een Koninklijk bezoek aan Aruba, was hij benoemd tot Ridder in de Huisorde van Oranje Nassau.

2445. De IOWUA kon zich intussen slechts met moeite staande houden, als een door de direktie niet erkende schaduworganisatie van de bedrijfsraad, de "Lago Employee Council" (LEC). Jose Hernandez c.s. spoorden de leden van de IOWUA echter voortdurend tot grotere aktiviteit aan. Toen Hernandez in verband met de "lay off" als gevolg van de automatisering per december 1960 ontslag was aangezegd, achtte hij zich sterk genoeg om een staking te proclameren, om erkenning af te dwingen, waarvoor hij zich vóóraf van de steun van de Venezolaanse zusterorganisatie, de FEDEPETROL, verzekerde. De IOWUA meende met haar 1850 leden, overwegend buitenlandse werknemers die het eerst zouden moeten afvloeien, en de steun van FEDEPETROL, die toezegde zo nodig de olieverscheppingen naar Aruba lam te leggen, de LAGO "plat te kunnen leggen". Slechts circa 15% van de leden volgde het stakingsparool op. President Betancourt kwam door een persoonlijk ingrijpen een solidariteitsaktie van FEDEPETROL. Daarnaast kondigde de Antilliaanse regering een afkoelingsperiode van 90 dagen af. Binnen 24 uur stond vast, dat de staking was mislukt, zonder dat een druppel olie minder was geraffineerd.

2446. Dat de Venezolaanse en Antilliaanse autoriteiten naast de reeds genoemde redenen de organisatie van de olie-arbeiders met argusogen aanzagen, laat zich overigens wel begrijpen, aangezien het grote aantal Venezolanen hieronder lange tijd een politieke factor van betekenis heeft gevormd. Sinds de overval van 1929 (bijlage 4), toen de revolutionaire Venezolaanse petroleumwerkers een veelvoudige numerieke meerderheid hadden op het totaal 60 man sterke Curaçaoose (militaire politie)-garnizoen, is er echter zoveel veranderd, dat een herhaling van deze affaire niet zonder meer in onze tijd kan worden gedacht. Het Venezolaanse element in de personeelsbezetting van de Antilliaanse raffinaderijen is inmiddels sterk teruggelopen. 84% van het personeel van Shell Curaçao is van Antilliaanse origine, 13% bestaat uit overige Nederlanders, w.o. Surinamers en 3% uit buitenlanders, waaronder een te verwaarlozen aantal Venezolanen. Bij de Lago bestaat een overeenkomstige situatie, zodat de invloed van Venezolaanse olie-arbeiders in de Nederlandse Antillen, in ieder geval qua aantal sterk is gereduceerd.

Bovendien is de personeelsbezetting sterk ingekrompen en voor 1970 geraamd op 2500 à 3000 man bij de Shell en 1000 à 1200 bij de LAGO (54), tegen totaal 21.102 man in het topjaar 1952 (55).

2447. Toen in februari 1964 de inmiddels door de direktie erkende IOWUA besloot zich internationaal te organiseren, herhaalden zich in grote trekken dezelfde moeilijkheden van 1960. Wederom volgde een open brief van de LAGO-direktie, waarin in sombere kleuren de repercussies die van Venezolaanse zijde zouden kunnen volgen werden afgeschilderd en wéér dreigde FEDEPETROL met een solidariteitsstaking en zo nodig zelfs de olietoevoer lam te leggen als de direktie zich zou blijven verzetten; en ook toen moest de Antilliaanse minister van Sociale Zaken weer bemiddelen om een arbeidskonflikt te voorkomen. Tenslotte sloot de IOWUA zich toch aan bij de "International Federation of Petroleum and Chemical Workers" (IFPCW), zonder dat het tot een staking kwam. De PWFC was hierin - overigens zonder moeilijkheden - reeds vorgegaan. De internationale solidariteit met de Antilliaanse vakbeweging is dus van meet af aan hecht geweest. Dat de Venezolaanse vakbonden hierbij een bijzondere plaats innemen, bleek duidelijk uit hun sympathie-betuigingen met de Antilliaanse vakbeweging "in haar strijd tegen het Hollandse gezag" bij de mei-onlusten op Curaçao (bijl. 5, sub 140). Uit het feit dat de Antilliaanse regering en president Betancourt reeds hebben moeten ingrijpen, om te vèrgaande manifestaties van Venezolaans-Antilliaanse solidariteit te voorkomen, bewijst overigens duidelijk genoeg, dat de daaraan verbonden politiek-economische consequenties alle aandacht verdienen.

2448. Een ongestoorde produktie en afzet van de Antilliaanse raffinaderijen is niet alleen voor Venezuela en de Nederlandse Antillen van groot belang, doch ook voor de bondgenoten daarvan. De strijd in Vietnam bijvoorbeeld, draait ter zee, te land en in de lucht vrijwel uitsluitend op de produkten van de LAGO. Nu wordt het produktieproces in Venezuela regelmatig bedreigd door aanslagen van Castro-gezinde guerilla's. Teneinde dit gevaar te elimineren wordt sinds jaar en dag door de strijdkrachten een strenge bewaking van de olie-installaties in Venezuela uitgevoerd. Hierdoor weten de guerilla's alleen nog met grote risico's en dikwijls zware verliezen beperkte successen te behalen. In dit verband verdient het de aandacht, dat de Venezolaanse economie ook slagen zouden kunnen worden toegebracht, door het raffinage-proces op de Antillen te verstoren.

In het kader van de door Castro gestimuleerde tri-continente revolutionaire solidariteit (Azië-Afrika-Amerika), zouden dan in één klap ook de Noord Amerikanen in Vietnam hiervan een terugslag ondervinden.

Aangezien een ongestoorde productie en afzet van de Ant. raffinaderijen derhalve een gemeenschappelijk Venezolaans/Nederlands Antilliaans/Nederlands/Noord Amerikaanse belang vormt, zal op de Ned. Antillen dus ook steeds over het militaire potentieel beschikt moeten kunnen worden, om zonodig een gelijkwaardige beveiliging aan die van Venezuela te kunnen effectueren, indien de ontwikkelingen zulks nodig zouden maken. (vgl. bijlage 5, sub 124 en 125).

2500. Venezolaans-Antilliaanse economische betrekkingen

2510. De Venezolaanse economische basis.

De Venezolaanse economie was tot voor een tiental jaren een typisch voorbeeld van een z.g. Raubwirtschaft, steunend op de exploitatie van bodemschatten door buitenlanders. De olie-industrie nam hierbij de belangrijkste plaats in. Inclusief de raffinage en aardgaswinning draagt zij 30% bij in het bruto nationaal inkomen, ver-schaft 65% van de staatsinkomsten en neemt 90% van de export en de inkomsten aan deviezen voor haar rekening. De jaarproductie van ruwe olie bedroeg in 1968 totaal 3.6 miljoen barrels per dag, waarvan op de Nederlandse Antillen ca. 22 $\frac{1}{2}$ % wordt verwerkt. Verwacht wordt, dat de produktie tot 1980 nog zal toenemen tot 4,5 miljoen vaten per dag, doch daarna zal dalen tot 2,5 miljoen /de vaten in het jaar 2000. Het aandeel in/wereldoliewinning zal aan het eind van de 20ste eeuw slechts 2,5% bedragen, tegen 9% in 1970 en 12% in 1965. Verbreding van de economische basis is daarom noodzakelijk, niet alleen vanwege de relatief beperkte omvang van de olierijkdommen, doch ook met het oog op de aanzienlijke werkloosheid en de sterke bevolkingstoename.

2520. Venezolaanse economische politiek

Sinds president Betancourt (1958-1963) is de economische politiek erop gericht, het land door industrialisatie minder afhankelijk te maken van import en van de oliewinning en tegelijkertijd de werkgelegenheid te verruimen.

De verwerkende industrie is in het kader van deze politiek gemaakt tot één van de meest dynamische sectoren van de Venezolaanse economie. Gedurende de laatste 10 jaar is de waarde van de industriële produktie op basis van constante prijzen bijna verdrievoudigd, terwijl het aandeel in de industrie (excl. handwerk) in het bruto nationaal produkt van 9 tot 14% is toegenomen. Niettemin is deze sector nog altijd minder ontwikkeld dan in andere landen met een gelijk nationaal inkomen en inkomen per hoofd.

Van overheidswege wordt de industriële ontwikkeling sterk bevorderd zowel door directe publieke investeringen als door het aanmoedigen van particuliere investeringen. Belangrijke overheidsinstellingen in deze sector zijn die voor de ijzer- en staal industrie en voor de petro-chemische industrie, waarin aanzienlijke bedragen worden geïnvesteerd. Ook de invoer- en belastingpolitiek zijn dienstbaar aan de ontwikkeling van de Venezolaanse industrie. Door middel van een stelsel van invoerlicenties en beschermende rechten wordt de invoer van goederen, die in het land zelf kunnen worden vervaardigd, belemmerd; de import van kapitaalgoederen, grondstoffen en halffabrikaten ten behoeve van de lokale industrie wordt daarentegen vergemakkelijkt.

2530. Lonen en prijzen

Venezuela heeft voldoende arbeidskrachten, doch gebrek aan geschoold personeel vormt nog een der grootste problemen. De arbeidsvrede kon de laatste 10 jaar vrijwel ongestoord worden gehandhaafd.

Prijsbeheersing voorkwam een inflatoire werking en de kosten van levensonderhoud bewogen zich in 1969 slechts matig boven het niveau van 1958.

De basislonen in de industrie liggen niet ver beneden die in de V.S. Daarboven komen sociale lasten en voorzieningen voor rekening van de werkgever, tot ca. 65% van het basisloon. De totale loonsom maakt de Venezolaanse werknemer tot de hoogst betaalde en het land daarmee tot het duurste van Latijns-Amerika. Overmatige protectie heeft bovendien het ontstaan bevorderd van vele marginale bedrijven en hoge produktiekosten. Het gevolg is dat Venezuela het grootste struikelblok vormt voor regionale- en sub-regionale economische integratie. De door stimulerende en beschermende maatregelen snel groeiende industrie zoekt daarom elders naar markten en richt daarbij o.a. het oog op de Nederlandse Rijksdelen in het Caraïbisch gebied.

Guillermo Pantin redacteur van het Venezolaanse blad "La Verdad" (liberaal) verklaarde in dit verband bij een interview, "dat hij in zijn orgaan reeds herhaaldelijk had betoogd, dat er voor de NA en Venezuela grote mogelijkheden liggen op het gebied van de handel met betrekking tot de EEG en dat indien deze geëffectueerd zouden kunnen worden, Venezuela zich wat zou distanciëren van de Latijns Amerikaanse economische integratie" (Amigoe di Curaçao, dd. 9 september 1968).

2540. Venezolaanse initiatieven

Op uitnodiging van de Venezolaanse regering brachten de premiers van Suriname en de Nederlandse Antillen respectievelijk in december 1967 en juni 1968 een bezoek aan Caracas, waar zij bijna als staats-hoofden werden ontvangen en hen de hoogste onderscheiding van het land, de Orde van de Libertador in de rang van "Gran Cordon" werd verleend. Besloten werd de wederzijdse betrekkingen uit te breiden en te intensiveren en gemeenschappelijke commissies te benoemen, om de mogelijkheden daartoe te bestuderen. Met voortvarendheid werden deze werkgroepen te Paramaribo en Willemstad geïnstalleerd. Ongevraagd werd door Venezuela aangeboden, opheffing van de 30% Antillenrechten voor Suriname en de Nederlandse Antillen op de agenda te plaatsen, welke rechten sinds 1870 een ernstige belemmering voor de handel hebben gevormd. Door de instelling van deze additionele rechten werden niet alleen Suriname en de Nederlandse Antillen getroffen, doch alle Europese bezittingen in het Caribisch gebied. Het oorspronkelijke doel van deze maatregel was de rechtstreekse handel van Venezuela met Europa (lees: Duitsland) te bevorderen. In Venezuela begint thans echter het inzicht veld te winnen, dat deze heffing eer belemmerend, dan bevorderend voor de huidige ontwikkeling van de Venezolaanse handel en industrie werkt.

2550. Springplank naar de EEG

Naast de afschaffing van de Antillenrechten werden de beide werkgroepen belast met het uitbrengen van advies voor de uitbreiding en versterking van de handels-, technische- en culturele betrekkingen en voor de Nederlandse Antillen bovendien met het onderzoeken van de mogelijkheid tot het openen van een veerdienst tussen Venezuela,

Curaçao en Aruba en het plegen van overleg over de begrenzing van het continentaal plateau, waar Venezuela aanspraak op maakt, hetgeen wijst op een meer tegemoetkomende houding van Venezuela, aangezien dit land hierover eerder niet wenste te praten. Bij de installatie van de Venezolaans/Antilliaanse werkgroep zei premier Kroon o.a.: "dat de mogelijkheden zullen worden bestudeerd, om onafgewerkte Venezolaanse produkten via de Nederlandse Antillen, als lid van de EEG, naar Europa uit te voeren". De Venezolaanse minister van Economische Ontwikkeling, Dra. Aura Celina Casanova, sloot zich hierbij aan met ondermeer de volgende woorden: "De door premier Kroon genoemde punten hebben de instemming van de Venezolaanse regering. Als Venezuela de voordelen van de petroleum en metaal-industrie kan stellen tegenover de voordelen van de Nederlandse Antillen als lid van de EEG, dan zal het resultaat zeker leiden tot vooruitgang van beide landen".

De associatie van de Nederlandse Antillen met de EEG werd op 1 oktober 1964 bekrachtigd, waarbij als primair doel werd gesteld "de Nederlandse Antillen aantrekkelijker te maken als vestigingsgebied, door voor aangetrokken industrieën de toegang tot de EEG te openen". Ook de Colombiaanse regering is in deze opening geïnteresseerd, zoals blijkt uit een in december 1968 met de Antilliaanse regering gesloten overeenkomst om de mogelijkheid te bestuderen "joint ventures" met dit doel te vestigen.

2560. Venezolaans particulier initiatief

Door de "Asociacion de Exportadores de Venezuela" werd een drijvende tentoonstelling ingericht aan boord van het presidentiële jacht "Las Aves" (T-12), dat in de periode van 24 juli-15 september 1968 een rondvaart maakte in het Caribisch gebied, om de handel in de gelegenheid te stellen kennis te maken met de produkten van Venezolaanse bodem. De expositie toonde o.a. de ontwikkeling van de staalindustrie, houtprodukten, conserven, plastics, lederwaren, sanitair en auto-onderdelen. De "Las Aves" bezocht op deze reis: Curaçao (24-27 juli, opening ter gelegenheid van de geboortedag van Simon Bolivar), Aruba (28-30 juli) en vervolgens Colombia, Jamaica, Miami, Dominikaanse Republiek, Puerto Rico, Haïti, Barbados, Trinidad en Suriname.

De vijf Midden-Amerikaanse republieken waren niet in het programma van de "Las Aves" opgenomen. Hoge invoerrechten beschermen daar de eigen industrie. Op de invoer van luxe artikelen, die binnen de economische gemeenschap van deze vijf landen worden vervaardigd is bijvoorbeeld een extra heffing van 30% gesteld. Dergelijke tolmuren blijven ook elders in het Caribisch gebied en op het continent van Zuid-Amerika een voor Venezuela niet te nemen barrière vormen. Vandaar dat Venezuela uitziet naar afzetgebieden in Europa.

2570. Venezuela en de status-guo

Om de sprong naar de Europese markt te kunnen maken, is het noodzakelijk te opereren vanuit een met de EEG geassocieerd gebied. De Nederlandse Antillen bieden in dit opzicht vele voordelen.

Voor het slagen van deze doelbewust ingezette Venezolaanse politiek is handhaving van de Nederlandse souvereiniteit over Suriname en de Nederlandse Antillen uiteraard de beste waarborg, zodat een gunstige ontwikkeling van de economische- en politieke relaties met Venezuela mag worden verwacht, temeer daar ook opvolgende regeringen, mede onder druk van de invloedrijke Venezolaanse Kamer van Koophandel en de "Asociacion de Exportadores de Venezuela", zullen moeten exporteren.

Dat er ondanks de gevolgen van de mei-onlusten toch nog vooruitgang wordt geboekt, blijkt uit een bericht in de "Amigoe di Curaçao", dd. 21 augustus 1969, waarin de oprichting wordt gemeld van een veerdienst tussen Venezuela en Curaçao. Het grootste deel van het kapitaal werd geleverd door een Venezolaanse groep en de rest door de bekende Curaçaoese firma S.E.L. Maduro & Sons N.V.

2600. Resumé

2610. Sluikhandel

2611. De smokkel in koopmansgoederen zal nog wel langere tijd een wrijvingspunt in de verhouding van de Nederlandse Antillen tot Venezuela blijven. Hr.Ms. Ambassadeur te Caracas schreef hierover in 1959 o.a.: "Behalve agitatie in de pers is nimmer enig concreet gegeven betreffende contrabande ter Ambassade overlegd. Het moet worden afgewacht of zulks inderdaad te eniger tijd zal geschieden, aangezien verschillende functionarissen van de Venezolaanse douane en de Gardia Nacional zelf ten nauwste bij de contrabande zijn betrokken". (56)

De dat Hr.Ms. Ambassadeur in deze mening niet alleen staat, bleek uit een bericht in de "Daily Journal" van 7 juli 1967, dat meldde, dat een groep van 5 prominente juristen zich verenigd heeft in een "comité voor de verdediging van Jose Gregoria Villasana". Villasana moet in Maracaibo terecht staan voor een militair tribunaal, wegens het publiceren van een artikel, waarin hij de strijdkrachten beschuldigt van het uitvoeren van "smokkel-operaties". Het tribunaal was bereid de aanklacht tegen Villasana te laten vallen indien hij zijn bronnen zou noemen, hetgeen Villasana op professionele gronden weigerde.

Op 26 januari 1970 verklaarde een hoge politiefunctiearis te Caracas blijkens een Reuterbericht tenslotte, dat hem na een uitgebreid onderzoek was gebleken, dat ca. 10% van/leden van het politiekorps van de hoofdstad een strafblad had wegens criminele delicten en dat deze functionarissen deswege zouden worden ontslagen.

/ de

2612. Aangezien de sluikhandel in vele gevallen heeft geleid tot het aanhouden en opbrengen naar Venezolaanse havens, van onder Nederlandse vlag varende schepen, waardoor ook de koninklijke marine hierbij zijdelings werd betrokken verdient deze handel ook de aandacht van de Nederlandse strijdkrachten, ondanks het feit dat de smokkel nimmer heeft geresulteerd in een militaire bedreiging en de bestrijding een zaak is van de civiele autoriteiten.

2620. Politieke vluchtelingen

2621. Ook het voorkomen dat politieke vluchtelingen vanaf de Benedenwinden kunnen sgeren is een zaak van de burgerlijke autoriteiten, die belast zijn met het handhaven van de binnenlandse orde en veiligheid, waarbij de aanwezigheid van de strijdkrachten altijd nog voldoende is gebleken, om impulsieve en emotionele reacties van Venezuela binnen de perken te houden. De aankomst van vluchtelingen of bannelingen die politiek asyl verzoeken, heeft overigens nog nimmer een aspect gehad, dat militaire bijstand noodzakelijk maakte.

2630. De territoriale eis

2631. Dat de Venezolaanse claim op een continentaal plateau waar Aruba geheel binnenvalt aanleiding tot een militair conflict zou kunnen geven, is gezien de traditionele vreedzame buitenlandse politiek van Venezuela voorhands niet waarschijnlijk. Zowel de Antilliaanse regering als Hr. Ms. Ambassadeur te Caracas houden er echter rekening mee, dat moeilijkheden met Venezuela zouden kunnen ontstaan, indien op Aruba binnen het bedoelde continentale plateau olie zou worden aangeboord (57). De door de Nederlands-Antilliaanse regering in de pers reeds meerdere malen aangekondigde proefboringen van Mobile Oil, die naar aanleiding van het reeds in 1966 met succes in de Arubaanse wateren ingestelde bodemonderzoek zouden worden uitgevoerd, hebben nog steeds niet plaatsgevonden.

Ook de Venezolaanse claim op een territoriale zee, die de territoriale wateren van Aruba gedeeltelijk "overlapt" kan een bron van moeilijkheden vormen. In dit verband dient te worden gedacht aan de mogelijkheid, dat Venezuela in dit zeegebied evenals in de vijftiger jaren kan overgaan, tot het aanhouden en opbrengen van onder Nederlandse vlag varende schepen, in het bijzonder indien in Venezuela wantrouwen zou kunnen worden gewekt door in Castro-uniform optredende Curaçaose groeperingen (vergl. bijl. 2, bijl. 5 sub 149 en punt 1140).

2640. De Antillen als uitvalsbasis

2641. De garantie die de Nederlandse en de Antilliaanse Regering vide punt 1261 sub 6 en bijlage 7 sub 132 in 1960 aan Venezuela hebben gegeven, dat de Antillen nimmer een uitvalsbasis voor tegen dit land gerichte activiteiten zullen kunnen vormen, legt uiteraard ook bijzonder verplichtingen aan de strijdkrachten op. In dit verband dient ook te worden overwogen, dat het territoir van de Antillen zou kunnen worden gebruikt voor tegen andere landen gerichte revolutionaire activiteiten en ook de Bovenwindse eilanden mogen in dit opzicht niet over het hoofd worden gezien. Een invasie als bijvoorbeeld op Haïti zou net zo goed vanaf de Bovenwindse eilanden, als vanaf de Bahama's kunnen worden uitgevoerd, hetgeen duidelijk blijkt uit de omstandigheid, dat niet alleen vanaf de Bahama's (1968) doch ook vanaf Noord-Amerikaans grondgebied de laatste jaren reeds meerdere mislukte invasies met scheepjes en vliegtuigen op Haïti werden uitgevoerd en andere complotten daartoe in het stadium van de planning in de Verenigde Staten werden ontdekt.

Ook de invasie op Cuba van Fidel Castro, die eind november 1956 met 82 man uit Mexico vertrok met het jacht "Granma" en die ondanks het feit dat hij na de opgevangen landing slechts 11 man overhield in januari 1959 Batista met zijn strijdkrachten wist te verdrijven, vormt één van de vele bewijzen, dat in het Caribisch gebied ook op de kleintjes moet worden gelet.

2642. Tenslotte mag in dit verband niet uit het oog worden verloren dat in de Venezolaanse pers reeds uiterst kritische stemmen zijn opgegaan tegen het optreden van het Curaçaoese Arbeiders- en Bevrijdingsfront, waarbij wordt gesteld: "dat Curaçao zich na de mei-onlusten kan ontwikkelen tot een operationeel centrum ter bevordering van revolutionaire activiteiten tegen Venezuela en dat dit gevaar thans duidelijker en positiever en daarom ook des te ernstiger is dan ooit in het verleden het geval is geweest, aangezien het gevaar zich nu zonder enige twijfel uitstrekt tot de Venezolaanse nationale veiligheid en de mogelijkheid, om niet te zeggen de zekerheid dat Curaçao, het huidige revolutionaire en extremistische Curaçao, zich leent tot operaties waartoe zijn geringe afstand en de beschikbare middelen het in staat stellen, als een gunstig centrum te fungeren voor de vijanden van de Venezolaanse instellingen en democratische organisaties van de Republiek", aldus Penzini Hernandez in "El Universal", dd. 20 december 1969, die aan het slot van zijn betoog aanbeveelt de betrekkingen met Curaçao te herzien en grotere waakzaamheid te betrachten (vgl. bijl. 5, sub 149).

2650. Hulpverlening aan opstandige bewegingen

2651. Aannemende dat de situatie op Curaçao zich minder somber zal ontwikkelen dan de pessimistische en wantrouwige Penzini Hernandez voorziet, kan worden gesteld dat de rol van onruststoker en wapenleverancier voor opstandige bewegingen in het Caribisch gebied, die Curaçao tot het begin van deze eeuw consequent heeft vervuld (58), thans duidelijk door Cuba is overgenomen. Bij de bestrijding van de Cubaanse export van de revolutie hebben Venezuela en de Nederlandse Antillen geen tegenstrijdige, doch gemeenschappelijke belangen.

2652. In zijn verslag van een door hem aan het Naval War College te Newport R I in 1967/1968 gevolgde "Naval Command Course" schreef een hoofdofficier van de Koninklijke marine in dit verband het volgende:
"Gaarne wil ik tenslotte enige bijzonderheden melden die mij bleken uit gesprekken met de directeur van de Venezolaanse Stafschool en een mede-cursist kapitein-luitenant ter zee Orta. Door beide officieren werd gesteld dat de Venezolaanse marine het bijzonder betreurde dat er geen goede betrekkingen bestonden tussen de Koninklijke marine en de Venezolaanse marine. Aan Venezolaanse kant bestaat het idee dat Nederland geen betrekkingen van goede nabuurschap met Venezuela wenst en, zo werd gesteld, men tast in het duister ten aanzien van de motieven. In Venezuela heeft men te kampen met talrijke subversieve praktijken die worden geïnitieerd dan wel worden gesteund door Cuba.

Gesteld werd dat Nederland zich in Navo-verband opstelt tegen een communistisch gevaar en dat het een logische stap zou zijn voor Nederland om zich eveneens met Zuid-Amerikaanse Staten, in casu Venezuela, te verenigen in een strijd tegen communistische infiltratie en guerilla activiteiten. Men betoogde verder dat wel schepen van Amerikaanse- en Britse marine voor het houden van oefeningen naar Venezuela kwamen, doch dat schepen en vliegtuigen van de Koninklijke marine ten opzichte van de Venezolaanse strijdkrachten eerder een dreigende houding aannamen. De Venezolaanse cursist stelde eerder in zijn voordracht over Venezuela dat dit land geen aanspraken wilde laten gelden op de Nederlandse Beneden Windse eilanden, omdat deze gebieden, historisch gezien, niet hadden behoord tot het Spaanse rijk waarvan Venezuela een deel had verkregen", tot zover dit verslag. (59)

Het beeld dat deze Venezolaanse officieren zich van de koninklijke marine hebben gevormd, is mogelijk beïnvloed door de verwickelingen waartoe Venezolaanse vlootbezoeken en landingen van Venezolaanse militaire vliegtuigen op de Nederlandse Antillen als regel aanleiding hebben gegeven (vgl. bijl.9)

2653. Hieraan moge door de samensteller van deze studie worden toegevoegd, dat het hem bekend is, dat Hr.Ms. Ambassadeur te Caracas de overtuiging heeft dat, (60)

- a. Venezuela nadrukkelijk geen aspiraties heeft de Nederlandse Antillen met militair geweld aan zijn grondgebied toe te voegen,
- b. Venezuela de Nederlandse strijdkrachten ziet als een bijdrage in de defensie tegen de bedreiging van Cuba,
- c. Venezuela plaatsing van een Nederlands marine-attaché in Caracas, c.q. van een tot de staf van CZMNA behorende liaison-officier voor bijvoorbeeld één week per maand, op prijs zou stellen, onder aantekening dat op zijn daartoe reeds eerder gedane voorstellen negatief werd gereageerd.

2654. Meerdere malen (1956, 1963, 1965, 1966) werd reeds o.m. door Hr.Ms. Ambassadeur te Caracas en de CZMNA voorgesteld een marine-attaché te Caracas te accrediteren. In al deze gevallen werd zulks afgewezen, op grond van praktische moeilijkheden, als de lange duur van de plaatsing, de lange voorbereiding w.o. de studie van de Spaanse taal en de hoge kosten (61).

3000. CONCLUSIES

3110. Algemeen

3111. Uit de ter beschikking staande gegevens is derhalve niet gebleken, dat enige Venezolaanse Regering ooit intenties zou hebben gehad, om territoriale verlangens, t.a.v. de Benedenwinden met militair geweld te realiseren, dan wel dat zich over dergelijk aspiraties in Venezuela een openbare mening zou hebben gevormd. Vast staat, dat Venezuela nog nimmer een internationale oorlog heeft gevoerd, of militaire agressie heeft gepleegd. Bezien uit het oogpunt van een militaire dreiging, is daarom de vraag of in Venezuela latente territoriale verlangens ten aanzien van de A-B-C-eilanden zouden kunnen bestaan, niet opportuun.

3112. De vraag of de Venezolaanse buitenlandse politiek doelstellingen ten aanzien van de Nederlandse Antillen kent, die bij een falen van de diplomatieke middelen aanleiding zouden kunnen geven, tot het gebruik van militair geweld, moet op grond van het aangetroffen documentatie-materiaal ontkennend worden beantwoord. Venezuela vormt derhalve voorshands geen militaire bedreiging voor de Nederlandse Antillen en heeft zulks ook in het verleden niet gedaan. Er zijn echter wel concrete aanwijzingen, dat een dergelijke dreiging zou kunnen ontstaan, indien:

- a. de sterkte van de Nederlandse strijdkrachten, met het oog op de bescherming van de economisch- en strategisch zo belangrijke olieproductie, beneden een door Venezuela en onze bondgenoten noodzakelijk geacht peil zou worden gebracht.
- b. de sterkte tot een te verwaarlozen factor zou worden teruggebracht, zonder dat zulks nochtans aanleiding geeft tot het gevaar dat de productie van de raffinaderijen op Curaçao en/of Aruba zou kunnen worden verstoord, doch waarbij een situatie ontstaat, die Venezolaanse nationalistische elementen zou kunnen provoceren, dan wel een uitdaging kan vormen voor revolutionaire groeperingen, om vanaf de Benedenwinden tegen Venezuela te ageren.
- c. Op de Nederlandse Antillen een Castro-gezinde regering zou kunnen worden gevormd, waardoor de ABC-eilanden een uitvalsbasis zouden kunnen vormen voor tegen Venezuela gerichte activiteiten. (vgl. 1261, sub 6, bijl. 7, sub 132 en punt 1135). Dat een dergelijke regering langs democratische weg zou kunnen worden gevormd, is bij de huidige politieke verhoudingen uitgesloten te achten en derhalve alleen mogelijk, indien de strijdkrachten geen militaire bijstand zouden mogen verlenen om zonedig revolutionair geweld te keren, aangezien er van moet worden uitgegaan, dat de politie en het Vrijwilligers Korps Curaçao daartoe niet in staat en/of bereid zijn (62).

Gerekend moet worden dat Venezuela in een dergelijke situatie zal ingrijpen om lijf en goed van Venezolaanse staatsburgers te beschermen en een ongestoorde productie van de olieraffinaderijen op Curaçao en Aruba te verzekeren (bijlage 5 sub 110). Hierbij zullen zij zeker kunnen rekenen op tenminste de stilzwijgende goedkeuring van de VS.

De Nederlandse strijdkrachten zullen zich hiertegen krachtens de vigerende operatieorders echter moeten verzetten, aangezien niet mag worden aangenomen dat de Koninkrijksregering enerzijds zou weigeren haar eigen strijdkrachten ter bescherming van lijf, have en goed in te zetten en anderzijds de Venezolanen zou toestaan zulks wel te doen.

Indien in een dergelijk geval ook de VS eenheden zouden inzetten voor de evacuatie van haar staatsburgers, zou zulks de situatie alleen maar gecompliceerder maken en de internationalisatie van Nederlands-Antilliaanse binnenlandse kwesties versnellen (bijl. 5 sub 131).

In dit verband zij nog opgemerkt dat de VS op 28 april 1965, door het zenden van 21.500 mariniers naar de Dominicaanse Republiek "on a two fold mission: to save lives and to prevent a communist dominated and/or hostile government from taking over" (63), reeds duidelijk hebben gedemonstreerd dat zij in het Caribisch gebied een dergelijke ontwikkeling zonnodig met kracht van wapens tegengaan.

Het ligt echter voor de hand dat zij een dergelijke actie liever aan derden, in casu aan Venezuela, zullen overlaten, teneinde zichzelf niet te compromitteren en geen nieuw voedsel te geven aan het in Latijns-Amerika bestaande anti-amerikanisme. Op 30 mei 1969 bewees Venezuela volkomen bereid te zijn een dergelijke rol op zich te nemen (bijl. 5 sub 110).

In dit verband is van belang te weten, dat "de CIA en de US-Consul-Generaal op Curaçao het Hoofd Veiligheidsdienst Nederlandse Antillen te kennen hebben gegeven, dat de VS zeer gelukkig zijn met de Nederlandse aanwezigheid op de Antillen en uiterst beducht zijn dat een lossere band met Nederland tot minder stabiliteit zal leiden, hetgeen Venezuela zou nopen tot ingrijpen, waarbij Amerika dit land zou moeten steunen" (64).

3113. Naast de hierboven onder 3112 vermelde factoren blijft waakzaamheid geboden t.a.v.:

- a. solidariteitsacties van Venezolaanse vakbonden met stakingen e.d. van Antilliaanse vakorganisaties,
- b. De Venezolaanse aanspraken op de territoriale zee en het continentaal plateau,

- c. Subversieve activiteiten van militante internationale organisaties als de OLAS, Black Power en Black Panther,
- d. Binnenlandse ordeverstoringen die kunnen leiden tot een situatie waarbij orde en rust niet meer door de civiele autoriteiten kunnen worden verzekerd,
- e. de export van de Cubaanse revolutie,
- f. De binnenkomst van politieke vluchtelingen.

3114. Enige aspecten van de militaire bedreiging zijdens de Sovjet-Unie zijn nader uitgewerkt in de bijlage 10.

3120. Slotopmerkingen

3121. Veelal waren de "incidenten", die sinds 1945 plaats vonden niet meer dan een storm in een glas water, die door de autoriteiten die daar midden in zaten anders werden ervaren, dan door een waarnemer op afstand. Hoewel de ontwikkelingen sinds 1945 in geen enkel geval een militaire bedreiging inhielden, vormde elk "stormpje" echter wel aanleiding voor de militaire- en civiele autoriteiten, om te wijzen op "de beperkte defensie middelen van de Nederlandse Antillen".

3122. De revoluties van 1945, 1948 en 1958 werden - evenals in het verleden - gevolgd door "bijltjesdag" en een drastische zuivering van het staatsapparaat en de gezagsorganen. Bekwaamheid en ervaring werden vervangen door loyaliteit en geestdriftige baantjesjagerij. In de aldus ontstane chaos waarbij de strijdkrachten altijd een onzekere politieke factor vormden trachtten aanhangers van het verdreven regime de macht te heroveren. De dikwijls onbekwame en onervaren nieuwe gezagsdragers reageerden hierop dan in paniek (vide bijlage 8). In dergelijke perioden vonden vrijwel alle vermelde "incidenten" plaats. Met het vorderen van de consolidatie van de staatsmacht daalde de vrees en steeg het zelfvertrouwen van de autoriteiten. Handelen in paniek maakte plaats voornamelijk overleg en wat eens "conflictstof" was, werd onderwerp van gesprek. Zonder twijfel heeft de democratische revolutie van 1958 deze fase thans bereikt en moet de verhouding van de Nederlandse Antillen tot Venezuela in dit licht worden gezien.

De recente ontwikkelingen op de Nederlandse Antillen hebben er toe geleid, dat Venezuela thans een afwachtende houding inneemt t.o.v. haar relatie tot de ABC-eilanden. Hooggevalueerde berichten geven echter aan, dat Venezuela er niets voor voelt om momenteel met de zorg voor de Antillen te worden belast en dat het alleen - en dan nog contre coeur - zal ingrijpen, als het meent dat Curaçao een bedreiging gaat vormen voor de eigen interne veiligheid, dan wel dat vitale belangen van dit land op Curaçao in ernstig gevaar dreigen te komen (65).

VERWIJZINGEN

Gebruikte afkortingen

NAC	=	Nederlandse Ambassadeur te Caracas.
BZ	=	Minister van Buitenlandse Zaken.
BDZ	=	Bevelhebber der Zeestrijdkrachten.
CMRA	=	Commandant der Marine in de Nederlandse Antillen.
CZMNA	=	Commandant der Zeemacht in de Nederlandse Antillen.
GNA	=	Gouverneur der Nederlandse Antillen.
MINMAR	=	Minister van Marine.
MINDER	=	Minister van Defensie.
VMP	=	Vice-Minister President te 's-Gravenhage.
MO/VNA	=	Maandoverzicht Veiligheidsdienst Nederlandse Antillen.
IONA	=	Staf Officier Inlichtingen der Zeemacht in de Ned. Ant.

1. Alexander "the Venezuelan Democratic Revolution", p.3.
2. Lieuwen "Venezuela", p.173.
3. Vergelijk voor punt 1112 Lieuwen "Venezuela", p.164 e.v.
4. Corporaal "De internationaalrechtelijke betrekkingen tussen Nederland en Venezuela 1816-1920", p.181 en 191 (verder te citeren als "Corporaal").
5. Uit voorlichtingsverslag van Nederlandse waarnemers bij de 9e Pan-Amerikaanse Conferentie (ongenummerd en ongedateerd).
6. Brief Gezant te Havanna aan BZ, d.d. 2 mei 1949, no. POL-769/70.
7. Nederlandse Ambassadeur te Rio de Janeiro, codetelegram d.d. 8 januari 1969 en zijn brief d.d. 2 augustus 1969 no. 456/769.
8. Nederlandse Ambassadeur te Rio de Janeiro, d.d. 4 september 1968, no. 5245/923.
9. Nederlandse Ambassadeur te Rio de Janeiro, d.d. 11 september 1968, no. 5365/949.
10. NAC, d.d. 10 februari 1969, no. 426/64 en Nederlandse Ambassadeur te Port of Spain, d.d. 29 december 1969, no. 3025/561.
11. Nederlandse Ambassadeur te Port of Spain, d.d. 29 september 1969, no. 2308/400 en MO/VNA, juli 1969.
12. MO/VNA, juli 1969.
- 12a. MO/VNA, december 1964.

DIENSTGEHEIM

- 12b. MO/VNA, december 1965, februari 1966; IQNA d.d. 30 september 1967 no. 2041/G en Nederlandse Ambassadeur te Port of Spain, d.d. 11 november 1968 no. 2965/424, vgl. voorts NAC d.d. 10 februari 1969 nr. 426/64.
13. MO/VNA, juli 1969.
14. Inleiding Nederlandse Ambassadeur te Rio de Janeiro op Ambassadeursconferentie van november 1968 te Curaçao over: "De rol van militairen in het politieke bestel van Latijns Amerika", p.25, no. BZ : F 13606/68.
"El Universal", d.d. 22 september 1967
San Cristobal - Tijdens een bezoek aan de Staat Tachira, verklaarde president Leoni tijdens een redevoering o.a.:
"Aangezien Venezuela lid is van de OAS en de normen en principes van de Verenigde Naties en de OAS eerbiedigt, heeft zij steeds verkozen haar problemen en conflicten op vreedzame wijze op te lossen".
"Het is niet dat wij bang zijn om geweld (militair) te gebruiken, want wij beschikken over een goed uitgeruste en goed getrainde strijdmacht; maar deze strijdmacht is opgericht om de gevoelens van het Venezolaanse volk te vertolken n.l. de liefde voor vrijheid en eerbied voor de rechten van de mens".
"Hoewel de strijdkrachten bij vorige gelegenheden, buiten onze grenzen hebben gestreden voor de bevrijding van andere naties, zou het thans niet mogelijk zijn op een dergelijke wijze op te treden, want wij zijn in principe en aard een vredelievende natie en een dergelijk avontuur zou catastrophale gevolgen kunnen hebben voor de wereldvrede".
Tenslotte moge Lincoln Gordon, Assistant Chief of State for Inter-American Affairs, former Ambassador to Brazil, President-Elect of the John Hopkins University, nog worden geciteerd, waar hij zegt: "War between Latin American neighbours should be considered unthinkable today, not only because of the United Nations and OAS Charters and the Rio Treaty of Reciprocal Assistance, but also it suits no nations interest". (Foreign Affairs, July 1967, p.630), vgl. ook punt 1272.
- 14a. NAC, d.d. 24 augustus 1956, no. 3703/338.
- 14b. Rapport IQNA, d.d. 8 september 1962, no. 839/C.
15. Rapport van de "Commissie ter bestudering van de verdediging van de Nederlandse Antillen, d.d. 6 augustus 1951, foto no. 43286, aan de "Raad voor militaire aangelegenheden van het Koninkrijk". De commissie was samengesteld uit de heren:
Dr. H.N. Boon, voorzitter (Buitenlandse Zaken);
Mr. K.L. Poll, secretaris (Buitenlandse Zaken);
A. van Pelt (Minuor);
Generaal-Majoor tit. b.d. W.J. van Gulik (Minuor);
M.P. Gorsira (later vervangen door Mr. N. Debrot, algemeen vertegenwoordiger van de Nederlandse Antillen);
A. Jonkers (Minuor);
Generaal Mr. J.D. Schepers (Oorlog);
Mr. M.J.P.D. Baron van Harinxma thoe Slooten (Oorlog);
Luitenant-Kolonel W. den Toom (Oorlog);
Kapitein ter Zee J.E.A. Post Uiterweer (Marine);
Kapitein ter Zee M.M. Merens (Marine);

Luitenant ter Zee I.J.F. Drijfhout van Hooff (Marine);
Kolonel der Mariniers H.C. Romswinkel (Marine);
Mr. J.A.G. Baron de Vos van Steenwijk, later vervangen
door Mr. C.W.A. Baron van Haersolte (Buitenlandse Zaken);
A.J. May (Buitenlandse Zaken).

16. Notulen vergadering interdepartementale commissie ter bestude-
ring van de verdediging van de Nederlandse Antillen en Suriname,
gehouden op het Ministerie van Buitenlandse Zaken, op 24 okto-
ber 1951. Aanwezig waren de heren:
Dr. H.N. Boon, Secretaris-Generaal B.Z., Voorzitter;
A. Jonkers, Hoofd Afd. S.N.A., Minuor;
W.J. van Gulik, Generaal-Majoor b.d., Minuor;
W.R. Plantz, Landsminister van Financiën, Ned. Antillen;
Mr. N. Debrot, Algemeen vertegenwoordiger Ned. Antillen;
Kapitein ter Zee J.L.A. Post Uiterweer, Kabinet
Minister-President;
Kolonel F.H.W.C.J. van Dun, Sous-Chef Generale Staf;
Luitenant ter Zee der 1e kl. J.H. Mackay, Marine;
E. Kuntze, Referendaris Ministerie van Marine;
W.A. van Heuven, Majoor der Mariniers;
Majoor S.H. Hoogsterd, Hoofd Bureau Oper. Luchtmachtstaf;
Mr. C.W.A. Baron van Haersolte, wnd. Chef Directie Wes-
telijk Halfronde B.Z.;
A.J. May, Hoofd Bureau Caraïbische Zone B.Z.
17. Brief MINMAR d.d. 23 juni 1952, no. 256039/155901, met als bij-
lage memo VCS, inzake de defensie van de N.A., gedateerd 7
april 1952.
18. Brief CMRA, d.d. 29 oktober 1952, no. 6/37/5/4/52/ZG, aan
minister van marine, met doordruk aan BDZ.
19. Brief minister van marine, d.d. 6 maart 1953, no. 259650/155901,
aan CMRA.
20. Vgl. o.a. Memorandum VCS, d.d. 10 juni 1949 (VCS 88), bijlage 4,
p.2., brief CZMNA, d.d. 28 september 1956, no. 2470/ZG/ aan BDZ,
brief GNA, d.d. 18 september 1956, Kab/G aan minister Overzeese
Rijksdelen a.i., alsmede NAC, d.d. 12 februari 1959, no. BA,
inzake Antilliaans-Venezolaanse betrekkingen.
21. CZMNA aan BDZ, d.d. 16 juli 1962, no. 650/78/ZG.
22. Bron: Ondershands ter inzage verkregen confidentiële telegrammen
van de Amerikaanse diplomatieke dienst.
23. Reisverslag Hr.Ms. "Overrijssel" over september 1968.
24. Bronnen:
Lieuwen "Venezuela"
Lieuwen "Arms and Politics in Latin America"
Alexander "The Venezuelan Democratic Revolution"
Inleiding Nederlandse Ambassadeur te Rio de Janeiro over de rol
van de strijdkrachten in de politiek, vide 14.
Diverse maandoverzichten VNA
Diverse rapportages Nederlandse Ambassadeur te Caracas, waarvan
de laatste gedateerd 9 september 1969, no. 2284/343.

DIENSTGEHEIM

25. Zie o.a. Hoetink "Het patroon van de oude Curaçacese samenleving", p.8 en 38, Hartog "Curaçao", deel II, p.691 en 736 en Corporaal, p.213 t/m 215.
26. Geciteerd door Corporaal, p.255.
27. Corporaal, p.337.
28. Hartog "Curaçao", deel II, p.741 en Corporaal p.337-344.
29. NAC, d.d. 4 maart 1959, no. 850-26 GS/178.
30. NAC, d.d. 4 maart 1959, no. 850-26 GS/178 inzake landing op Klein-Curacao en brief inlichtingen officier West Indië d.d. 4 mei 1953 aan Hoofd MARID, waarin hij meldt dat de P.G. van Curaçao naar Caracas is gereisd, om te trachten herhaling van pogingen tot ontvoering te voorkomen, (brief no. SEC.A/33).
31. NAC aan BZ, d.d. 1 december 1959, no. 4459/820.
32. IONA, d.d. 30 september 1967, no. 2041/G.
33. NAC aan BZ, d.d. 25 november 1968, no. 3627/521
Nederl.Amb. te Havanna aan BZ, d.d. 26 november 1968, no.1992/452
Nederl.Amb. te Havanna aan BZ, d.d. 3 december 1968, no.2050/463
Nederl.Amb. te Havanna aan BZ, d.d. 23 december 1968, no.3902/566
Nederl.Amb. te Havanna aan BZ, d.d. 7 januari 1969, no.23/14.
34. NAC aan BZ, d.d. 5 mei 1961, no. 1873/332 en NAC, d.d. 4 mei 1961, no. 1817/319. De in para 2262 weergegeven bewoordingen van Hernandez vormen een bloemlezing van door hem bij meerdere gelegenheden gebruikte emotionele uitlatingen.
35. NAC, d.d. 10 mei 1960, no. 1961/383 aan BZ.
36. NAC, d.d. 22 april 1960, no. 1725/347 en 1726/348 aan BZ.
NAC, d.d. 28 juni 1960, no. 2563/503 aan BZ.
NAC, d.d. 12 augustus 1960, no. 3137/593 aan BZ.
37. NAC, d.d. 30 augustus 1960, no. 3334/620 aan BZ.
38. NAC, d.d. 15 januari 1960, no. 203/34 aan BZ.
39. NAC, d.d. 13 april 1960, no. 1626/190 GS aan BZ.
40. NAC, d.d. 30 augustus 1960, no. 3334/620 aan BZ.
NAC, d.d. 25 oktober 1960, no. 3988/729 aan BZ.
41. NAC, d.d. 13 november 1961, no. 4326/752 aan BZ.
NAC, d.d. 20 november 1960, no. 4418/762 aan BZ.
42. Codebericht Nederlandse Ambassadeur te Washington aan BZ, d.d. 17 mei 1967, referentie no. 5213.
43. NAC, d.d. 17 mei 1967, no. 1723/232 aan BZ.
44. NAC, d.d. 24 mei 1967, no. 1807/245 aan BZ.
45. NAC, d.d. 30 augustus 1960, no. 334/620 aan BZ.
46. Vergl. maandrapporten VNA van resp. oktober 1965 en december 1966.
47. Nederlandse Ambassadeur te Port of Spain aan BZ, d.d. 12 juni 1967, no. 1747/284 en d.d. 23 juni 1967, no. 1894/310.

DIENSTGEHEIM

48. Dagblad "La Prensa" Caracas, dd. 1 april 1948.
49. BUZA aan GNA, dd. 25 juli 1953 letter G33/no. 134 afd. SNA. vertr.
50. GNA aan BUZA, dd. 21 september 1953, no. Kab. 443.
51. NAC, dd. 1 december 1959, no. 20665/Vertr. 051259.
52. Inleiding van Hr.Ms. Ambassadeur te Caracas, op de Ambassadeursconferentie te Paramaribo in 1964 over "de positie van Venezuela in het licht van de huidige spanningen in het Caribisch gebied". Aangeboden aan de Minister van Buitenlandse Zaken te 's-Gravenhage, bij brief van Hr.Ms. Ambassadeur, dd. 28 april 1964, no. 1395/210.
53. "Beurs en Nieuwsberichten", dd. 23 augustus 1955.
54. Rede minister C.D. Kroon in Statenvergadering NA, verslag in "Beurs en Nieuwsberichten", dd. 7 juli 1967.
55. Statistisch jaarboek 1966 Ned. Antillen, p. 45.
56. NAC, dd. 17 augustus 1959, no. 3043/571.
57. IONA, dd. 26 oktober 1966, no. 1294/ZG/66.
58. Corporaal, p. 2/3
Hoetink "Het patroon van de oude Curaçaose samenleving" p.8 en p. 38
Hartog, "Curaçao" deel II, p. 691 en 731
Zie voorts onder punt 2210.
59. Verslag aan het Naval War College te Newport R.I door KLTZ H.J. Bakker gevolgd "Naval Command Course" 1967/1968, geregistreerd onder stafno. 967270/257508, dd. 20 januari 1969.
60. Zie IONA, dd. 26 oktober 1966, no. 1294/ZG/66.
61. Zie o.a. S.M. 10097/00525/69/G, dd. 4 februari 1969.
62. CZMNA aan Mindef, dd. 8 september 1969, no. 161-147/G/69.
63. "Washington Report", september 20, 1965.
64. IONA, dd. 20 januari 1970, no. 2790/G/70.
65. IONA, dd. 12 februari 1970, no. 2822/C/70.
66. International Petroleum Encyclopaedia, 1970
IONA 3144/G/70 d.d. 29 september 1970
IONA 3213/C/70 d.d. 5 november 1970.

L I T T E R A T U U R O L G A V E

- Dr. H. Hoetink "De gespleten samenleving in het
Caribisch gebied" Assen 1962.
- Dr. H. Hoetink "Het patroon van de oude Curacaose
samenleving" De Wit N.V. Aruba.
- Dr. R.A. Römer "Ons samenzijn in sociologisch perspec-
tief", een introductie in de Curacaose
samenleving. Van Dorp en Co. Curacao 1964.
- Dr. Joh Hartog "Geschiedenis van de Nederlandse
Antillen" I "Aruba", II "Bonaire",
III "Curacao" (twee delen), IV "De
Bovenwindse eilanden".
D.J. de Wit, Aruba.
- Mr. E.H. Corporaal "De internationaalrechtelijke betrekkingen
tussen Nederland en Venezuela van
1816-1920", Leiden, Eduard Ydo 1920.
- Dr. Hendrik Riemens "Latijns Amerika", Het Wereldvenster,
Baarn 1963.
"De Nederlandse Zeemacht in de Kraalzee",
Bureau maritieme historie van de marine-
staf 1964, stenciluitgave.
- Prof. Robert J. Alexander "The Venezuelan Democratic revolution",
a profile of the regime of Romulo
Betancourt.
Rutgers University Press, New Brunswick/
New Jersey, 1964
- Prof. Edwin Lieuwen "Venezuela". Oxford University Press,
London-New York-Toronto 1965 second
edition.
- Edwin Lieuwen "Arms and politics in Latin America",
Praeger, New York 1960.
- Salvador de Madariaga "Latijns Amerika tussen Oost en West"
Nijgh en van Ditmar-Rotterdam/'s-Graven-
hage 1964.
- Dr. P. Valkenburgh "Mensen in de koude oorlog"
J.A. Boom & Zn., 1964, Meppel.

Prof. Teldersstichting

- "United Nations textbook",
Leiden University Press, 1958;
t.a.v. de Organisatie van Amerikaanse
Staten (OAS), te weten:
1. Act of Chapultepec (March 8, 1945)
  2. Inter-American Treaty of Reciprocal
Assistance (Petropolis, 1947, called
the Rio treaty;
came into force dec. 3, 1948)
  3. Charter of the organization of American
States (Bogota, march 30-may 2, 1948;
it came into force dec. 13, 1951)
  4. American treaty on pacific settlement;
"Fact of Bogota"
(Bogota, april 30, 1948).

Bij de samenstelling is voorts gebruik gemaakt van de inhoud van vele rapporten van de Nederlandse diplomatieke dienst en de kennis die daaruit resulteert, alsmede van vele andere officiële documenten, die verspreid over ruim 20 jaargangen in de archieven werden aangetroffen.